

Qurucusu:
Adil Minbaşiyev

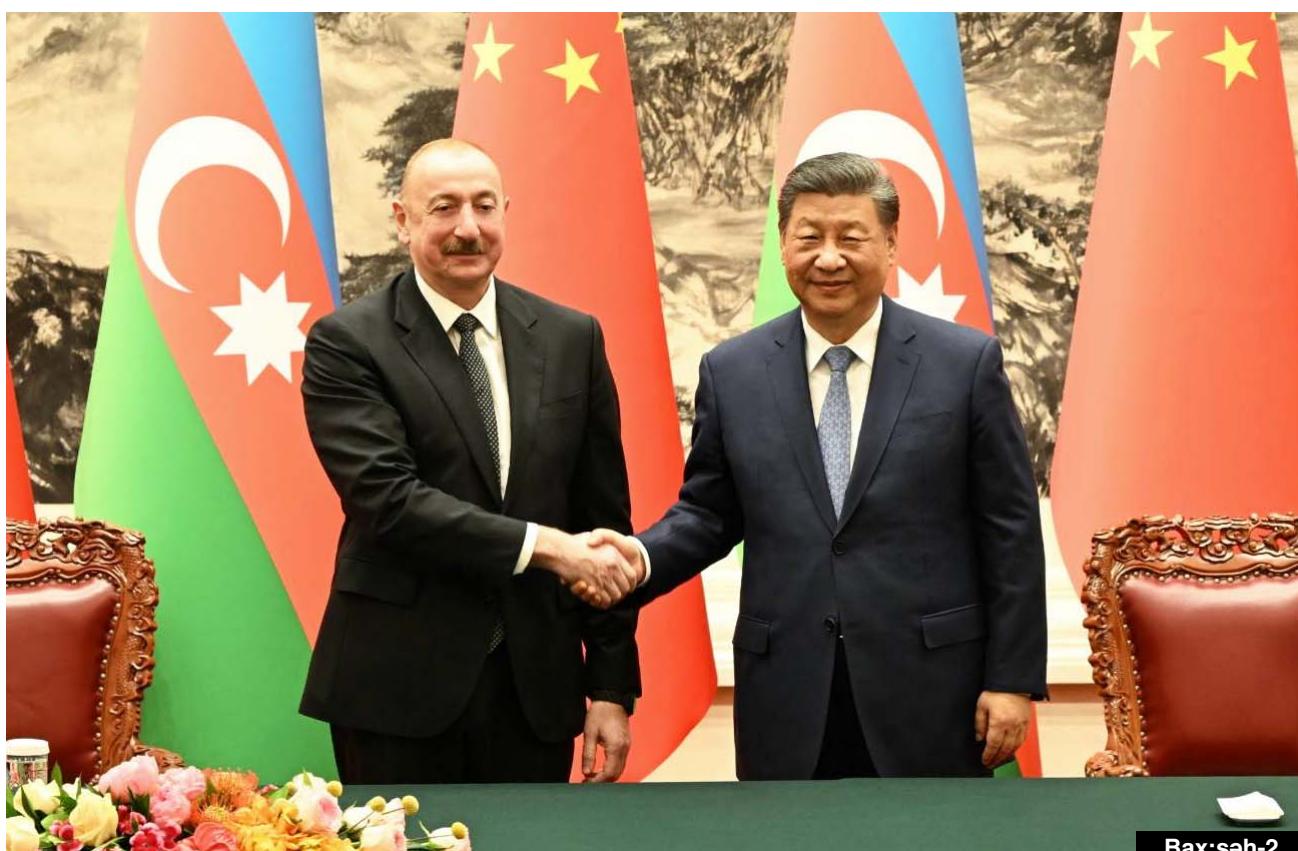
İctimai-siyasi, hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı ilin
iyulundan çıxır

№ 15 (6108) 25 aprel 2025-cı il

Qiyməti 40 qəpik

Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni mərhələ

Bax:səh-2

Magistraturaya qəbul imtahanı onlayn keçiriləcək

Azərbaycanda dövlət qulluğu qəbul imtahanları və digər kütləvi qiyamətləndirmə prosesləri mərhələli şəkildə elektron formada keçiriləcək.

Adalet.az xəber verir ki, bu fikirlər jurnalistlərə açıqlamasında Dövlət İmtahan Mərkəzinin idarə Heyətinin sədri Məleykə Abbaszadə deyib. O bildirib ki, may ayında peşəkar mühasiblik sertifikatı imtahani da elektron formada keçiriləcək:

elektron formada təşkili nəzərdə tutulur.

Eyni zamanda, magistraturaya qəbul imtahanlarının elektron formata keçirilməsi ilə bağlı hazırlıqlar da gedir. Bu proses həm Azərbaycan, rus və ingilis dillerində təhsil alan məzunlар üçün tətbiq ediləcək.

Beləliklə, bütün abituriyentlər vahid elektron sistem üzərində imtahan vermək imkanına malik olacaqlar".

"Növbəti mərhələdə isə rezydentura imtahanlarının

DEYƏSƏN, PAŞİNYAN SİLOTKA YEYİB AĞILLANIB

Bir yəhudiyle erməni qatarda yol gedirlər. Ermənilər yola həmişə yemek-içməklə çıxırlar. Erməni çantasından toyuq soyutması, tut arağı, şorabalar çıxarıb qoyur stolun üstünə, yəhudi isə süfrəyə silotka qoyur, başlayır yeməye.

Erməni soruşur:

- O, o nədi yeyirsən?
- Bu balıqdı, adamı ağıllandırır. Ona görə də yəhüdilər həmişə ağıllı olur.

Erməni tez yəhudinin qabağından silotkanı çəkir öz qabağına, colpa soyutmasının da verir yəhudiye.

Yəhudi tez soyutmanı parçalayıb yeyir, erməni de başlayır silotkanı yeməyə. Bir az yeyir, görür çox dadsız və mənəsiz bir şeydi.

Deyir:

- O, bu heç yeməli deyil ki!

Yəhudi:

- Gördün, ağıllanmışan.

İndi deyəsən, Paşinyanın da silotka yeyib ağıllanıb və İrəvanda mitinq vaxtı Azərbaycan və Türkiye bayraqlarını yandırınlara etiraz edib və deyib ki, bu toxribatdır.

SONA

BÜLBÜLLƏR

(Qədir Rüstəmovun əziz xatirəsinə)

İlahi, bu nə səs, bu nə nalədi?!
Çəkilib zülmətə ölürmüdü dünya?!
Kainat Qədirə baş ayır, nədi?!
"SONA BÜLBÜLLƏR"ə dönürmüdü dünya?!

KƏNAN QAZİ

Sona Bülbüllərə, onun tək yəni ilk və son ifaçısı olan Qədir Rüstəmova ilk dəfə nə vaxt qulaq asdığımı tam xatırlamıram. Bu dıləmə yəqin ki 1980-ci illərdə olub. Amma mədəniyyətimizin çox mühüm bir

mərhəlesi sayıyla bilən Sona Bülbüllərin mədəniyyətimizin özü qədər köklü olduğunu, bizim de bu "mahnını" min illərdən bəri dıləməkde olduğumuzu deyə bileyəm. Bu mahnının Qədirdən əvvəlki ifaçıları da şəxsən mənə məlum deyil, Qədirdən sonrakılar isə - Qədirə ən çox bənzəməyə çalışan Mustafa Mustafayev də daxil (hörmətli Aqil Abbas qüsüruma baxmasın) - başarısız təqlidçilikdən ötəyə gedə bilməyiylər.

Bax: səh-11

GÜNCÜN LƏTİFƏSİ

Cavan terbiyəçi otağa kompyuter gotirir. Çətinliklə oyilib onu yerə qoyub uşaqlardan soruşur:

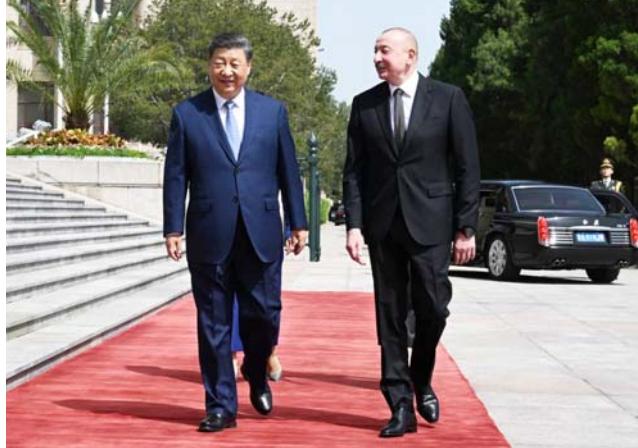
- Uşaqlar, deyin görüm, otaqa neçə kompyuter var?
- Bir!
- Düzdür, - tərbiyəçi çox çətinliklə

- Biz həmişə bunu alma ilə öyrədirik. Elə bil bunu sən de eləyə bilərdin!

- Axı kitabda kompyuter ya-zılıb.

- Kitabın növbəti səhifəsində 10-a qədər sayıqı avtobuslarla öyrədiblər. Ümid-varam otağa avtobus gətirməyə hazırlaşmışsan?

Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni mərhələ

President İlham Əliyev: Azərbaycan-Çin strateji tərəfdaşlığı yeni müsbət məzmunla zənginləşir

Şadəm ki, qədim tarix və xeyirxah enənələrə əsaslanan Azərbaycan-Çin münasibətləri yüksələn xətə inkişaf edir, bizim strateji tərəfdaşlığımız isə yeni müsbət məzmunla zənginləşir.

Bu fikri Prezident İlham Əliyev Çinin Sinxua agentliyinə müsahibəsində səsləndirib.

Dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, fəal dialoq, şexsi görüşlər, telefon danışqları, məktubların mübadiləsi əsasında yaranan qarşılıqlı hörmət və etimad ikitərəflı münasibətlərin dərinləşməsində məsilsiz rol oynayır.

"Birgə Bəyannamə tarixi hadisədir və Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni sahifa açır"

Bizim Astanadakı görüşümüz (Çinin Sədri Si Cinpin - red.) və onun yekunlarına dair qəbul edilən Birgə Bəyannamə tarixi hadisədir və Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni sahifa açır.

Bu fikri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Çinin Sinxua agentliyinə məxsusi müsahibəsində söyləyib.

Dövlətimizin başçısı, həmcinin bildirib: "ÇXR-in Sədri Si Cinpin ilə ikitərəflı görüş əsnasında çıxışında qeyd etdi ki, qəbul olunan Bəyannamə ÇXR və Azərbaycanı rəsmi strateji tərəfdaşlara çevirir və bu, böyük nailiyyət, böyük məsuliyyətdir".

Prezident İlham Əliyev yüksəksəviyyəli sefərlər mübadiləsinin dövlətlərarası münasibətlərimizin dərinləşməsi prosesinə əlavə impuls verəcəyinə inandığını vurğulayıb.

"Kəmər və yol" təşəbbüsü çərçivəsində Çinlə əməkdaşlığı genişləndiririk

Biz "Kəmər və yol" təşəbbüsü çərçivəsində Çinlə əməkdaşlığı genişləndiririk. Bu istiqamətdə artıq mühüm uğurlar qazanılib.

Bunu Prezident İlham Əliyev Çinin Sinxua agentliyinə müsahibəsində deyib.

"Özünün əlverişli coğrafi mövqeyindən istifadə edən Azərbaycan ərazimizdən yüksək axınının kəskin artmasını nəzərə alaraq, beynəlxalq neqliyyat dəhlizlərini fəal inkişaf etdirməyə, müasir infrastruktur yaratmağa və onların ötürüçüllük qabiliyyətinin artırılmasına əlavə investisiya qoymağa davam edir", - deyə Azərbaycan Prezidenti bildirib.

"Çin Azərbaycanın 4-cü ən böyük ticarət tərəfdaşına çevrilib"

Çin Azərbaycanın 4-cü ən böyük ticarət tərəfdaşına çevrilib, onun xarici ticarət dövriyəyində payı 7,9 faiz olub, həmcinin idxlə üzrə də lider mövqeyinə çıxıb və bu göstərici 17,69 faizə çatıb.

Bunu Prezident İlham Əliyev Çinin Sinxua agentliyinə müsahibəsində deyib.

İki ölkə arasında hələ de reallaşdırılmayan böyük potensialın mövcud olduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı vurğulayıb:

"Hesab edirəm ki, iki ölkə arasında iqtisadi-ticari əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiya ikitərəflı iqtisadi əlaqəleri genişləndirmək, əməkdaşlığın perspektivli istiqamətlərini aşkarla çıxarmaq və onları hüquqi müstəvilde bundan sonra möhkəmləndirmək üçün mühüm mexanizmdir. Komissiyanın qərarlarının vaxtında yerinə yetirilməsi seyliyimiz uğur qazanmasının rəhnini olacaq".

Strateji tərəfdaşlıqda yeni sahifə Azərbaycan - Çin

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Çin Xalq Respublikasına dövlət səfəri gedib. Sefer çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpinin iştiraki ilə Azərbaycan-Çin sənədlərinin imzalanması mərasimi olub. Sefer çərçivəsində dövlət rəhbərlərinin geniş tərkibdə görüşü olub, Azərbaycan Prezidentinin şərafine rəsmi ziyanət verilib.

Azərbaycan Milli Məclisinin deputatları ölkə rəhbərinin Çin Xalq Reespublikasına səfəri və iki ölkə arasında imzalanmış sənədlər barədə fikirlərini bələşüb-lər.

Azərbaycan-Çin əməkdaşlıq əlaqələri çox böyük əhəmiyyət kəsb edir

Deputat Kamaləddin Qafarov isə bildirib ki, Bu gün Azərbaycanın əməkdaşlıq əlaqəlerinin dinamik şəkildə inkişaf etdiyi ölkələrdən biri de Cindir. Məlum olduğu kimi, 2023-cü il iyulun 3-də "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığının qurulması haqqında Birgə Bəyannamə" qəbul olunub.

Deputatın sözlerinə görə, ölkərimiz arasında 1992-ci il aprelin 2-de diplomatik münasibətlər qurulduğundan dərhal sonra ikitərəflı əməkdaşlıq əlaqələri sürətli inkişaf etməyə başlayıb və indiyə kimi kifayət qədər səməralı nəticələr elədə edilib: "Birgə Bəyannamə, qeyd etdiyim kimi, öten ilin iyulunda Astanada keçirilən Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının 24-cü summitində Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev və ÇXR-in Sədri Si Cinpin arasında baş tutmuş təkətək görüşün gedində imzalanmışdır. Həmin görüş zamanı iki ölkənin rəhbəri əməkdaşlığı gelecdək də genisləndirmek, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyəti möhkəmləndirmək, ölkərimizin ümumi maraqlarını birlikdə müdafiə etmək, həmcinin regional və global sülh, sabitlik və inkişaf fəaliyetini birgə təşviq etmək barede razılığa gəlmİŞdir. Bu gün Avrasiya regionunda cərəyan edən hadisələr bədən təsdiq edir ki, Azərbaycan-Çin əməkdaşlıq əlaqələri isə qlobal sülh və sabitliyin qorunması baxımından, isterse de Şərq-Qərb iqtisadi-ticari əlaqələrinin dəha da genişləndirilməsi baxımında çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bütün bu məqamlar cənab Prezident İlham Əliyevin aprelin 21-də Çin Sinxua agentliyinə verdiyi müsahibədə əksini tapmışdır."

Kamaləddin Qafarov Azərbaycan ilə Çin arasında strateji tərəfdaşlığının qarşılıqlı hörmət, bərabərlik, etimad, qarşılıqlı destək, qarşılıqlı fayda və əməkdaşlıq kimi ikitərəflı münasibətlərin əsas prinsipləri üzrə qurulduğunu və ölkərimizin bir-birinin suverenliyinə və rəzi bütövliyünün qarşılıqlı tanınması və dəstəklənməsi, siyasi dialoğun davamlılığı, beynəlxalq təşəbbüslerde birgə fəaliyyət və qarşılıqlı fayda prinsipi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan Prezidentinin vurğulduğu kimi: "Bəyannamedə xüsusi olaraq qeyd edildi ki, 1992-ci il aprelin 2-de diplomatik münasibətlərin qurulduğu andan sonra ikitərəflı əməkdaşlığımız bir çox səməralı netice verib. Bununla yanaşı, biz razılışlıq, əməkdaşlığı gelecdədə genisləndirək, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyəti möhkəmləndirək, iki ölkənin ümumi maraqlarını birlidə müdafiə edək, həmcinin regional və global sülh, sabitlik və inkişaf fəaliyetini birgə təşviq edək".

Azərbaycan və Çin arasında iqtisadi əməkdaşlıq son illərdə dinamik inkişaf edir. Neft-kimya sonəsi, alternativ enerji, rəqəmsal texnologiyalar və kənd təsərrüfatı sahələrində Çin şirkətlərinin Azərbaycan iqtisadiyyatına maraqlı artır. Çin şirkətləri Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aparılan berpa və yenidənqurma proseslərindən yaxından iştirak etməkdə maraqlıdır. Eyni zamanda, Çin texnologiyalarının, xüsusilə "ağlı şəhər" və "yaşıl enerji" layihələrinin ölkəmizin müasir inkişaf modelinə integrasiyası əməkdaşlığın yeni mərhəlesi müəyyən edir. Prezident İlham Əliyev müsahibəsində qeyd edib ki, bugün Azərbaycanda Çin kapitalı ilə 375 şirkət qeydə alınıb, onlardan 298-i ölkəmizdə aktiv fəaliyyət göstərir. Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, hazırda Azərbaycanla Çin arasında qeyri-sektorunda, xüsusilə yüksək texnologiyalara və innovasiyalara, alternativ və bərpələnən energetikaya yönəlmüş birbaşa investisiyaların cəlb olunması sahəsində birgə əməkdaşlığın perspektivlərinə dair danışlıq aparılır.

Azərbaycanın unikal coğrafi mövqeyi və regional tranzit imkanları Çinlə əməkdaşlığın daha bir mü Hücum aspektidir. Ölkəmizin elverişli logistika imkanları Çin şirkətləri üçün səməralı, təhlükəsiz və sürətli alternativ yaradır. Şimal-Cənub və Şərqi-Qərb neqliyyat dəhlizlərinin kəsişməsində yerləşən Azərbaycan öz sabitliyi və infrastruktur imkanları ilə regional əməkdaşlığın mühüm həlqəsinə çevrilib. Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, bugün Bakı-Tbilisi-Qars demir yolu, "Şimal-Cənub" Beynəlxalq Neqliyyat Dəhlizi, Orta Dəhliz kimi tanınan Trans-Xəzər Beynəlxalq Neqliyyat Marşrutu və əlbəttə ki, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limani "Kəmər və yol" təşəbbüsündən iqtisadi və neqliyyat imkanlarının reallaşdırılması üçün yeni perspektivlər açır".

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

"Birgə Bəyannamə" dövlətlərə
əlaqələrin yüksək səviyyədə
olduğu sübut edir

Azərbaycan polisinə təşəkkür edirəm: Şikayətimə dərhal reaksiya verildi

Hardasa düz 3 il idi ki, kitabımı çap edən Çap Evinən 50 ədəd kitabınınalınması acı bağırsaq kimi uzanır. Hər gün yeni bir bəhanə, yeni bir "başdan- getdi" və... Xahişim, "tov- lamam", əsbləşməyim, qəzəbim, ssresim səhəti- me güclü ziyan vurur. Bunun adı süründürməçilik idi, dələduzuqluq idi.

Nehayət, 3 il tamam olan- dan sonra anladım ki, Çap Evi məni beləcə yubatmaqla heç bir kitab verəsi deyil.

Məcbur qalıb Yasamal RPİ-nin 28-ci Polis Bölmesi- ne üz tutdum. Şikayətimi bil-

dirdim, izahatımı verdim... Cəmi 3 gün sonra Çap Evi məni təcili axtarış tapdı. 20

gün müddətinə kitablarını- verəcəyini söylədi. Amma kitablarım artıq 18-ci gündən mənim ixtiyarında idi. Çünkü mənim polisim, mənim haqqı mədafiə etmişdi.

Əslində Yasamal rayon polisinin mənim haqqı mədafiə etməsi ilk deyildi. Bir neçə il əvvəl 29-cu polis bölməsinə haqqında olmazın böhtən və şəx xarakteri ərizə verən bir vətəndaşın da əri- zəsi dəqiqliklə araşdırılmış, həmin ərizədə göstərilən dır- naqarası "faktlar"ın böhtən olduğu dəqiqləşdirilmişdi.

Dəfələrlə, şəxsimə, ailə- me qarşı haqsızlığı araşdırıb,

haqqı ortaya qoyn polislerimiz haqqında yazmaq istə- misəm. Qismət bu güne imiş. Məni diqqətlə dinlediyi, haqqını müdafiə etdiyi üçün 28-ci Polis Bölmesinin əməkdaşı polis leytenantı Nəcmin Əlizadənin simasında Yasamal RPİ-nə, 28-ci Polis Bölmesinin əməkdaşlarına, eyni zamanda Daxili İşlər Nazirliyine öz adımdan, ailəmiz və işlədiyim kollektiv adından derin təşəkkürümü bildirirəm.

Əntiqə Rəşid,
"Ədalət" qəzetinin
müxbiri, jurnalist

Fazıl Mustafa: "Onların məqsədi tapsırıqla vəzifələri əla keçirən şəxsləri saxlamaqdır"

"Hesablama Palatasında dövlət qulluğuna qəbul- la bağlı prosedur şəffafl ke- cirilir. Bunu bir sırə digər qurumlarda da tətbiq edil- məsi vacibdir. Hər bir qu- rumun işi peşəkarlıq sə- viyyəsi ilə bağlıdır. Son vaxtlar başqa sahələrdə bize gələn şikayətlər gös- tərir ki, həm müsabiqənin müsahibə mərhələsində, həm də ehtiyat kadrların təyinat mərhələsində çatışmazlıqlar var".

Adalet.az xəber verir ki, bunu Milli Məclisin plenar ic- lasında Hesablama Palatasının 2024-cü ilde fəaliyyəti haqqında hesabatın müzakirəsi zamanı deputat Fazıl Mustafa deyib.

"Çox vaxt bu müsahibələr formal xarakter daşıyır. Bunun kökündə dayanan əsas məsələ müqavilə işi himayədarlığı problemidir. Bu orqan rəhbərlərinin belə qanunsuz cəhdinin arxasında əsas məqsəd həmin sax-

ta, qeyri-legal yollarla, xüsusi tanış ve tapsırıqla vəzifə-

ləri əla keçirən müqaviləli şəxsləri saxlamaqdır. Tə- səvvür edin, adam ən yüksək balla müsabiqədə qalib gəlir və müsahibədə müqaviləli şəxslərə uduzurlar.

Ya balını aşağı yazar, ya da əle çətin suallar verib ke- sirlər. Ömrünü-gününü döv- let qulluğunda yer almaq istəyib yer almaq istəyən şəxs bu mərhələni aşa bilmir", - deyə deputat bildirib.

Nicat

Saxtakarlığın pik həddi: Saxta abidəyə yeni adlar qeyd edilir

Bu ilin yanvarında Er- menistanın baş naziri Nikol Paşinyan ermənilərin Os- manlı İmperiyasındakı "soyqırımı" məsəlesinin yenidən araşdırılmasının zəruriliyi barədə növbəti dəfə bəyanat verdi: "Biz erməni "soyqırımı"nın tarixi- nə qayitmalıyıq. Nəyin baş verdiyini və niye baş verdi- yini anlamalıyıq. Biz bunu necə, kimin köməyi ilə dərk etdik? 1939-cu ildə "soyqırımı" gündəliyi yox idi, am- ma artıq 1950-ci ildə o, gündəliyə daxil oldu".

Paşinyanın bu bəyanatın- dan sonra ədavəti, düşmən- ciliyi özərinə ideologiya edən erməni toplumu, xüsus- ən "ziyali" qism qızışaraq baş nazirə inad olsun deyə növbəti addım atıblar.

Adalet.az xəber verir ki, Erməni Soyqırımı Muzey-Institut Fonduñun direktoru Edita Qzoyan məlumat verib və tezliklə bu siyahıya soyqırı- şunasılığın ayrıca elmi sahə kimi formalaşmasına və in- kişafında böyük xidmətləri olan Rafael Lemkinin də adı- nın əlavə olunacaq.

Başını, ağlıni, məntiqini türk düşmənciliyi xarab et- mis müzey direktoru belə bir məntiqsiz qərarla dünya "gündəmin də ilk" olduğunu fərqliyə deyil.

O yazar :" Lemkinin adı təkcə "soyqırım" termininin yaradılmasında və 1948-ci il-

də BMT-nin "Soyqırım cina- yetinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında" 1941-ci il 9 dekabr tarixli Konvensiyasının hazırlanma- si içinde iştirak etməkə de- yil, həm də tarix boyu baş vermiş müxtəlif soyqırımların hərtərəfli tədqiqi ilə bağlıdır.

Memorialda həmçinin ermənilərin qəhrəmancasına özümüzüdafisi zamanı 4 minə yaxın ermənini xilas edən fransız admirali Lui de Fournetin adı da yer alacaq".

Xatırladaq ki, bu erməni ziyanlarının ilk təşəbbüsü de- yil. 100 metr uzunluğunda ucałtıcıları bazaldan olan saxta Xatire Divarının bir his-

sində özlərinin uydurduqları olmayan soyqırımanın ol- mayan qurbanlarının adlarını yazıblar. Qalan hissəsinə isə Roma Papası Fransisk kimi məsələnin əslini bildi bilmədi, məqsədli şəkildə saxta erməni soyqırımına etiraz edən ictimai xadimlərin, siyasetçi-

Künzler, Bodil Almala İohan- son, Klara Barton kimi tanın- mis simalar, türk düşmənle- ridir.

Qeyd edək ki, "Soyqırım" terminini siyasi ədebiyyata gətirən Polşa əsilli yəhudü hüquqşunas Rafael Lemkinin adı ilə yaradılmış "Lem- kin Soyqırımların Qarşısının Alınması İstəfəsi" həzərda erməni yudurma və yalanları- na uyaraq ikili standartlardan çıxış edir.

İnstitut dəfələrlə Azərbay- canı suçlayaraq, ona qarşı bəyanatlarla çıxış etmiş. Azərbaycanı dönyanın gö- zdündə salmaq üçün konkret hərəkətlərə başlamışdı. 1943-cü siyasi termin kimi tanınan və 1948-ci ildə isə beynəlxalq status alan "soyqırım" kəlməsinin yaran- ması ən çox ermənilərin xey- rine olub.

İnstitut "erməni soyqırı- minin tanınması uğrunda böyük bir hərəkətə imza atıblar və ABŞ-in bütün statlarında qondarma soy- qırımı rəsmən tanıtmağa nail olublar. Bu azmış kimi həm də sosial şəbəke hesablarında : "Lemkin Insti- tutu, dünyadakı Erməni diasporasını 50 ABŞ əyalə- tinin tamamında soyqırımı- tanınma prosesini tamam- ladiqlarına görə təbrik edir!" yazaraq paylaşım ediblər.

Əntiqə Rəşid

Rüstəm Hacıyev

Medvedev yenə öz ampulasında

Sosial şəbəkələrdə aktivliyi ilə seçilən (onun deyəsən başqa bir işidə yoxdur) Rusiya Federasiyası təhlükəsizlik şurasının sədr müavini Dmitri Medvedev, özünün X sosial şəbəkəsindəki akkautunda yazar ki, Kiyev Ukraynaya qoşun yeritmək istəyən Almaniya, Böyük Britaniya və Fransa ilə müzakirə apararkən, mütləq onlardan nə qədər tabut qəbul edə biləcəklərini da sorusun.

Xatırladıq ki, Ukrayna prezidentinin ofis rəhbəri Andrey Yermak, müdafiə naziri Rustam Umerov və XİN rəhbəri Andrei Sibiqa, ABŞ dövlət katibi Marko Rubio və Donald Trampin xüsudi elçisi Stiven Utikoffla görüşmək üçün Parisə gediblər. Ukrayna nümayəndələri Parisdə, həmçinin Fransa, Böyük Britaniya və Almaniya nümayəndələri ilə görüş keçirəcəklər.

Rusiya təhlükədizlik şurasının sədr müavini diplomatik etikanın bütün çərçivələrini pozaraq yazar ki, "Ukraynanın faşist töt-töküntülləri olan rəhbərləri, Böyük Britaniya, Fransa və Almaniya ilə görüş zamanı onlardan, "Avropa nə qə- dər tabut qəbul edə bilər" məsələsinə müzakirə edəcəklər"- deyə Medvedev təhqirə yanaşır, təhdidlərə da yol verir.

Dmitri Medvedev daha əvvəl, Ukrayna silahlı qüvvələri- ni Krim körpüsünü bombalamaya çağırduğu üçün, Almaniyanın kanseri vəzifəsinə namizəd Fridrix Mertsil də təhqir edərək, "nasist" adlandırmış, onun atasının Hitler vermax- tında xidmət etdiyini bildirmişdi.

Formal olsa da, bu adamın beş il Rusiya prezidenti vəzifəsini və uzun illər RF-nin baş naziri postunu daşıdıığına inanmaq olmur. Hazırda da mühüm dövlət vəzifəsi daşıyan Medvedev əsasən də, sosial şəbəkələrdə tutduğu vəzifəyə uyğun olmayan tərzə, aşağılıyıcı, təhqirəmiz çıxışları ilə bütün diplomatik qaydalara uyğun olmayan çıxışları ilə gündəmdə qalmağa çalışır.

Medvedevin daxili xarakterine yaxından bələd olan Rusiya prezidenti Vladimir Putin, bir vaxtlar onu özünün vari- si kimi görürdü. Məhz ona görə, Medvedevi əvvəl baş nazir, daha sonra isə formal olsa da, RF-nin prezidenti vəzifəsin- də də sinadi. Lakin ağılı bir şey kəsmədiyi və bacarıqlılığı- ni görüb, onu öz gözünün qabağına gətirərək təhlükəsizlik şurasının sədr müavini vəzifəsinə təyin etdi ki, bekarlılı- dan sosial şəbəkələrlə başını qatsın, gününü keçirsin...

"Dövlət 1 manatının belə kənarə xərcələnməsinə imkan verməyəcək"

"Dövlət aldığı vəsaitin necə xərcələdiyinə nəzarət edir".

Adalet.az xəber verir ki, bunu Milli Məclisin plenar ic- lasında Hesablama Palatasının 2024-cü ilde fəaliyyəti haqqında hesabatın müzakirəsi zamanı deputat Fazıl Mustafa deyib.

"Hesablama Palatası iki istiqamətdə böyük iş görür. Birincisi, bündə layihəsinə öz rəyini verir və eyni zamanda bündə vəsaitlərinin necə sərf edilməsinə də nəzarət var. Yəni, bütün cəmiyyət bilməlidir ki, dövlət aldığı vəsaitin necə xərcələdiyinə nəzarət edir. Həmin vəsaitə məsələ olan şəxslər bilməlidir ki, dövlət 1 manatının belə kənarə xərcələnməsinə imkan verməyəcək. Ona görə də bə məsələdə aidiyyəti qurumlar diqqəti olmalıdır", - deyə deputat bildirib.

Nicat

ABŞ yorulub...

Prezident Donald Trampin xüsusi elçisi Kit Kelloq, Fox News-ə müsahibəsində bəyan edib ki, ABŞ artıq Ukrayna münaqışında yorulub.

"Biz Ukraynada baş verənlərdən yorulmuşuq. Dünyada Birleşmiş Ştatlarda müraciətə ehtiyac olan o qədər problemlər var, Ukrayna münaqışesi isə çox uzanır" - deyə bildirən xüsusi elçi, əlavə edib ki, ABŞ bu münaqışının həlli kəmək etməyi dayandırıb bilər. ABŞ Dövlət departamentinin rəhbəri Marko Rubio isə bildirib ki, ABŞ münaqışının həlli- nə o halda kəmək edə bilər ki, hər iki tərəf sülh danışçılarına hazırlı olsunlar. Hələki görünən odur ki, münaqışə təreffi- ri sülhə hazırlı deyillər...

Rüstəm Hacıyev

Ağdamdan 5 kilometrek məsafədə - cənub tərəfdə Çuxurməhlə kəndi ərazisində bir tarixi məkan var ki, onu da sizə xatırlatmasam olmaz. Məşhur Qaraağacı qəbiristanlığı! Ərazisi 60 hektardan çox olan qəbiristanlığın vaxtı ilə əsas giriş Əsgəran yolunun üstündə, Çuxurməhellə döngəsinin texminən 300 metrlik məsafəsində idi. Niya bura "tarixi məkan" deyirəm, onu da qeyd edim: Məzarlığın 3 min yaşı olduğu bildirilir.

Hələ Ağdam işğal olunmamışdan əvvəl o qəbiristanlıqda eziyənləri dəfn edən ağdamlılar söyleyirdilər ki, yeni qazılan qəbirlərdən dəfələr keçmiş zamanlarda burada dəfn edilən ölülərin sümükləri çıxıb. Hər qarışı insan neşləridir. Sovet dönenin ilk illərində bu məzarlıq tarixçilərin, arxeologların, arşadırmaçılardan diqqət mərkəzində olub. Deyilənə görə, burada müxtəlif formalı qədim dəfn ənənələri diqqəti özüne çekib. Həmin alimlərin sayəsində məlum olub ki, bu ərazidəki qədim bir qəbirüstü kitabə var və 1174-cü ilə aididir. Amma sonradan qazıntı ve araşdırma aparılan ərazilər arxeo-

nistan, İran va Türkiyənin bir hissəsini əhatə edən Ağqoyunlu dövlətinin əsasını qoymuş Uzun Həsənin oğlu, 1490-ci ildə naməlum səbəbdən vəfat etmiş Sultan Yaqubun məhz Qaraağacı qəbiristanlığında dəfn olunduğu göstərilir. Bu qəbiristanlıqda qoç formasında olan qəbirüstü abidələr işğala qəderki dövredə saxlanılırlırdı.

Ərinmədik, Uzun Həsənin oğlu Sultan Yaqubu da araşdırıldı. Əslində bir çox tarixçilər onun dəfn yeri Ağdam ərazisi olduğunu nişan verirdi. Tarixçi Elşən Mirləşti bu haqda daha etraflı məqaləsində bildirir ki, Ağqoyunlu Sultanı Uzun Həsən 15 yaşındakı emisi Məhəmməd Mirzənin qızı Səlcuqşah Bəyimlə ailə qurur. Əri Uzun Həsən və böyük oğlu Sultan Xəlil ələndən sonra kiçik oğlu Yusifi Ağqoyunu hökmüdüdür görmək istəyən Səlcuqşah Bəyimlə oğlu Yaqubun Sultan olmasını istəyib.

Çünki hər zaman dövlət işlərinə qarışan və söz sahibi olan bu xatun Yaqub Sultanolandan sonra tez-tez oğlu ilə arasında gərginlik baş verir. Sultan Yaqub çalışdığı qədər onu dövlət işlərindən kənar tuturdu. Hikkəli, hökmüllü ana buna çox dözə bilme-

Vüqar Abbasov

Qosun

Sultan Yaqubun, Fərəculla bəyin son məkanı: 3 minillik Qaraağacı məzarlığı

loq və tarixçilərin üzünə qapanır. Çünkü sovet dönenində həm Moskvada, həm Bakıda yüksək vəzifələrdə çalışıyan ermənilər ərazilərin qədim Azərbaycan torpaqları olduğunu təsdiq edilməsinə enənlər.

Ümumilikde "Qaraağacı"dakı dörd belə qədim türbə olub. Məşhur Uğurlubəyovların da türbəsi qədim Qaraağac qəbiristanlığında yerləşirdi. İndi bir "çoxbilmış" oxucu qəflətən sual verə ki, "Uğurlubəyovlar kim olub?" onun da cavabını deyim: Fərəculla bəy Uğurlubəyov Mehdiqulu xanın əyani, hərbi xadim, çar ordusunun polkovnik, həm də Qarabağ bəylərindən biri olub. Araşdırmaçı-jurnalist, mərhum Ənver Çingizoglu onun bəy olmasına da səbəbi göstərib, 1826-28-ci ildə Rus-Osmanlı müharibəsində göstərdiyi igidliklər olduğunu yazıb.

Azərbaycanın taleyini həll eden Türkmençay müqaviləsinə imza atanlardan biri, Qafqazdakı rus komandanı general-adıytan Qraf İvan Paskeviç azərbaycanlılarından ibaret 4 süvari alay yaradıb. Rus ordusunda döyüşən Fərəculla bəy Qarsın mühasirəsi zamanı göstərdiyi igidliyə görə 4-cü dərcəli "Müqəddəs Anna" ordeni ile mükafatlandırılıb.

Çünki o 1-ci müsəlman süvari alayının kapitanı idi. 1829-cu ilin avqustunda Paskeviç imperator I Nikolaya göndərdiyi meruzesində Osmanlı ordusunun Lazistanda məğlub edildiyini, 4 döyüş bayraqının ekle keçirildiyini bildirirdi. Meruzədə Qarabağ Müsəlman süvari alaylarında 100 döyüşünün komandanlarından biri olan Fərəculla bəyin döyüşlərdə xüsusiət fərqləndiyi bildirilirdi.

Təbii ki, rus çarının əmrnaməsinə əsasən Qərvənd kəndi (Füzuli rayonu) vaxtı Fərəculla bəy Mehdiqulu xan tərəfindən verilmişdi. Fərəculla bəy özü 70 yaşında vəfat etse də, övladlarının biri, Uğurlu bəy nisbətən cavan rəhmətə gedir. O da oğlunu Qaraağacada dəfn edir. Bundan sonra bütün Uğurlubəyovlar tədricən orada dəfn olunub. Sonralar onların qəbirləri üzərində türbə ucaldılıb və həmin vaxtdan da ona "Uğurlubəyovların türbəsi" adı verilib.

Bir dəfə bizimle söhbətində siyasi şərhçi Asef Quliyev iddia etdi ki, Qaraağacada heç vaxt dərinən arxeoloji qazıntı aparılmayıb: "Buna görə də bu qəbiristanlığın tarixi ilə bağlı dəqiq məlumat yoxdur. Bəzi mənbələrdə indiki Azərbaycan, Ermə-

nistan, İran va Türkiyənin bir hissəsini əhatə edən Ağqoyunlu dövlətinin əsasını qoymuş Uzun Həsənin oğlu, 1490-ci ildə naməlum səbəbdən vəfat etmiş Sultan Yaqubun məhz Qaraağaci qəbiristanlığında dəfn olunduğu göstərilir. Bu qəbiristanlıqda qoç formasında olan qəbirüstü abidələr işğala qəderki dövredə saxlanılırlırdı.

Əlbəttəki A.Quliyev haqqıdır. 1993-cü ilə qədər Qaraağaci qəbiristanlığında Azərbaycan torpaqları uğrunda canından keçən şəhidlərimizdən son məkanı oldu. Jurinalist Vüqar Tofiqli bildirir ki, On iki cərgədə dəfn olunanların sayı 1000 nəfəri keçmişdir: "Sonradan bu ərazidə yer dolduğundan Xocalıdan olanların bir qismi Uzundərədəki Şəhidlər xiyabanında dəfn edilməye başlanıldı". 1994- Beli, Qaraağaci həm də Qarabağın en böyük və həm də ilk şəhidlər xiyabanı idi. Ağdamın müdafiəsi uğrunda 5 ilden artıq gedən qanlı döyüslərdə 5 897 nəfər şəhidin böyük bir hissəsi burada torpağa verilmişdi. Həmin ilin iyulunda rayonu işğal edən vandallar, insanlıq və bəşər düşmənləri o möhtəşəm şəher kimi qəbristanlığı da dağıtdı, 4 türbəni də məhv etdilər. Məmərlər daşınib, nisbətən ucuz daşlarından olan qəbirlər de darmadağın oldu. Məzarlıqda bir dənə də olsun başdaşı yerində qalmadı. Azığlıq bu haramzadelerdə o həddə çatdı ki, dağıtdıqları qəbiristanlığın böyük bir hissəsini ekin edib yerine taxił əkmışdılər.

Şəhidlərimizi və qəbiristanlıq əhlinin ruhuna fətihe oxuduqdan sonra ziyyərətimizi başa çatdırıb, yolumuza davam edirik. Bir zamanlar gülü-gülüstanı, tikiliyi-qurulusu ile Ağdam kəndlərinin incilərindən biri olmuş, hazırda erməni bayquşlarının xarabası qoyduğu Çuxurməhlə kəndinin yanından ölüb keçirik. O Çuxurməhlə ki, o kəndin adı çəkiləndə qəhrəmənlər, cəsareti, vətənpərvərlikləri ilə ata balar yada düşür: Ala Yaqub - Canpolad Rzəyev...

Ermenilər bu füsunkar kəndin xarabalıqdan əlavə böyük bir hissəsini nar bağı, qalan hissəsini isə taxilliq ediblər. Rəsmi məlumatlarda deyilir ki, Ağdam şəhərinə birləşdiriləcək kəndlər və qəsəbələri tam siyahısında Qullar, Seyidli, Bozapaqlar, Sarıhacılı, Əhmədəvar, Çuxurməhlə, Ətyeməzlə, Keşətəzli, Qarazeynallı ilə birgə Çuxurməhlənin də adı var. İndi gözündə lupa Azərbaycanda nöqsan arayan, günde bir ermənipərəst qətnamə qəbul edib.

Azərbaycanı təcavüzədə günahlandıran ABS Dövlət Departamenti, Avropa Şurası Parlament Assambleyası hesabatlarında XVIII əsre aid olan müqəddəs və tarixi əmərət qəbristanlığının, şəhərin Şəhidlər Xiyabanın və ümumilikdə şəhərin özünü ermənilər tərəfindən təhqir edildiyini, yağımalandığını və dağıdıldılığını qeyd etmişdilər. Qeyd etsələr də bu faktı görə, Ermənistana "gözün üstə qaşın var", hələ ki, deyil-məyib.

Ardı var...

Əntiqə Rəşid

Uşaq idim, cəmi səkkiz yaşım vardi. Ar-tıq bir neçə ay idim ki, təzə evimizə köcmüş-dük. Həyətyani sahələr bos, hasarsız, sə-sizdi. Oynamaga, boş vaxtımı keçirməyə kimsə yox idim. Əslində məhəlləmizdə həm-yaslıdlar var idim, amma hələlik kimsə ilə ünsiyət qumamışdım. Bütün günü həyət-də öz-zöömlə oynayardım. Belə günlərin birində, həyətdə, evimin arxa tərəfində tək oynadığım vaxt qulağıma səs gəldi, it səsi. Qaçaraq evin qabaq tərəfinə keçdim. Qardaşım idim, ölü ilə zəncirələ bağlanmış bir it gətirmişdi. İt dərtinir, zəncirdən can-nı qurtarmaq istiyordı.

- Al, sənə gətmisəm. Bundan sonra bu ilə oynayarsan - deyə qardaşım mənə dedi və sonra iti arxa tərəfə aparıb ordakı dirəyə bağladı. İtin adı Qosun imiş. Yaxı-na getməyə qorxurdum. İt dilini bayırı çı-xarıb ləhləyir, ürkək baxışlarla ətrafa baxır, ara-sıra hürürdü. Hava yaman isti idim, necə deyərlər, göydən sanki od yağırdı. Bakının yayı hər zaman isti olur. Belə isti-lərə, vacib əlmədiqə, kimsə günəşin altına çıxmaz. İtin dilini bayırı çıxardıb ləhləməsi içimi sıxladı, "suzayib yəqin" - dü-shündümdür. Evə qaçıb anamdan qab aldım, su ilə doldurub cold geri qayıtdım. İt həl də ləhləyirdi. Suyu ehtiyatla yerə qodum və uzun bir taxta parçası ilə qabı itə sari itəldim. Qosun bir xeyli gah qaba, gah da mənə baxdı, sonra isə acıgözlükə suyu iç-məyə başladı. İcib doydugandan sonra sanki mənə olan baxışları dəyişdi, mehribanlaşdır. Qıyrugunu aşağı salıb zingildəməyə başladı. Baxışları ilə sanki mənə deyirdi ki, qorxma, yaxına gəl. Qeyri iridi itə ya-xınlaşdım, sığallamağa başladım. İt də bundan xumarlanırdı, xoşuna gəlməmişdi. Ayığma sürütür, mehribanlıq edirdi. Özündən aslı olmadan onun zəncirini aç-dım. Bundan sonra sanki baxışları daha da mehribanlaşdı, mənə bir dost kimi bax-maşa başlaşıdı və o gündən sonra bız doğrudan dəstələndi. İtimiz... Yox, ona "it" deməyə dilmə gəlmir. O, mənim sirdəşim, dostum olmuşdu. Hər səhər gözümüzü açaq-əzməz qaçaraq həyətə çıxar, Qosun-la oynayardım. O da elə bir uşaq kimi mənimlə oynayardı. Yorulmadı. Heç vaxt da məndən uzaq qalmazdı.

Eviniz, həyətimizə öyrənməkdə, bu yeni məhəlləyə alışmaqdə mənə çox köməyi dəyişdi, özü bunun fərqində olmasa da. Hələ heç kimə dəst olmamışdım, amma mənə elə golirdi ki, Qosun bəs edirdi. O həm oynayır, həm qoruyur, həm də mənim sükutumu anlayırdı.

Bir gün... o günün heç vaxt unutmaram. Məhəlləyə qırıb bir yük masını gəldi. İçindən gödəkçəli, kobud adamlar düşdü. Üz-gözərləndən də zəhərmar yağırdı. Sonradan öyrəndim ki, bunlar küçə itlərinə tutmaq, tüsənglər vurmaq başladılar. İtlərin zigiltiləri alımı başına götürmüştü... Hər şey cox tez bağırdı. Birdən gözüm Qosuna satışdı. İki nəfər onu dartaq maşının yük yeri-nə qoymaşa çalışırdılar. Qosun dərtinir, canını qurtarmağa çalışır və imdad istəyir-əs.

Elə bil ürəyimə xəncər sancıdı. Nəfəsim tutuldu. Qaçdım. Qişqırdım. Ağladım. Onları söydüm, itəldim, tapıkladım... Qosunu buraxmaqları tələb edir, onları atımı çağıracaqımla qorxudurдум. Adamlar duruxdular. Sanki ilk dəfə idim ki, belə halla rastlaşırdılar. Bəlkə də göz yaşalarına acidılar, bəlkə də inadımla bacarmadılar - nəhayət Qosunu mənə qaytarırdılar.

O gündən sonra Qosunla aramızdakı bağ tamam başqa oldu. Yaxınlıqda yaşa-yan xarrata ona qalmaq üçün bir yer də

düzəltirdik, biz tərəfdə buna "İt damı" deyirələr. Ancaq hamı mənə deyirdi ki, bu ki, it damı deyil, bir evdir. Bir-birimizə möhkəm bağlanmışdıq. Beləcə xeyli zaman keçdi. Artıq qonşularımız, da var idim, özümə çoxlu dost da tapmışdım. Amma on yaxın dostum yenə də Qosun idim. Qosun isə tək mənə deyil, bütün ailəmizə bağlanmışdı. O, yayın qızmar istisində də, qışın şaxtasında da anamı səhər işə, işdən sonra da ev müşayit edirdi. Məktəbdə də mənimlə birgə gedib-galardı. Uşaqlar onun qorxusundan mənə toxuna bilməzdə - "Qosun gəlir" - deyib çəkilirdilər. Mən isə onunla qurur duydum. Amma heç bilmirəm, necə oldu ki, o qururu bir anda məhv etdim...

Məktəbin növbəti tölinin son günləri ididi. Bir qohumumuz bizə gəlməmişdi. Yanında oyuncaq tapança vardi - amma oyuncaq olmağına baxmayaraq səsi bərk çıxırı. Həyətdə oynayırıq. Uşaqlar növbə ilə o tapançanı Qosuna tuşlayıb atırdılar, sanki onu vurmaq istəyirmişlər kimi. O isə sakitcə baxır, heç vecinə də olnurdu. Bizi isə güllişür, qəhəqəhə çəkirdik.

Sonra növbə mənə çatdı... Mən də hanım kimi tapançanı Qosuna tuşlayıb tətiyə basdım. "Part" deyə əsl silah səsi çıxdı. Qosun yavaşca ayaga qalxdı. Gözlərimi zillədi. O baxış... o baxışda heç bir qorxu yox idim. Amma sanki küskünlük, inciklik vardi. Ağrılı bir sassızlıklı üzünü əvvərilib, həyətdən çıxdı. Mən gülməyə davam etdim. Amma içimdə qəribə bir narahatlıq var idim.

Həmən gün onu bir daha görmədim. O gün qayıtmadı. Ertəsi gün də yox. Hər səhər oyanan kimi pəncərədən boylanır, "qaydar" - deyə düşünürdüm. Amma qayıtmadı...

Tətə bitdi, yenidən məktəbə getməyə başladıq. Onun yoxluğunun hər addımda hiss edirdim. Qorxularım da qaytmışdı. Bir gün xumarlanırdı, xoşuna gəlməmişdi. Ayağıma sürütür, mehribanlıq edirdi. Özündən aslı olmadan onun zəncirini açdım. Bundan sonra sanki baxışları daha da mehribanlaşdı, mənə bir dost kimi baxmaşa başlaşıdı.

- İndi sami qoruyacaq Qosunun da yoxdur - dedilər.

Canına titrətmə düşdü. Dərsdən çıxan kimi evə tələsdim. Bir qədər getmişdim ki, arxadan səs eşitdim, mənə çığırıldırılar. Tanıdım bu səsləri, tanış səsləri idim. Qaçmaq istədim, amma düşündüm ki, mən qaçsam... Yox, qaçmamılyam, onşuz da yaxalayacaqlar. Yerdən bir taxta təpib əlimə aldım. Titrəyirdim, amma dayanmışdım. Uşaqlar artıq lap yaxında idilər, mənə çatmaqlarına bir neçə addım qalmışdı... Bir dənənə uşaqların səsləri, sıfətləri dayıdı. Sonra isə üzərlərini əvvərilib qəçməyə başladılar. Mən nə baş verdiyini anlamadım. Dönüb baxanda... Sevincimdən bilmədim nə edəm. Qosun!

O, arxanda dayanmışdı. Qorxulu baxışları uşaqlara zillənmişdi. Mən isə sevinçdən ağlayırdım. Üzümə təbəssüm qondı. Qaçaraq ona tərəf getmək istədim:

-

-

Qosun! Sən qaytdın! Bağışla məni, Qosun!

Ama o, səssizcə mənə bircə dəfə baxdı... Baxdı və üzünü əvvərilib getdi. Nə qədər çığırıldırımsa da geri dönmədi. Sanki sadəcə son dəfə borcunu

Qarabağ səfərim zamanı Ağdamda góza çarpan hər bir yeniliyi sizin diqqətinizə çatdırmaq məqsədile ilə yazdımım "Ağdamlıların evi tikilir: Turizm mərkəzinə çevriləcək Ağdamdan REPORTAJ" məqaləm gördükleri mi tam əhatə etmədiyi üçün məkəndən növbəti reportajların davamını başlatdım. Əminəm maraşınza səbəb olacaq.

Pənahəli xanın İmarəti, məqbərə-kompleks, məzarlıq,

Ağdama gəlib İmaret tərixi abidə-kompleksini ziyarət etmədən geri dönmək Ağdamlı olaraq ağdamlılığı xeyanetdir. Deməli, erməni-

bağda xanlıq quruculuğuna başlayanda birinci bu imarəti tikdirir.

Fürsətdən istifadə edib oxucularına bildirirəm ki, Xan məhz İmarətdən sonra Bayat qalasını (1748-ci ildə tikilib, indiki Ağcabədi rayonundadır). Şahbulq qalası (Terneküt qalası da deyilir, 1751-ildə tikilib) Şuşa qalasını (1751-ci il de tikilməye başlayıb) tikib.

Bir sözü, Pənahəli xan əlində olan Qarabağ adlı feodal ölkəsində ərazilərin harasında azacıq səfəli yer görürməş oranı özüne istihət guşesi seçib. Amma deyilənlərə görə, bura Pənahəli Xandan əvvəl onun atası İbrahimxəlil Xanın oylığı olub. Hətta ata Xanın burada Barlıbağ adlı bağları olub.

di-desəm sözümüz qəribliyə salmayın. Çünkü yegane yerdə ki, oradan köhnə, keçmiş Ağdamın qoxusunu azacıq almaq mümkündür... azacıq.

Qarabağ xanlarının ailəsinə məxsus məzarları olan məqbərə-kompleksi qarış-qarış gəzmək, həm də keçmişimizə bir sayğıdır. Təkrarlaşmaq istəmirəm, amma qeyd etmədən də dura bilmirəm:

3 hektar əraziyə malik bu kompleksdə Pənahəli xanın atası İbrahim Xəlil ağıdan üzü bəri Cavanşirlər nəslinin 18 fərdi dəfn edilib.

Qarabağın, Azərbaycanın mərəhəmetli, səxavətli şairəsi Xan qızı Xurşidbanu Natəvan 1897-ci il, 2 oktyabrda vəfat etdikdən sonra burada dəfn olunub. Sarayında "Dürrү yekta" (Tək inci), el

rət" in əsas qapısı keçmiş Kommunist küçəsi tərəfdən olub. Ora milli ornamentlərə "İmaret" yazılıb.

Stadionun əsas girişinə daxil olanda sol tərəfdə restoran və futbolçuların bazası yerləşib.

Bilirsınız də stadion Qarabağ ərazisində niyə məhz ilk Ağdamda tikildi? Çünkü, 1951-ci il də, artıq Ağdam şəhərində "Mehsul" idman cəmiyyətinin futbol komandası yaranmışdır. Düz 1987-ci il kimi "Mehsul", "Şəfəq" və "Kooperatör" kimi gündə bir ad dəyişsədə, nəhayət

1987-ci ildə ebədi olaraq doğma adını tapdı: "QARABAĞ"! 2004-cü ilde sevimli komandamın loqotipində Qarabağ atlarının simvolu təsvir olunduqdan sonra ağ-

Keçmiş Ağdamın qoxusu qalan yeganə məkan: İmarətdən REPORTAJ

lər 1993-cü ilin iyulunda Ağdamı işgal edərkən, bəlkə də ilk əvvəl bu məkana hücum edib, tariximizin müqəddəs bir hissəsini dağlıqla onu bizzən qoparmaq istəyiblər. Öz saxta təriixlərini yerləşdirmək üçün...

Çünki qüdrətli ordumuz Ağdama daxil olanda bu ərazilər xarabalaşdan başqa bir şey deyildi. Yandırılmışdır, talan edib daşmışdır, apara bilmədiklərini də darmadağın etmişdilər. Xüsusi, Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xanın iqamətgahına daha çox ziyan vurmüşdular.

Bilirsiniz, xan sarayları adətən cah-cellalı, təməraqlı olub. Azərbaycan ərazisində o qədər ele xan sarayları var ki...

Amma Pənahəli xanın bu iqamətgahı saray olaraq parad xüsusiyyətlərinə malik olmayıb, yalnız dəbdəbəli yaşayış evi xüsusiyyəti daşıyır. Buna görə də, Pənahəli xanın imarəti də adlandırılır.

Bələdçimiz Billurə Tağıyeva deyir ki, bu kompleks Xanın yay saray olub: "Bu tarix-memarlıq abidəsi həmdə ona görə dəyərlə hesab olunur ki, Qarabağ xan nəsinin ilk mülklərindən biri imiş. Daha dəqiq, Pənahəli xanın 1738-ci ildə Xorasandan geri dönür, Qara-

arasında isə "Xan qızı" kimi sevilən Natəvan xanım həyatı boyu dərələrin, kədərənin, problemlərin əlinde qalıb, xəstə düşüb, gözünün nuru gedib.

"Bala" deyə-deyə gözlərini yumub, narahat ruhu əbediyətə qovuşub. Anlayacağınız bir xoş gün görməyib. Ürək ağrından digər fakt isə odur ki, Xan qızı qəbrində de rahat olmayıb. Ağdam işğaldən azad olunandan sonra məlum olub ki, ermənilər tərəfindən Natəvanın məqbərəsi dağdırıldı, qəbri təhqir olunub və sümükləri də qəbrindən çıxarılbılar.

Hərə aparılıb, heç oda məlum deyil. Natəvanın bağlı yegane təsəllimiz odur ki, 2019-cu ildən onun əsərləri dövlət variəti elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilib.

İmarət stadionundan da bir iki cümlə yazmasam oxucularımıza haqsızlıq etmiş olaram. Əslində stadionla bağlı bəlkə də məndən çox bilirlər.

Amma yənə də mənim yorumumla, mənim gözümle stadionu seyr etmək zövq verəcək deyə düşünürəm. Həc siz də istəməzsiz ki, yazmayım.

Mərkəzi zalın qabağında cənuba istiqamətlənmiş geniş və dəbdəbəli eyvan yerləşir. Günbəzli zal divanxana olduğu deyilir və Pənahəli xan burda qonaqlarını qəbul edib. Yerlə yeksan olmuş İmarətin bərpasına qələbədən dərhal sonra başlanıldı.

Həm xarici, həm daxili mühəndislərin köməkliyi ilə restavrasiya və arxeoloji tədqiqat işlərinə start verildi. 2023-cü ildə başlanılan təmir və bərpə işi 2024-cü ilin sentyabrında başa çatdırıldı".

Ərazini gəzirkən, kompleksdəki tarixi abidələri bir-bir gözden keçiririk. Ağdamda bəlkədən ən ürək sakitləşdirən, ən qəlbə yaxın yer bur-

Mən görməmişdim, amma görənlər deyir ki, "İma-

damlıların ləqəbləri də "Atlılar", yaxud da "Köhlən Atlar" oldu.

Bax, o xarabalyq bayquş-

lərinin xaraba qoyduğu həmin İmarət Stadionu 2026-cı ildə yenidən öz "Qarabağ"ını qoynuna alacaq. Ağdamın işğaldən əvvəl tutumu 4 min tamaşaçı olan, 2023-cü ildə təməli qoyulan "İmarət" stadionunun UEFA-nın 4-cü kateqoriya tələblərinə uyğun inşa edilməsi nəzərdə tutulub.

Düşmənin içini yandıran yeni stadionumuz 11 min 700 nəfərlik tamaşaçı tutumuna, oyun meydancası da təbii ot örtüyünə malik olacaq. Pislik elə pisliklərə qalısin!

Nəhayət, bələdçimiz Billurə xanım başqa bir hissəsinə göstərib dedi ki, burada yerləşən atçılıq kompleksi məşhur Qarabağ atlarının təqdimati üçün nəzərdə tutulub.

"Nə təqdimat?" deyə düşünsəmədə ağlıma gələn yegane fikir o oldu ki, atların satışı üçün ilk baxış, bəyənme yeri ora olacaq. Necə ki, maşın bazarı, mal bazarı, mebel bazarı var, ora da yəqin ki, "at bazarı" yox, atlara baxılıb alındığı, seçildiyi yer olacaq.

İmarət məni elə məftün etmişdi ki, atçılıq kompleksinə keçib baxmağı unutdum... Daha doğrusu heç marağında olmadım. İnşallah, bir gün orada atlar şahə qalxanda gedib izləyərəm. Hazırda isə oradan səs-səmir gəlmirdi.

İmarət gezintimiz beləcə başa çatdı. Amma məqaləmin başlanğıcında qeyd etdiyim kimi, sonunda da xüsusi vurğulayıram: İmarət yegane yerdə ki, oradan köhne, keçmiş Ağdamın qoxusunu azacıq almaq mümkündür...

Ağdamın yeni görünüşünü görmək istəyənlər, ilk olaraq bura gələsinlər!

Əntiqə Rəşid

Fikrət Sadıqov - 85

Fikrət Məmməd oğlu Sadıqov 1940-ci ilin aprel ayında Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. 1965-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) kimya fakültəsini bitirib.

1965-2005-ci illərdə Azərbaycanın kimya fakültəsində müəssisələrində müxtəlif vəzifələrdə - növbə rəisi, sex texnoloqu, istehsalat texnoloqu, sex rəisi, istehsalat şöbəsinin rəisi, baş mühəndis, 1981-1992-ci illərdə SSRİ kimya sənayesinin nazirliyinin "Sumqayıt Kimya Sənaye" istehsalat birliliyinin baş direktoru, 1992-2005-ci illərdə "Azərkimya" Dövlət Şirkətinin prezidenti işləmişdir.

1983-1990-ci illərdə Sumqayıt şəhər sovetinin, 1990-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali sovetinin, 1995-2000-ci ildə Milli Məclisin deputati seçilmişdir. 1987-ci ildə namizədlik dissertasiyası işini müdafiə edib. 1995-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə edib texnika elmlər doktoru elmi dərəcəsini almışdır. 2004-cü ildə professor adına layiq görülmüşdür. 1990-ci ildə SSRİ Nazirlər kabinetinə Xalq təsərrüfatı akademiyasının ali kommersiya məktəbinin tam kursunu bitirmişdir. 1993-cü ildən Beynəlxalq Şərq Neft akademiyasının, 1994-cü ildən Beynəlxalq Mühəndisler akademiyasının, 1995-ci ildən Beynəlxalq Ekoenergetika akademiyasının həqiqi üzvüdür.

Fikrət Sadıqovun rəhbərliyi ilə kimya sənayesinde bir çox proseslər hazırlanıb, tətbiq edilib.

Buna misal olaraq, sethi aktiv maddə olan alkilbenzolsulfanatın sodium duzunun istehsalında xlorparafinlərin benzolla alkillesməsinin yeni mükəmməl texnologiyası tədqiq edilib, yeni texnologiya sənayedə tətbiq edilmişdir. Nəticədə milyon dollarla gelir əldə edilib.

Onun rəhbərliyi ilə pirolizin maye məhsullarının doymamış karbohidrogenlərinin alichomerləşməsi və benzolun ayrılması və yeni texnologiya ilə etilbenzol istehsalı prosesi hazırlanıb həyata keçirilmişdir. Hal hazırda F. Sadıqovun rəhbərlik etdiyi qrupda bu sahədə elmi işlər davam etdirilir.

Tariximizi işbazlara yox, dövlətə etibar edərlər, Səyyad müəllim!

Ötən gün Milli Məclidə vurhavur müzakirə gedirmiş. Mövzu da "Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında" qanunda dəyişiklik edilmişmiş. Ötən il Səyyad Aran, bu il isə Səyyad Salahlı adı ilə fəaliyyəti göstərən deputat bildirib ki, abidələrin bir çoxu uğubdağılır: "Hamımız şimal

zonasında bunu görmüşük. Həmin abidələrin sarayından gündə bir kərpic düşür. Abidələrə ciddi nəzarət yoxdur" dedi.

Bunu deyəndə ürəyimdə Səyyad müəllim alqışlaşdım. Sevinclə, "Səyyad müəllim, çarəni də de" deyə az qala sevin-di.

Səyyad müəllim mudrikən bir görkəm alıb davam edir; "Onları hansısa iş adamlarına vermək olar. Bərpa etsinlər və orada bir şey yaratılsınlar. Bunun başqa yolu yoxdur. Məsələ qaldırırsa, bunun sonrakı halında düşünməliyik. Abidələri pasportlaşdırıq, he ne olsun?"

Ay müəllim, insafın olsun, Allah eşqinə, biznesmenə, restoran, otel, istirahət zonalarının rəhbərlərinə tarixi və mədəniyyət abidələrini təpsirşinə! Bakıda tarixi abidələrin bir çoxunu elə keçirən işbazların tariximizi pis günə qoysduğundan xəberiniz yoxdurmu?

Yani, o müdrik beyninize bundan daha müdrik fikir gelmedi?

Axi, Qafqazda Azərbaycan kimi varlı ölkə yoxdu! Azərbaycandakı bütün tarixi, mədəni abidələrin məsuliyyətini dövlətimiz vərəkən kime etibar edirsiniz?

Hazırda Ermənistən hökuməti ölkəsindəki bütün abidələri qeydiyyata alıb dövlət büdcəsilə bərpə edir! İndi sizin sözünüzdən belə çıxır ki, biz o qədər "ölü" olduq ki, öz tariximə sahib çıxa bilməyib, sahibkarlığı işbazlara yönəldirdik!

Vallah, Sizin bu təklifiniz Azərbaycan dövlətini təhqirdən başqa bir şey deyil!

Əntiqə Rəşid

ƏDALƏT •

25 aprel 2025-ci il

Faiq QISMETOGLU
faiqqismetoglu@box.az

Hər şey bir anda...

Dünyanın insanlarından üzü dönəndə bizi sınağa çəkir. Bu sınaq, bu imtahan müharibə də ola bilər, təbii fəlakət də! Sadəcə yetər ki, insanlar bu sınağa hazır olsunlar. Ve bir də o hadisələr baş verəndə bizim heç nədən xəberimiz, bilmiz olmur.

Gözümüzü açıb görürük ki, artıq, odun-alovun, suyun içindəyik! Aprelin 16-də da belə bir çətinliklər yaşadıq. Təbii fəlakət - sel, qar, külək bizi qəfil haqladı... Və qəfil haqlayanda da bir çoxlarımız özümüzü itirdik. Amma özünə itirməyənlər də oldu! Belə ki, Ağsu rayonunda tikinti işləri görən işçilər yağışdan qorunmaq üçün ekskavatorun kabinasına giriblər. Bir neçə dəqiqəyə çaya güclü sel gəlib və sel ekskavatoru aşırıb. Həmin anda sahə rəisi əməkdaşlarını xilas etmək üçün özünü suya atıb.

Onun cəsarəti, ığidliyi hesabına iki işçi xilas edilib. Bax, bu, əsl kişilik, əsl qəhrəmanlıq deməkdir. Sahə rəisi öz həyatını qurban verməklə iki insanı ölümün pəncəsindən xilas elədi. Fərqi yoxdu; ya müharibədə insanı xilas eləsin, ya da sel gələndə, hər ikisi qəhrəmanlıqdı. Və hər ikisinin adı tarixə qızıl hərfə yazıılır.

O, iki nəfəri xilas edən gəncin 44 yaşı və 4 övladı vardi. İndi o, 4 uşaq atasız qalsa da, amma 44 yaşı oğlan həmişə bu qəhrəmanlığı ilə övladlarına bir sevgi, bir məhəbbət, bir istilik gətirəcək və balaları həmişə atasının qəhrəmanlığı ilə fəxr edəcəklər! Birçə qalır, onun qəhrəmanlığının rəsmi surətdə rəsmiləşdirilməsine! İnşallah, o da tezliklə olar!!!

Yağış onları sınağa çəkdi...

Aprelin 16-də ölkə ərazisində qeyri-sabit hava bir çox qurumları sınağa çəkdi. Xüsusilə Bakıda. Məlum oldu ki, bəzi qurumlar yağışlı, küləkli və soyuq havaya hazırlılsa da, bir neçə təşkilat qeyri-sabit havaya hazır deyilmiş.

Bakıda yağan leysan yağışları şəhəri iflic vəziyyəte salmışdı. Belə ki, bir çox yaşayış sahələrini, evləri, həyətləri, körpüleri su basmış və yollar keçilməz olmuşdu. Öten il iki nəfərin ölümü ilə nəticələn körpüdə Aprelin 16-də vəziyyət çətinleşmişdi. Yeni yenə həmin körpü ağızına qədər suynan dolmuşdu.

Səhər saatlarında həmin istiqamətdə nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti dayandırılmış, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əməkdaşları körpünün altındaki suyu yanğın söndürən məşinlər və digər texnikalara çəkməyə başlamışdır. Birmənali olaraq deye bilərik ki, həmin gün Bakıda və regionlarda Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əməkdaşları öz vəzifə borclarını məsuliyyət, şərəflə yerinə yetirmiş, evlərini su basmış insanları ordan təhlükəsiz olaraq təxliyə etmişlər. Bu köməyə görə çətin vəziyyətdə həyatları xilas edilmiş insanlar da məlum quruma öz minnətdarlıqlarını bildirirlər.

Bir sözə, yağışlı və çətin hava şəraitində Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əməkdaşlarının fealiyyəti yüksək səviyyədə təşkil əhali tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Yeni xalq dilində demiş olsaq onların işinə bir qırımızı "beş" düşür. Amma bu sözləri "Azərenerji" haqqında demək olmaz.

Cünki qeyri-sabit və soyuq havada Yeni Günsəlinin "D" massivindəki "Azəristiliktechizat" in qazanxanasının işığı sönmüş və nəticədə sakınlər yeddi saat işıqsız və istiliksiz qalmışdır. Bəzi qurumlar yekə-yekə deyirlər ki, biz hər cür hava şəraitinə hazırlıq. Amma bir balaca soyuqlar olur, onların iç üzü açılır və dedikləri sabun köpüyü kimi bir seymış!!

EMİL FAİQOĞLU

Polis xalqa arxa oldu...

Azərbaycan polisi həmişə çatın gündə xalqa arxa olub. Aprelin 16-də da onlar insanların ürəyinçə hərəket etdilər.

Belə ki, Bakıda sahə saatlarında havanın keskin dəyişməsi

nəqliyyat vasitələrinin hərəkətini də cətinləşdirdi. Belə qeyri-sabit hava şəraitində avtomobilin hərəkətini tənzimləmək o qədər də asan iş deyildi.

Amma yağışlı, küləkli və soyuq havada yol polisi bunu bərcidi. Avtomobilin intensiv hərəket etdiyi küçə və prospektlərə elave naryadalar göndərildi. Qəza şəraitləri və mövcud təhlükələr vaxtında aradan qaldırıldı. Və eyni zamanda sürücülər maarifləndirici söhbətlər aparılırdı ki, onlar daha diqqətli olsun, imkan daxilində su basmış körpülər istiqamətdə hərəket etməsinlər.

Bütün bu qabaqlayıcı tədbirlər hərəkətin təhlükəsizliyinə xidmət edir, sürücülerin və sərnişinlərin mənzil başına sağ-salamat çatmasına kömək göztərirdi. Qəza nəticəsində gölə düşmüs bir sürücün də polis əməkdaşı xilas etdi.

Həmin günü Çevik Polis Alayının əməkdaşları də çətin durumda olan sürücülərə və insanlara kömək edib. Alayın Xətai, Binəqədi və Suraxanı rayonlarında fəaliyyət göstərən böyükəlli öz vəzifə borclarının öhdəsində bacarıqla gəlib və insanların hörmətini, sevgisini qazanıblar!!!

İmtiyazlı xəstələr zülm çəkir...

Ölkəmizdə elə xəstələr var ki, dövlət onlara dərmanı pulsuz verir. Yeni belə xəstələrə imtiyazlı xəstələr deyilir və onlar dərmanları imtiyazlı apteklərdən alırlar.

Cox təessüf ki, Bakının mərkəzində belə apteklər ya azdır, ya da yoxdur. Məsələn, Yeni Guneslidə yaşayan imtiyazlı xəstələr həmin pulsuz dərmanları Qaraçuxur qəsəbəsindəki imtiyazlı aptekdən ala bilərlər. Əger o dərman olsa. Əksər xəstələr həmin qəsəbədəki aptekdən getsə də, çox nadir halda hansı dərmanları alırlar. Aptekdə xidmət göstəren eczacı xanım deyir ki, dərmanların çoxu bizde yoxdur, onları gedib, Maştağadakı imtiyazlı aptekdən ala bilərsiz, bəzi dərmanlar ya bize gec gələcək, ya da heç olmayacaq.

Bax belə də olanda imtiyazlı xəstələr özürləri, özləri gedə bilməsə də valideynlərinə her ay ən azından bir dəfə Maştağaya getməlidir. Bu isə eləvə vaxt və pul itgisi deməkdir. Əger onların özürlərinin və valideynlərinin xəstə olduğunu nəzərə alsaq, bu işin nə qədər müşkül və ağır olduğunu təsəvvür etmək bir o qədər də çətin deyil.

Çətinli odur ki, bu insanları başa düşən, anlayan vəzifə sahibləri, məmurlar yoxdur. Onu görə də biz də bu insanların haqlı səsine qoşulub səhiyyə nazirinə müraciət edərək deyirik ki, o xəstələr hər ay dərman almaq üçün Maştağaya getməkdən beziblər. Ona görə hörmətli səhiyyə naziri konkret tapşırıq verməli, Bakının bir neçə mərkəzi yerində və o cümlədən Yeni Guneslidə imtiyazlı apteklər fəaliyyət göstərməlidir. Elə konkret olaraq Suraxanı Tibbi Mərkəzində. Bu addım tezliklə atılmalıdır. Əger bu addım tezliklə atılsa, Yeni Guneslide imtiyazlı xəstələrin problemləri həll edilir, onların hər ay Maştağaya gedib-gelməkdən canları xilas olar!!!

Qəbir yeri neçəyədir?

İndi kiminsə, yaxını rəhmətə gedəndə dərən onu götürür. Bilmir ki, dərdini çəksin, yoxsa qəbir yeri axtarınsı.

Bu, Bakıda daha çətindir. Şəhərin mərkəzində demirkə, Əhmədlidə, Yeni Guneslidə, Dədə Qorquddə, Hövsanda qəbir yerləri çox bahadır. Məsələn, Əhmədlidə ilə Yeni Gunesli arasındaki qəbiristanlıqdə yer tapmaq o qədər də asan deyil. Tanışbilin və ən əsası pulun olmasa, rəhmətə gedənini dəfn edə bilməyəcəksən. Orda qəbir yeri 4-5 min manat arasındadır. Qonşumuzda rəhmətə gedən vardı, adını çəkdiyimiz yerde yer tapa bilmədi.

Daha doğrusu, tapdı ey, baha olduğuna görə imkani olmadı. Axırdı 3500 - e Dədə Qorquddə çətinlikəsə də olsa, yer tapı, əzizini dəfn edə bildi. Hökumət verdiyi dəfn puluna bel bağlama, onda gerek ölüm ortaşıda qala. Elə bilirsiniz belə

vəziyyətə düşən adamlar olmur? Olur, niyə olmur! Xalq artisti, istedadlı və gözəl müğənni, son dərəcə terbiyeli və ziyanlı insan Cavan Zeynallının həyat yoldaşı rəhmətə gedəndə pulu olmadığına görə və qəbir yeri baha olduğu üçün rəhmətə gedən bir neçə gün evdə saxlayıblar. Axırdı xanımı Bakıdan aparıb, vətəni Qusarda dəfn ediblər. Məgər bundan böyük ədalətsizlikmi olar? Xalq artisti həyat yoldaşını Bakıda dəfn edə bilmədi. Bax, belə indi ölkədə elə bir şərait yaradılmalıdır ki, hər bir insan Bakıda istədiyi yerde rəhmətə gedənini dəfn edə bilsin. Bakıda isə qəbiristanlığın müdürü pul qazanmaq haqqında fikirləşirlər. Kasibi düşünən kimdir, ay rəhmetliyin uşaqları!!!

Yədiyimiz qidaların çoxu zəhərdi...

Bu gün dünya ekoloji cəhətdən təmiz və sağlam qida tapmaq çox çətindir.

Ən azından ona görə ki, eksər məhsulların geniş dəyişdiriləbilər və yüksək məhsuldarlıq əldə etmək, çox pul qazanmaq üçün istehsalçıkar nəyə desən gedir. Bu isə birmənali olaraq müxtələf xəstəliklərin, o cümlədən xərçəngin, diabetin, mədə-bağırsaq, ürək-damar xəstəliklərin yayılmasına şərait yaradır.

Düzgün qidalanma olmayıada, ekoloji cəhətdən təmiz məhsullar qədəhə çıxanda adını çəkdiyimiz xəstəliklər tüyən edir. Bir faktı qeyd etmək istəyirik ki, ölkəmiz ürək-damar xəstəliyinə görə dünyada öncüller sırasındadır. Çünkü ölkəmizdə xaricdən getirilən və daxildə istehsal olunan məhsullara yəzərən şərait edilmir.

Düzdür, Azərbaycanda Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi var və həmin qurumda üzərinə vəzifəni yüksək səviyyədə həyata keçirməkə acizlik göstərir. Onlar xaricdən getirilən ərəq və qida məhsulların yoxlayarkən qüsurlara yol verir, monopoliya olduğuna görə o malları getirən oliqarxlardan etibat edirlər. Ən yaxşı halda arxası və köməyi olmayan sahibkarların istehsalat sexlerini və maqazalarını yoxlayır, nöqsanlar üzə çıxarırlar, ya bağlayır, ya da yüksək məbləğdə cərimə yazırlar. Bunu isə cəmiyyət görür və bilir. Bir sözə, ölkəmizdə xaricdən getirilən və daxildə istehsal olunan qida məhsullarına ciddi nəzarət edilməlidir. Bu vəzifələr icra edilməyən qədər qida təhlükəsizliyindən danışmağa dəyməz!!!

Belə havalarda məktəblər distant təhsilə keçməlidir

Bakıda və ölkə ərazisində havaların qeyri-sabit keçməsi bir dəha onu göstərdi ki, bir neçə nazirlik belə çətin vəziyyətə hazır deyil və onlar müstəqil qərar qəbul edə bilərlər.

Daha doğrusu, onlar yuxarıdan bir qərar gözləyirlər, o qərar da gelmir və nəticə isə xoşagələn olmur. Məsələn, Bakıda həmin gün hava çox küləkli, yağışlı və soyuq keçdi. Məktəbə, xüsusilə də orta məktəbə gedən aşağı sinif şagirdləri eziyyət çekdi. Pencərədən baxırdı, bir neçə məktəbli yağış suyunun içinde idil, hətta bir uşaq gölməçəy yüksildi, ona yaxınlıqdakı yaşıdları kömək edib qaldırdı. Belə küləkli havada onların üstüne yaxınlıqdakı keçirən binələrdən qopan, daş, beton, taxta parçası da düşə bilər.

Tək məktəblinin deyil, hər hansı insanın da üstüne o dediğimiz əşyalar düşə bilər. Əlaqədar qurumlar deyir ki, həmin günü şagirdlərin təhlükəsizliyi təmin edilib. Amma heç kim təbii fəlakətdən siğortalanmayıb və o cümlədən, məktəbilər. Hansı ki, havanın qeyri-sabit keçməsi bağlı hidrometeoroloqlar bütün qurumları məlumatlandırmışdır. Təessüf ki, bəzi qurumlar buna əhəmiyyət vermədi və öz bildiklərini elədi. Yenisi an azından ümumtəhsil, orta ixtisas və ali məktəblərdə bir günlük distant təhsilə keçmək olardı.

Onsurz da həmin günü dərsə davamıyyət bir o qədər de yaxşı olmayıb. Ona görə də bu hadisədə adiyyatlı qurumlar nəticə çıxarmalı, mövcud nöqsanları aradan qaldırmalı və bir də belə qeyri-sabit hava şəraitində distant təhsilə keçməlidir. Bu, məktəblilərin ən yüksək səviyyədə təhlükəsizliklərini təmin etmək deməkdir!!

EMİL FAİQOĞLU

ƏDALƏT •

25 aprel 2025-ci il

Elə azərbaycanlılar var ki, bu günü Azərbaycan dövlətinin təməlinin bərkiməsində böyük əməyi olub. Bu gün bələ bir insanlardan sizə səhbət açacağam, tanının, tanının, ehtiram göstərin!

Əslində bəle insanlar çox zaman Azərbaycanda, Qafqazda və bəzən dünyadan bir çox ölkələrində tanınmış nəslin nümayəndələri olur. Bəle nəsillərdən biri Şahtaxtinskilər olub.

Görkəmlı alim AMEA Naxçıvan bölməsi Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Musa Quliyev 2010-cu ildə çap etdirdiyi "Şahtaxtinskilər tariximizdə və təleyimizdə" kitabı əslində bu nəslin önemini ətraflı şəkildə oxucularına çatdırıb. Hər kəsin bu kitabı oxumasını məsləhət görürəm.

Şahtaxtinskilərin və Azərbaycanın fəxri Adilə: ilk qadın tibb professoru

Bu gün hörmətli alimimizin bələdçiliyi ilə yola çıxaraq bu nəslin bir neçə fərdi ilə sizi tanış etmək, sizin diqqətinizi bələ nəsl və köklərin tarixinə diqqət yetirməyinə, ümidi edirəm, nail olacağınız.

Əvvəlcə, bizi bu meqaləni yazmağa vadar edən Azərbaycan sovet mama-ginekoloq, tibb elmləri doktoru, professor Adilə Şahtaxtinskaya ilə bağlı məlumatlar dan başlayaqq. Adilə xanımın əsas özüllüyü, ənəmə odur ki, o, tibb elmləri doktoru və professor adını alan ilk azərbaycanlı qadın olur. Təsəvvür edin, o dövrde məsələman qızların məktəbə getməsi, dərs oxuması böyük əngellərlə qarşılında ziyanlı ailələr qızlarını oxutmaq üçün

I Isa Sultan və Nəcəfqulu ağa Şahtaxtinskilər

Onun kökü əslən Naxçıvanın Şəhur rəyonunun Şahtaxtı kəndindəndir. Amma Adilə Şahtaxtinskaya 1894-cü il aprelin 17-də Tiflis şəhərində anadan olub. Sorusanız ki, Naxçıvanlı, Şahtaxtılı qız hara, Tiflis hara? - onda sizə cavab verim ki, Adilə xanımının atası, yenibabası Çar Rusiyasında hərbçi olmuş Nəcəfqulu ağa öz atası İsa Sultan kimi hərbçi olub. Müəllif M. Quliyev monografiyasında yazır ki, İsa Sultan (Şəcərədə onu I İsa Sultan kimi yazır) əvvəlcə Iran ordusunda, sonraları isə Çar Rusiyasında hərbçi olmuşdu. Tiflis arxivindəki sənədlərdə onun praporşik olması haqqında məlumatı da tapdıq. Yeri gəlmışken, onu da deyek ki, Şahtaxtinskilərin hərbi fəaliyyətləri dərindən araşdırılmışdır üçün onların bir çox hərbi təltiflərindən xəbərsizlik.

Bəli, Nəcəfqulu ağa hərbçi olduğu üçün Rusiya Çar dövləti onu hara göndərib, orada da xidmət edib. Yeri gəlmışken, Nəcəfqulu ağa Sultan dövrünün ən zəngin zadəgənlərindən olmuşdur. Onun Şahtaxtında, Naxçıvan və İrəvan şəhərlərində mülkləri vardi. Naxçıvan diyarının kəndlərində isə miras torpaqları olub. Nəcəfqulu ağa vəzifesi ilə əlaqədar olaraq Naxçıvanda və İrəvanda yaşadıqdan onun övladlarının bezilərinin doğum sənədlərində həmin şəhərlərin adları qeyd edilib.

Nəcəfqulu ağdanan böyük oğlu - çar orduşunun polkovniki olan oğlu Əbülfət ağa 1858-ci ildə elə Şahtaxtılı kəndində doğulub. İlk təhsilinə 1871-ci ildə Tiflis real məktəbinde başlayan Əbülfət ağa 1877-ci ildə Sankt-Peterburq Texnologiya Universitetinə daxil olub. Mənzilində aparılan axtarış zamanı məlum olub ki, Əbülfət ağa həm de Moskva və Peterburqda təhsil alan qafqazlı tələbələrin yaratdığı "İm-dadiyyə" adlı gizli dərnəyin üzvüdür və universitetdən xaric edilib. Amma o, bundan təsirlənməyərək elm və savada daha dərindən yiyələnib, Bir sıra Şərq dilleri ilə yanaşı, alman, fransız və ingilis dillerini də mükənnəl öyrənib.

Almaniyaya gedərkən, 1880-ci ildə Heydərbəy Universitetində diplom işi müdafiə etmiş və bakalavr dərəcəsi almışdır. Rusiyaya qayıtdıqdan sonra demokratik baxışlarını və monarxiyaya qarşı çıxışları

nı nəzərə alaraq Əbülfət ağa Şahtaxtinskini heç bir qulluğa götürmədilər. Ələcəsiz qalan Əbülfət ağa 1883-cü ildə Peterburqda Yunkerlər məktəbinə daxil oldu və oranı fərqlənmə diplому ilə bitirdi. Bir il sonra, avqust ayının 8-də 77-ci Tengin süvari alayında zabit rütbesində xidmətə başlayan Əbülfət ağa Şahtaxtinski qısa müddətə divizion komandiri təyin olunur.

Hazırda Tiflis arxivində saxlanan podpolkovnik Əbülfət ağanın 1904-cü ilə məxsus "Şəxsi hərbi kitabça"nda göstərilir ki, əla xidmətinə görə o, 1892-ci ildə "Müqəddəs Stanislav" ordeninin üçüncü dərəcəsə, 1900-cu ildə isə "Müqəddəs Anna" ordeninin üçüncü dərəcəsi ilə təltif olunmuşdu. Polkovnik Əbülfət ağa Şahtaxtinski şəxsi işinin təltif "qrafasında" aldığı xarici örək orden və medallarının da sayı göstərilir. O, İranın "Şire-Xorşid" ordeni-

ti yaratmış, məsələman qadınlarının maariflənməsində fəal iştirak edir.

6 qızdan biri: Adilə Şahtaxtinskaya

Təbii ki, "ot kökü üstə biter" məsəli min illərdir öz təsdiqini tapmış atalar sözüdür və Şahtaxtinskayalar süləlesinin həyat eti- ketinə daha uyğundur. Adilə xanım da öz nəslinə çəkerək ziyanlığını zəhməti ilə sübut edir. O, 1930-cu ildə tibb elmləri doktoru dərəcəsini, 1936-cı ildə isə professor elmi adını qazanır, bununla tibb elmləri doktoru və professor adını alan ilk azərbaycanlı qadın olur. Təsəvvür edin, o dövrde məsələman qızların məktəbə getməsi, dərs oxuması böyük əngellərlə qarşılında ziyanlı ailələr qızlarını oxutmaq üçün

Səxavət Məmməd

Təbiətin normadan artıq günahı və yaxud səhv düşəndə yerimiz

Bir təbiət hadisəsi illərdir camaatın dediyi, jurnalistlərin yazdığını hər şeyi çıpalığı ilə ortaya qoydu. Şəhərdə yollar iflic oldu, bəzi kəndlər su altında qaldı, ölen insanlar oldu.

Təbii ki, heç kim məsuliyyəti öz üzərinə götürməyəcək. Günahkar məlumdur - təbiət. Normadan artıq külək, normadan artıq olan hər şey zərər verir. Bütün dünya qlobal iqlim dəyişikliyindən danışır, hətta ölkəndə COP29 tədbiri keçirilir, ancaq Azərbaycanlı məmurlar normal yağış, normal külək, normal sel gözləyir.

Fövqəladə Hallar Nazırlığı (FHN) əhaliyə əvvəlcədən yağış, leysan, daşqın, sel, külək və ildırımla bağlı xəbərdarlıq edir. Əhaliyə edilən xəbərdarlığın qurumları heç aidiyyəti yoxdur! Türkiyəyə baxırsan, orada edilən xəbərdarlıqdan dərələr sonra Təhsil Nazırlığı tətil edir, digər qurumlar da həmçinin Azərbaycanda isə bu cür xəbərdarlıqların hökmü ancaq əhaliyə keçə bilər. Əhalii özü təzimləməlidir ki, işə getsin, ya yox, məktəbə getsin, ya yox. Tətil məsələsinə elə yanaşırkılar ki, sanki mart ayının yarısını tətil edən yadplanlılırlar olub.

Ona görə də əminliklə deyə bilərik ki, tek günahkar var, o da əhalidir. Əgər hər şeyi əhali həlli edəcəksə, sən nəyə və kimə lazımsan? Sel gəlir pulu təzə yeyilmiş, açılışı təzə edilmiş yolu yuyur, günahkar əhalidir. Sel gəlir yeni istifadəyə verilmiş körpünü aparır, günahkar əhalidir. Sel gəlir təzə salınmış kəndi su altında qoyur, günahkar əhalidir. Bəs bu qurumlar nəyə yarayır? Pul yeməyə, pul silməyə, günahı onun bunun üstünə atmağa?

Bu yaxınlarda maraqlı bir hadisə baş verib. Yeni bir kənd salınır, kəndin su təchizatı ilə bağlı borular çəkilir, iş bitəndən sonra rayonun müvafiq idarəesini çağırırlar ki, gəlin, təhvil alın. Müvafiq idarə gəlib baxış keçirib və bildirib ki, bunu təhvil götürə bilməzlər, cümlə sistem kökündən səhv qurulub. İşi icra edənlər təhvil-təslim etmədən, suyu boruya vurublar və boru partlayib, görülen işlər də su altında qalıb. Günahkar kimdir, cəzalandırılan kimdir? Yəqin ki, "jek" müdürü. Belə bir təcrübəmiz var axı. "Azadlıq" metrosunun yanında bina yandı, insanlar ölü, "günah keçisi" "jek" müdürü oldu.

Qarabağda kəndlər salınır. Gözəl! Ancaq bəzi kəndlərin tikildiyi yerə baxırsan, deyirsən, evlər burada yox, köhnə yerində tikilməli idi. İndi tikilən yerə el arasında sudöyan deyilir. Cavabında, sən bilmərsən deyirler. Ay keçir, il dolanır, gəlir su döyüür. Deyirsən, qardaş, vallah pisliyin üçün demirdim, nə şirkətim var, tikinti edim, nə pulum var, iş görüm, səni, çəkilən xərci, gələcəkdə yaranı biləcək problemi nəzərdə tuturdum. Su necə döyübsə, bu da gözün döyüür. Neyimə lazım?

Azərbaycanda ən çox işlədilən sözlərdən biri də "heç kim yerində deyil" ifadəsidir. Atın qabağına et, itin qabağına ot qoyulur. Qəribə ölkədə yaşayırıq. Baxırsan, generaldır, bir korpusun komandirlərini edir, tabeçiliyində olanlar və yaxınları deyir ki, onun qədar heyvandarlıqdan başı çıxan az adam olar. Baxırsan, yekə bir qurumun rəhbəridir, tabeçiliyində olanlar və yaxınları deyir ki, onun qədar akein-biçin işini bacaran az adam tapılar. Baxırsan, böyük bir müəssisenin rəhbəridir, tabeçiliyində olanlar və yaxınları deyir ki, restoran işini ondan yaxşı bacaran yoxdur. Baxırsan, dindən-imandan danışır, tabeçiliyində olanlar və yaxınları deyir ki, onun qədar Allahsız adam yoxdur. Baxırsan, haqqdan, düzgünlükdən danışır, ətrafdakılara reket deyir, tabeçiliyində olanlar və yaxınları deyir ki, onun qədar banditi yoxdur. Kəndə lağ edir, şəhər mədəniyyətdən danışır, baxırsan, içində yekə bir kənd eşşəyi yatır.

Əhalisi və anormal təbiəti olmasa, gül kimi ölkədir.

Konservlər xərçəng yarada bilər

Müəyyən konservlər hətta xərçəngə səbəb ola bilər. Teleaparıcı Sergey Aqapkin və dietoloq Marina Makışa bəzi konservləşdirilmiş qidalardan xərçəngə səbəb ola biləcəyi barədə xəbərdarlıq ediblər.

Aqapkinin fikrincə, xarab olmuş, kiflənmiş konservləşdirilmiş məhsulların istehləki xərçəngin inkişafına səbəb ola bilər. Mütəxəssis izah edib ki, bankalarda qara kif yaranı bilər. Bu kif bədəndən topalanır və mürəkkəb gediş və əlverişsiz proqnozu ilə qaraciyerin bədxassəli lezyonu (hepatoselüler xərçəng) yaranmasına səbəb ola bilər.

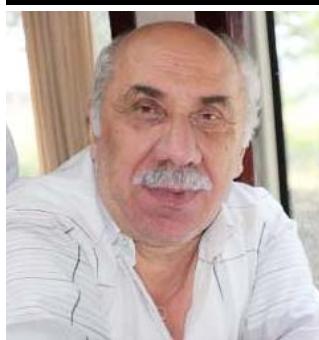
Bu nəticəyə regionların birində xərçəngin bu növünün yayılmasını təhlil edən tədqiqatçılar gelib. Onlar qaraciyer xərçəngi ilə qara kif əlaqə tapıblar.

Öz növbəsində Makışa eləvə edib ki, əgər məhsulda, o cümlədən konservlərdə hər hansı kif aşkar edilərsə, o zaman bakteriyaların təsir etdiyi hissənin kəsilməsi və ya çıxarılması kifayət deyil. Bu halda bütün məhsul atılmalıdır.

Əntiqə Rəşid

ƏDALƏT •

25 aprel 2025-ci il

Obülgef MƏDƏTOĞLU
madatoglu@mail.ru

Həyatda anamsız, qəlbimdə anamla bitən bir il...

Heç inanmağım gəlmir. Özümü nə qədər məcbur etsəm də, inana bilmirəm, bacarmıram... inanacağıma inanmağım da gəlmir... Bilirəm ki, siz də mənim kimisiniz, siz də inanırsınız. Amma inanmadığımız həqiqət, gerçək bizim gözümüzün qarşısındır, sadəcə biz onu içimizə buraxmırıq... buraxmamağa çalışırıq... Her cür vasitə ilə, xəyalla, xatirə ilə, şəkillərlə qoymurraq ürəyimizə girsin, ağlımızda özünə yer tutsun. Amma...

Həmişə dediyim sözdü, yazdığını fikirdi. Zaman sürətlidi, dayandırmaq, durdurmaq olmur. Özü də onu dayandırmağa, durdurmağa yetəcək güc də yoxdu, vasita də yoxdu. Belə olan halda o sürətə alışmağa, onuna barişmağa məcburuq. Təəssüf ki, bir məqam da var. O da gözleyəndə, saatdan asılı qalandı zamanın ləngiməsidi, sürətinin bizi qane etməməsi. Deməli, hər iki halda narazı olan bizi, inciyən biziq...

Və yənə qayidıram zamanın süretin. Çünkü düz bir il bundan önce həyət alt-üst oldu. Ürəyim elə bir gülləyə tuş gəldi ki, onu durdurma bilədim, yayındıra bilmədim. Atılan güllə ümidi, güvəncimi, siğindığım varlığı əlimdən aldı. Bu gülləni atan fələk idi. Nişan aldığı isə ANAM!..

Və isteyinə çatdı fələk. Məni də anasız qoydu. Əlimdən, ömründən alı dərdimi dediyim ANAMI! Yetimiyyi elə bir şəkildə ömrümə getirdi ki, susmaqdə və içün-icin ağlamaqdan başqa yolum qalmadı.

Doğrudur, insanı en güclü varlıq hesab edirlər, elə mən də belə düşünür, belə qəbul edirdim. Amma fələk Anamı əlimdən alanda nə qədər gücsüz olduğumu anladım, başa düşdüm ki, belə məqamda, yəni ölümə qarşı çıxməq məqamında dünyanın en aciz, en gücsüz varlığı sən demə insan olur. O insan ki, özü öz əliyle torpağın sinəsini yarır, onu məzara çevirir və canından çox sevdiyini öz əlləri ilə torpağa tapşırır. Təsəvvür edirsinizmi, bu məqamda insan nə qədər aciz görünür, ne qədər gücsüz və arxasız təsir bağışlaşır. Bunu başqa cür deyə bilmirəm, yaza bilmirəm. Bəlkə də belə bir söz var, belə bir cümlə var, amma indi mən nə onu xatırlamaq, nə də bu bərədə düşünmək durumunda deyiləm. Axi söhbət Anamdan gedir, öz əlimlə torpağa tapşırıdım Anamdan...

Mən gücsüzəm, bu animda
Meh də diz çökdürə bilər...
Buludan qopan bir damla
Şəh də diz çökdürə bilər...

Hardasan məni eşidən?!.
Səs çıxmır Tanrı Kişidən...
Bu halda məni üzüdən -
Eh də diz çökdürə bilər...

Pörşələnir dilim, ağızım,
Ürkədi "qara" kağızım!
Elə yazılıb ki, yazım -
Zeh də diz çökdürə bilər...

Bir ildir bu dünyada yetimliyin nə olduğunu yaşayıram. Və bir ildir ki, Anamın sağlığı dönməndə olandan yüz dəfə, bəlkə də min dəfə çox anamı düşünürəm, anamı xatırlayıram, gecələr yuxuda görürəm. Onuna

bağlı günləri, hadisələri, söhbətləri, toyu, yaşı, bir sözə, analı anları təkrar yaşayıram. Elə bil ki, qayidıram ağılm kəsən yaşama, özümü dərk edən günlərimə. Və başlayıram onun etəyindən tutub həyətdə, bağ-bağça-da gəzməyə. Təsərrüfatımın hansısa bir işini görməyə.

Və beləcə böyükürəm onun gözünün qarşısında... Və beləcə anam da yaşılaşır, saçlarına dən düşür, üzüne qırışır. Və beləcə qəçinqılıq başlayır. Anam çadırında qocalır. Öz əliylə bəzədiyi evinə, ocağına həsrət qalır. İynə sancağını, özünə gərek olan

darağını, yaylığını, daha hansıa əşyalarını axtaranda tapa bilmir, yerini unudur. Çünkü çadırda onun hayatı pərən-pərəndir. Əli işə yatır, gözləyir ki, bugün-sabah qayıdacaq, nizama salacaq hər şeyi. Amma yox, ona bu qayıdış qismət olmur. Ömrünün nənə çağında nəvelərinin qəçin həyatını göz yaşları ilə, bir də Allaha etdiyi dualarla süsleyir. İstəyir ki, tez bitsin bu qəçinqılıq. Üstəlik onu da istəyir ki, özünə də kendində, evində bu dünyaya vida demək nəsib olsun.

Anam çox şey istəmir, çox böyük arzuları yox idi. Sadəcə anam öz anasının, öz atasının məzarına sarılmaq istəyirdi. Anam ömr-gün yoldaşı ilə babalarının, nənələrinin uyduduğu məzarlıqla torpağa qovuşmaq istəyirdi. Olmadı, alınmadı. Anamın gənclik arzuları kimi, qocaqliq arzuları da ürəyində qaldı.

Açılan sabah
gündürmədi üzünü...

Düşən qaranlıq
bir az da qaraltdı
həvəsin...

İçinə axan göz yaşı
suladı səsini...

duza qoydu
nəfəsin...

Bilmədi

ömrünə yazılan günah,
yoxsa

dözümün sınağıdır?!

Amma
hiss etdi ki,
durmadan çəkdiyi "AH"
bir tale qınağıdır...

Açılan sabaha
açılan əlləri

DUA körpüsü...

Anamın

ümidlərini,

arzularını yeyən

illəri -

boğdu hıçkırtılı

ANA hönkürtüsü...

Düz bir ildir ki, onun şəkilləri ilə danışırıam. Beyləqanda yolumu gözleyən məzarını ziyarət edib başdaşını qucaqlayıram və bir ildir ki, atamla anam həmin məzarlıqda övladlarının nə düşündüyünü, nə çəkdiyini bilmedən rahat uyyubular, dincəlirlər elə bil. Yanaşı, iki həmsəhət kimi. Fikirlərini bölüşüb gələcək arzularını dila getirənlər kimi...

Məni anamdan ayırandı... Mən ondan ixtiyarsız ayrılanla heç nə düşünmədim, Allahdan heç nə istəmədim. Çünkü həmin an nə düşünmək, nə də dilək diləmək gücüm, həvəsim vardi. Anamın 40 mərasimine qədər hər gün elə bildim ki, anam qayıdaq, anam harasa qonşuya çıxb. 40 gün keçəndən sonra başladım onun yoxluğunu düşünməyə. Bugüne qədər də düşünürəm. Düşünmək isə nə anamın, nə də mənim həyatımda heç nəyi dəyişmiş. Sadəcə burda dəyişən bir şeydi. O da anasızlığı alışmaq, öyrəşmək. Mənə elə gəlir ki, bu, zorən alışmaqdı, qaçılmaz alışmaqdı...

Bəli, bir ildir anasızam. Və bu bir ilde Allahdan istədiyim ... əlimi açıb dilədiyim anamın yerinin rahat olmasına. Çünkü anam ömr boyu əli qabarlı, sinəsi dağlı olub. Gəncliyində qardaş dağı, qardaş itkisi yaşayıb Sovet əsgərinin "qara kağızı" göynədib ürəyini... Vətən savaşında Şəhid doğmaların acısının tüstüsünü, nalesini göye bülənd edib. Ona görə də sinəsi dağlı, əli qabarlı anamın heç olmasa bizi gözlediyi dündəydi indi rahat olmasına, qayğısını olmasını arzulayıram. Burda həyatdan və bizdən çəkdiklərini bir daha yaşamamasını istəyirəm. Elə o istəklə də hər gün düşündüyüm anamın məzəri başında axıtmaya göz yaşının qalmadığına təcəccübənləmirmə. Ona görə ki, anam mənim yanımıdadır və mən də bilirəm ki, o mənsiz rahat ola biləm. Axi analar övladları üçün həmişə darixirlər.

He, bu da bir il. Adət-ənənə və bilmərim dəha nə. Yeni qaydalara uyğun olaraq qohum-qonşu yığışib anamı anacaq, kimlərsə anamı ağlayacaq, kimlərsə məclis adamlarına çay süzəcək, kimlərsə bir kənarə çəkilib yenə sıqaretini tüstüldəcək. Mən bu mənzərəni gözaltı izləyə-növbəti sıqareti yandıracam. O vaxta qədər ki, anamın diqqəti sıqaretə yönələcək. Bax onda ...

Anamdan gizlənməyə yer tapa bilməyəcəm... çünkü və ümumiyyətlə ondan gizlənəcəyim yer yoxdu. Axi o mənim yanımıdadı, içimdədi.

Dilim dönmür: "Köcdü..." deyim
Əlim qalxır "Köcdü..." yazım...
Bəs bu necə köcdü, deyin -
Cavabı yarama basım!..

Havam çatmir, sanki yolu
Dağ uçqunu, sel bağlayıb...
Boynuma dolayıb qolun -
Mənimlə bir el ağlayıb...

Kirpiklərim muncuqlanıb,
İçim udub hönkürtümü...
Fələk, sənin çıraqını -
Kimsə belə söndürdümü?!

Ay ölümə "Haqq!" - deyənlər,
Bu haqq anaya yaraşırı...
Mənim qəlbimə dəyənlər -
Ölümlə ruhum barışırı!..

ADSIZ HEKAYƏ

Kimsə, haradasa gəyə bir güllə atı... * İçimdə bir musiqi vardı... Amma heç vaxt eşitmirdim onu, sadəcə, bilirdim ki, O var və eynən damarında axan qan kimi, səssiz-səmirsiz axır... Hansı aletdə çalındığını da bilmirdim; arfa idi, ya neydi? Bəlkə də elə hər ikisinin "qol-boyun" olmasından yaranmışdı - bilmirəm... Özüm eşitməsəm də, bilirdim ki, ürəyim eşidir ONU. Yoxsa, içimdə musiqi olduğunu hardan biləsiydim?.. Günlərin bir günü o musiqini kəsdi... Amansızcasına. Çilikdilər, böğdular... İçimdə bir işq da vardı - dəlisov bir işq...

Onu da, nə görə bilirdim, nə də duya... Amma təsəvvür edirdim. Təsəvvür edirdim ki, daxiliimdə həqiqətan bir işq sayılır - qaranlıqları öz canından sözüb aydınlaşan qəribə bir İŞQ!.. Yəni belə olmasayı, gözlərim nədən tez-tez alışib yanırı ki!.. Və bir gün o işqi da həmin o musiqi kimi... söndürdürlər. Sanki qatı bir zülmətə yuvarlandı!..

Məkanın mövcud olmadığı, zamanın donduğu zil qaranlıq, intəhasız bir boşluq... Bir zamanlar içimdə körpə təbəssümü kimi bir sevgi də vardı... Onu da görmürdüm, onu da eşitmirdim. Amma duyurdum. Bütün varlığımı duyurdum. Və o sevgi həm də İlahi şeirə bənzəyirdi. Onunla nəfəs alırdım, yaşayırdım, sevinirdim, qanadlanıb uğurdum. Xoşbəxt idim... Amma kimse, ya kimlərsə ona da əl uzatdı; nifrat qatıldı, əzab, iztirab səpdilər. Ərtidilər, kiçiltidilər o məsum sevgini, - çarmixa çəkdilər, dar ağacından asıldılar... İndi o sevgidən təkəcə qaysaq bağlamayan yara, ovunmayan göynərti qalıb... Ağrıyrı, yaman ağrıyrı!.. Hərdən mənə elə gelirdi ki, RUH dediyimiz sirlə-səhrlə "varlıq" qeyri-maddi olan üç dəyərinin şəkilididə...

Sevgi, işq, musiqi!.. Axi nə üçün, nə səbəbə o ecazkar musiqini tellərindən, o sehri işqi kirpiklərindən, o məsum sevgini təbəssümündən tutub da, yere-göyə cirplıdar, sindirdilər, parça-parça elədilər!... Necə qıydılar?.. Nə üçün? Nədən?! Anlamıram. Bağışlamıram!... Və bir gün gördüm ki, artıq ruhum da ölüb... Adamın ruhunun özündən əvvəl ölməsindən böyük faciə yox olmuş, Allah!.. *

...Göy üzündə ləngər vura-vura bir quş lələyi uçurdu...

Britaniya parlamentariləri hökuməti saxta erməni soyqırımı tanımağa çağırır

Səbəbinin anlamasaqda Britaniyanın Baş nazir Margaret Tetçer Soviet İttifaqının tərkibində olduğu zaman, 1990-ci ilin iyundunda Ermənistani ziynet etdi.

Böyük Britaniya və Ermənistən arasında iki tərəflədiplomatik münasibətlər isə Ermənistən müstəqillik əldə edəndən sonra başladı.

Yeni Böyük Britaniya Ermənistən 31 dekabr 1991-ci ilənən tanır. Avropadakı ilk Ermənistən səfirliliyi 1992-ci ilin oktyabrında Londonda açılıb. 1995-ci ildən bəri İngiltərənin İrəvanda səfirliliyi fealiyyət göstərir. Hər iki ölkə tərəfdən dəstələrə münasibətləri saxlayır.

Buna baxmayaraq ermənilər hələ də Böyük Britaniyaya qondarma erməni soyqırımına inandıra bilməyiblər.

Aadalet.az xəber verir ki, Britaniya parlamentinin hər iki palatasının üzvləri hökuməti erməni soyqırımı tanımağa çağırıb.

Bəli ki, Aprelin 22-də bütün siyasi partiyaların və Parlamentin hər iki Palatasının deputatları saxta erməni soyqırımının 110-cu ildönümünü qeyd etmək və Böyük Britaniya hökumətini bu böyük saxtakarlığı tanımağa çağırmaq üçün Londondakı Kenotaf meydanına toplaşıblar.

Katıldılardıq ki, Kenotaf - boş qəbirdən ibarət olan defnetmə abidəsidir. Qədimlərdə bir çox xalqlar tərəfindən, xüsusi də bu və ya digər səbəbdən mərhumun meyitini (küllünü) dəfn etmək mümkün olmadıqda kenotaf qazılırdı. Bu adət qəbri olmayan ölülərin ruhunun sakitlik tapa bilməməsi ehtimalından yaranmışdı.

Oxucularımız üçün bildirək ki, Uels və Şotlandiya hökumətləri erməni soyqırımı tanıyır, lakin Britaniya hökuməti qondarma erməni soyqırımı tanır, çünki "keçən əsrin əvvellərində Osmanlı İmperiyasının erməni əhalisini təsir edən dəhşətli hadisələri 1948-ci il BMT konvensiyasına əsasən soyqırırm kimi qiymətləndirmək üçün dəlillerin kifayət qəder aydın olmadığını bildirib. İngiltərə hökuməti "qırğınların dəhşətli bir faciə olduğunu" elan edib və bunları hökumətin o zamankı baxışları olduğunu ifadə edərək qayıtabilər.

Əntiqə Rəşid

*Ai müşahidəçilərinin
"Xəzinəvar" böhtanı:
"Sənədləşdirmə"*

Avropa Birliyinin Ermənistandakı "müşahidə missiyası"nın Azərbaycanla şərti sərhəddə avantürist addımları davam etdirir və hətta böhtan atmaqla anti-Azərbaycan addımı atıblar.

Baxmayaraq ki, bu gün Azərbaycan Müdafə Nazirliyinin Ermənistən MN-in Ordumuzun bölmələri tərəfindən Xanazax yaşayış məntəqəsinin atəşə tutulması barədə yadıldığı məlumat gerçək olmadığını təsdiqlədi: Xanazax yaşayış məntəqəsi istiqamətində Azərbaycan Ordusunun bölmələri tərəfindən intensiv atəş açılması barədə Ermənistən mediasının aprelin 21-də yadıldığı xəbərlər məqsədönlü dezinformasiyadır və heç bir real əsası yoxdur.

Amma, əlbəttəki həqiqəti heç zaman yaxına buraxmayan ne ermənilər, ne də ermənidən də artıq erməni olan ermənipərəslər bu rəsmi açıqlamaya məhəl qoymayıblar.

Adalet.az xəber verir ki, erməni mediası növbəti bir yalanı tirajlamaqda isarlıdır.

Ermənistən Müdafə Nazirliyi Azərbaycan qüvvələrinin Xoznavar kəndində guya yaşayış evinə zərəbə endirdiyini açıqlamışdır. Bu məlumatdan ilhamlanan Ai-nin Ermənistandakı missiyasının əməkdaşları Zəngəzur ərazisində sərhəddə yerləşen Xanazaxa qonşu olan Xoznavar kəndində "atışma" nticəsində deymiş ziyanı "sənədləşdirib".

Guya evlərdən birinin damında quraşdırılmış güñəş enerjisi ilə işleyen su qızdırıcısı sıradan çıxıb. Sənədləşdirmədə deyilir: "Pasxa həftəsonu missiya fealiyyət göstərdiyi ərazi də, o cümlədən Xoznavar, Xnatsax və Aravus kəndlərində 27 patrul xidməti həyata keçirib.

Missiya Xoznavarda mülki infrastrukturə zərər vuran və ehtimal ki, ərazi-dəki Azərbaycan mövqelərindən atəşə tutulan iki atəşin nticələrini qeydə alıb".

Qeyd edək ki, ermənilərin adına Xoznavar dedikləri kəndin əsl adı Xəzinəvar olub.

Tarixçilərimiz bildirir ki, Gorus rayonun bu kəndində 1828-ci ilə kimi burada yalnız azərbaycanlılar yaşayıb. 1828-ci il Türkmençay məqaviləsindən sonra kəndə xaricdən köçürürlən ermənilər yerləşdirilib.

Kəndə ermənilərlə yanaşı 1831-ci ildə 28 nəfər, 1873 - cü ildə 86 nəfər, 1897-ci ildə 180 nəfər azərbaycanlı yaşayıb.

1918-ci ildə kənddə yaşayan azərbaycanlılar ermənilərin təcavüzünə məruz qalaraq qırğınlara qovulublar. 1918-ci ildən sonra burada yalnız ermənilər yaşayırlar.

Əntiqə Rəşid

Esmira İsmayılova
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Ağdam bazarı Aqil Abbasın

xatirə aynasında

Millət vəkilini bazardan yazmağa nə vadə etdi?...

"Atom bombası yoxdu! Olsayıdı, Ağdam bazarında olardı!". Dilimizdə kobud səsənsə də, Aqil Abbasın Ağdam bazarı ilə bağlı yazdığı xatiratı bir ifadə ilə ifade etmək olar—"Bombə" yazi! Səmimi, ləkən, ürəye yağ kimi yazılın bu xatiratın ən üstün cəhəti həqiqətin bəzək-düzəksiz, çılpaq əksidir. Yaziçı Aqil Abbas kimlərinse qınaq obyektiyinə əvvələcəyindən, fikrinin yaxşıya ya pis qəbul ediləcəyindən çəkinməyərək Ağdam bazarı, bazaradakılardır, bazarın payını alanları və s. haqqında bildiyi, xatırladığı çox şeyi, illər əzunu qəlbini göynən xatirələrini yazıya töküb, ömrünün ahil çağlarında içini boşaldaraq sanki bu ağır xatirə yüksəndən azad olmaq, belini dikeltmək, ürəyini boşaltmaq istəyib. Hər şeyi ona görə demirəm ki, bəlkə də Aqil Abbas yaddaşını yaxşıca silkəsə, bu yازının davamını da gətirə biləcək və bəri başdan deymik ki, bu çox əla olardı!

Bazar mehfumuna cəmiyyətin münasibəti birmənələr olmasa da, "bazar adamı" ifadəsi çox hallarda mənfi mənə daşısa da, bazarlar ta qədimdən Şərqdə mədəniyyətin, inkişafın, tərəqqinin göstəricilərindən olub. "Min bir gece" nağıllarında, İran, Türkiyə, Orta Asiya ədəbiyyatında çox əsərlərdə şərqi bazarlarının təsvirləri geniş yer alıb. Azərbaycan ədəbiyyatında ne isə yadına düşmür, xatırlamır, belə səhnələri. Ola bilsin ki, mütləci etmediyim hansısa bir bədii nümunədə bazarlarımızla bağlı səhnələr əks etdirilib. Olsun. Keçək əsas mətləbə. Yazılı və şifahi mediada bazarlar ancaq bayramqabağı günlərdə, qiyamətlər bahalaşanda gündəmənən gelib. Azərbaycanda, paytaxt Bakıda, ya hər hansı rayonda, şəhərdə bazarlarımız, onların tarixi, bazarlardan çörək qazananlar, "bazar" adamları və s. bərədə nə karlı videomateriala rast gəlmişəm, nə də tutarlı araşdırma yazıya, bədii ocherke. Halbuki, bayaq dediyim kimi, bazarlar maddi mədəniyyətimizin bir parçasıdır, mösiştimizin güzgüsdür, yaşayışımızın barometridir, milli mədəniyyətimizin öyrənilməsindən, tanıtımında böyük rola malikdir. Elə indin özündə də hansi rayonda həyat seviyyəsinin daha yüksək, insanların daha elit yaşamını görmək isteyirsinizsə, mütləq bazarına baş çəkin. Alıcı-satıcı danışığını, malların çeşidini, düzüllüünü izleyin, nə informasiya lazımdırsa əldə edəcəksiniz.

Yazarlar yaxşı bilir ki, sənədli xatirə yazısı yazmaq bədii əsər yazmaqdan qat-qat çətin, həm də məsuliyyətlidir. Yaziçı Aqil Abbas səmimiliyi, həmişəki təbii yazı tərzi ilə bu məsuliyyətin öhdəsindən gəlməyi bacarıb. Birdəki o təkçə bazarlardan yazmayıb ki? Bazarla yanaşı aptekdən, çayxanalardan, taksı dayanacaqlarından, yemekxanalarдан-cəmiyyətin real dolğun obrazı olan bazar insanlarından, onların arzu və istəklərindən, heyata baxışlarından, maraqlarından yazmaqla Ağdam bazarının bədii obrazını ustalıqla çizib. Ağdam bazarı Aqil Abbasın təqdimatında XX əsrin 80-ci illerinin Azərbaycanının alt qatıdır, görünməyən tərifidir. Şəklin elə bir üzüdür ki, şair və yazıçılar ondan yazmağa zaman-zaman utanc hiss ediblər, bazar yazarı sayılacaqlarınandan çəkiniblər, bazardan yazılın ya-

zinin bazar ədəbiyyatı adlanması qorxusu, vahimesi canlarına hopub, onları qorxudub. Bu vahime bəlkə indi də var. Amma bu, Aqil Abbas qətiyyən narahat etməyib. Bəlkə Millət vəkili olduğuna, bəlkə ahl yaşına, nəyə görəsə açıb töküb içini bu yazısında. İndi də yazmayıb nə vaxt yazacaqdı ki? Birdəki kimse yazmalıdır bunları ya yox? Deyərdim ki, bu istiqamətdə uğurlu bir ilkə imza atıb Aqil Abbas. Ağdam bazarını ədəbi mövzuya səviyyəsinə qaldırdığına, ədəbi obraz kimi canlandırdığına görə! Lənkərin tarixən məşhur iki bazarı olub-Bö-

Birinci katiblə bu tonda danişmaq hər kişinin hünəri deyildi sovetlər ittifaqının bərkgedən çağlarında, M. Qorbaçovun yenidenqurma havasının hələ çalınmadığı dönmədə.

Mülliif Ağdam bazarında müğənnilərin toy tutmaq üçün çayxanalara yığışmasının da gözəl bədii təsvirini yaradıb.

Bu təsvirde Qarabağ, Ağdam toyularının əsl menzəresi açılır, adənənləri xatırlanır. Yaşı oxucu həmin illeri yaddaşında bir daha canlandıır-paltarbiçmədən tutmuş gelin

köçürməyədək olan toy adətləri yaddaşının bir parçasına çevrilir. Ağdamın tənənnimə musiqiçiləri, onların qəribə adətləri ilə bağlı da yaza maraqlı məlumatlar var: "Camaat da yığışardı yoluñ qıraqına ki, Rəmisi indi piano çala-çala keçəcək. Ciynində də Rəmisiñ özüne oxşayan

yük Bazar, Kiçik bazar. Bu bazarlardan kimse yazımı, tarixini araşdırıbmı? Cox təəssüf ki, yox!

...Mən Ağdamda cəmi bir dəfə olmuşam. Bu rayonun çıçəklənən vaxtında-1983-cü ilde. Ağdamın Gıllüçə kəndindən olan tələbə yoldaşımız Sayadın nənəsinin hüzr mərasiminə getmişdik. I kursda oxuyurdum onda. Söz vaxtına çəker deyiblər. İlən günün bu vaxtları, yaz fəsli idi elə. O vaxt Ağdamın görünüşü, gözel evləri, dadlı yeməkleri çox xoşuma gəlmışdı və yediyimiz göy qutabının, göy qovurma plovun dadi bu gün də damağımızdadır. Sonradan ermənilər tərəfindən Ağdamın işğal edilmiş mənidigər rayonlardan daha çox mütəssər etdi. Ordaki gözel yaşayışı, bağları xatırlayıb tərkədən arzulayırdı ki, o torpaqları yənə əzəli sahibinə qaytışın, yaşayış səviyyəsi evvəlkindən də gözel olsun. Amin deyib keçirən Aqil Abbasın yazısına. Nədir bu yazidakı özəllik, çəkim gücü? Təbiilik, həyat həqiqətinə yazıçı sadıqlı, müəllifin nəql etdiklərinə özünün şahidiyi, bir də adı çəkilən konkret şəxslərə istinad. Aptekçi Təlet emi, Həsən kişi, Süleyman mülliim, qəssab Temir kişi, Ağdamın ticarət naziri İbrahim emi, Möhü dayı, dəmirçi Bağır, bəy Sabir, sorağı Mərkəzi Komitədən gələn Xanəhmed, Abi xanım, Xuraman xanım Aqil Abbasın qələmində elə real təsvir ediləblər ki, onların rəsmi, bədii obrazları tamlığı ilə gözlerimiz qarşısında canlanır. Bütün rayonların Leninin mavzoleyinə qədər teleqram vuran Həsən kişiləri vardi o zamanlar. Yazida Ağdam Rayon Partiya Komitesinin 1-ci katibini ilə Həsən kişisinin dialoquna diqqət etmisinizmi? Lezzət eləyir!

Day narazılığın yoxdur ki?

- Allaha şükür, yoxdur. Ayda üç yüz manat maaş alıram.
- Həsən kişi, üç yüz manat da mən alıram.
- Həsən kişi gülüb deyir:
- Yoldaş katib, baxma, yene sənin çax-çuxun olar.

bir meymunu vardi. Meymunun boyunda enli bir qızıl zəncir vardi ve zəncirdə də qızıl bir lövhə, üstündə də meymunun adı yazılımışdı: "Rəmim". Hansısa çox sevdiyi bir dostunun oğlunun adı idi".

Aqil Abbasın Ağdam bazarından bəhs etdiyi yazı ona görə təsirli alınıb ki, burda həyat həqiqətindən istinad yazıcı bəzəməsindən dərhal gələndir. "Bazarın özü şəhərin içinde bər rayon id. Birinci katibi də vardi,ispalkomu da, rəisi də, hətta prokuroru da. Rayonun ne rehbərliyi, nə də güc strukturları bazarın işinə qarışmadı, aylıq haqlarını alırdılar". Bu mənzərə təkçə Ağdam bazarına deyil, bütün bazarlar xas idi və deyilənlərə inansaq bu gün de bələdir.

"Bir dəfə rayonun, bazarın yox ey, rayonunispalkonu Aydin müəllim bazarlıq eləmək üçün sürücünü göndərmiş, maraqlı üçün özü gelir. İçəri keçəndə yolun ortasında oturmuş pinəçini görür və bazarın birinci katibine deyir ki, bunu burdan götürün, qoyun bir kənara. Tez bazarınispalkomu kişinin şey-şüyüni yiğir, özünü də alır qucağına qoyur bir kənara. Gecə Mərkəzi Komitədən bir memur Aydin mülliime zəng edir:

- Qardaş, bizim də o şəhərdə bir yaxın adamımız var, bu gün onu inctirmisən.

- Kimdi?

- Bazarda oturan pinəçi.

Yəni bazzardakı pinəçinin də haradasa yuxarırlarda bir dostu-tanıştırdı, görün alverçilərin, satıcıların haralarda adamı vardi. Ona görə rayon rehbərliyi bazarın işinə qarışmırıdı".

Aqil Abbasın sənətən "qəzeti" olduğundan Ağdam bazarında qəzeti təsirin satışı ilə bağlı məsələlər də jurnalist diqqətindən yayınmayıb, yazıya köçürüüb: "Möhü dayının bazarın içində bir qəzet köşkü vardi. Bura ermənəcə de "Komunist" qəzeti gənclərdir. Möhü dayı hirslenərdi:

- Ə, mən bu qəzeti kimə satım?

Heç şəhərdəki ermənilər də erməni-

ce oxuya bilmir. Bu qəzeti adətən tum satanlara elə müftə verərdi, "Vişka" qəzeti isə et satanlar alır. Çünkü onlar heç vaxt ermənəcə "Komunist" qəzeti et bükmezdir. Amma burda elə qəzeti vardi ki, onları öz daimi müştərilərinə altdan və baha qiyomat satardı.

Məsələn, "Literaturnaya qazeta"nı Möhü dayı 5 manata, "Futbol-xokkey" qəzeti 3 manata, "Sovetskiy sport"u 2 manata, "Qobustan" jurnalını isə 5 manata".

Ağdamlılar keçid dövründə belə zamanın nəbzini tutan, hər cür bazar dan baş çıxaran adamlar olub. Özü də təkə kişiləri yox, həm də qadınları. Ağdam bazarını bazar edən də elə onların sorışılıyi, hər cür veziyətdən baş çıxarmaları olub: "Çox yox, iki alverçi sırri açım. Rusiyadan Ağdam'a tonlarla konserv göndərildi, şəhərdə isə bu konservini yeyən yox idi, qalrıdı anbarlarda. Abi xanım gedirdi Rusiyaya műqavilə bağlayırdı. Vaqona konservanı göndərirdi Rusiyaya, evəzində də vaqona biri 1 manat 50 qəpikden "Marlboro" vurub gətirdi şəhəre. Və onu da 2 manat 50 qəpikdən verirdi alverçilərə, alverçilər də üstüne 50 qəpik qoyub satırdılar. Ətraf rayonlardan gəlib qutu-qutu alverçilərdən "Marlboro" alan ticarət işçiləri də aparıb öz rayonlarında dörd manata satırdılar. Bazarda dükanı olan Xuraman xanım isə gedirdi Rusiyaya corab istehsal edən fabrikə. Bu fabrik "brak" corabları qırq qəpiyə satırdı. Xuraman xanım da zavod rəhbərliyinə hər corabdan on qəpik artıq verib "brak" olmayan corabları "brak" adıyla "aformit" elətdirir gətirirdi şəhərə və bir manata alverçilərə verirdi. Alverçilər də üstüne on iyi qəpik qoyub satırdılar".

Aqil Abbasın Ağdam bazarı ilə bağlı yazısı başdan- başa kövrək notlara köklənib. Bu yazıcının yaşıdan, qəlbindən keçənlərini sonrakı nəsillərə ötürmek istəyindən doğur bəlkə də: "Ağdam azad olunanın sonra hökumət adamları və "Qarabağ" komandası ilə birlikdə şəhərə ayaq basanlardan biri də mən idim. Mikroavtobusla getmişdik. Siqaretim yadımdan çıxıb qalmışdı avtobusda. Sürəcü harasa getdiyindən avtobusun qapısını aça bilmədim. Mən də "Kent 8" çəkməyi verdilər. Kimdən bir dənə siqaret istədim, heç kəsə "Kent 8" olmadı. Bir polis zabiti gördü ki, pərt olmuşam, üzünü tutub bir serjanta dedi:

- Ə, qaç bazzardan mellim bir "Kent səkkiz" al.

Serjant da qaçı getdi olmayan bazzara, hardansa bir "Kent 8" tapıb getirdi. Polis zabitiinin bu zarafatı məni kövrəldi".

Elə huşyar oxucunu da. Yazının sonluğunda isə sanki ömürdən möhələt istəyen Aqil Abbasın sonrakı nəsillərə milli yadı qarışmaya sağlı ilə bağlı sosial mesajı, vidası sözdür: "Əziz oxuya, mən Ağdam bazarını tam təsvir edə bilmədim, üstündən 35 il keçib. Ve bunu ona görə yazdım ki, az-çox da olsa Ağdam bazarı haqqında hem sizdə təsəvvür yaradıım, həm də ağdamlıları kövrəldim. Və gün gələcək Ağdam bazarı evvəlkindən də böyük olacaq. Bu dəfə hardansa atom bombası tapıb gətirənlər də, amma Xanəhmədisi, Möhü kişi, Qarağacitorq Əhmədisi, Temir əmisi, Seyid Ləzim ağısı olmayıcaq"...

BİZİ İNKİŞAF APARAN YOLLAR

Mən Bakı Dövlət Universiteti Jurnalistika fakultəsinin tələbəsim. Yay və qış tətillərində, tarixi bayram günlərində doğma Şəkimizə həvəsli gedirəm. Əvvələr səninin avtobusları ve xüsusi nəqliyyat vasitələri Şəkiyə Qəbələ-İsmayıllı yolu ilə gedib-gelirdi. Son bir-iki ilə həmin yolda aparılan təmir-tikinti işləri ilə əlaqədar nəqliyyatın çoxu ya Ağdaş-Göyçay-Şamaxı yolu ilə, ya da Kürdəmir yolu ilə Şəkiya gedib-gelir. Amma onu da qeyd edim ki, Oğuz-Qəbələ-İsmayıllı yolu daha maraqlı və baxılmışdır. Yolun kənarlarında səliqə ilə əkilən bir neçə sırə qoz ağacları bu yolu çox baxımlı, mənzərlili etmekle yanaşı, ağaclar öz kölgəsi ilə asfalt örtüyünü günesin qızmar şüalarının təsirindən qoruyur, yumşalmasının deformasiyasının qarşısını alır. Bu isə yolların uzun illər istifadəsinə imkan yaratır. Həm də insanlar çox dəyərli olan qoz ağaçının meyvəsindən istifadə edilər. Oxuduğum kitablardan aldığım məlumatda gərə bu yol qədim ipək yolunun bir hissəsidir.

Bu yol Balakən, Zaqatala və Qax rayonları ərazisindən keçərək gəlib Şəki, Oğuz, Qəbələ, İsmayıllı və Şamaxıdan Bakıya qədər davam edir. İndi gördüyüümüz ağaclarının demək olar ki, hamısı XX əsrin 60-70-ci illərində əkilib. Bu işin teşəbbüsçüsü və təşkilatçısı təbiət vuruşunu, akademik Həsən Əliyev olub. Aldığımı məlumatata gərə Həsən Əliyev yaz və payız aylarında uzun müddət bu ərazilərdə olub, qoz ağaç tinglerinin yetişdirilməsi və yolların kənarına bir neçə sıra ilə ekilməsinə şəxsnə özü rəhbərlik edib. Öyrəndiyim bir məlumat da var ki, bu işdə onun ən yaxın köməkçisi və şəxsi dostu, Şəkinin Kiş kəndində yaşmış Əməkdar məşə işçisi, sinesi orden və medallı Cavad Əbdülhəmidov olub. Cavad kişi il ərzində əkilmiş tinglerin qorunmasını, isti yay aylarında sulanmasını tömən edib. Amma bir fakt da var ki, bu qədim ipək yolu kənarlarında qoz ağacları ilk dəfə XVI-XVII esrlərdə əkilib. Həmin ağaclar öz ömrünü başa vuranda yaxlılıqda yaşayan dəyərli kişilər qurmuş ağacların yerinə yenilərini əkiblər. Təssəf kif, indi həmin yolların kənarında, xüsusi şəxsiyyətən əsasən Bakıya qədər, eyni zamanda Kürdəmir-Hacıqabul-Bakı yolunun kənarlarında və mən bildiyim gərə Bakı-Gence və Bakı-Salyan-Lənkəran yollarının kənarında əkilən ağaclarla baxıb meyus olur. Ona görə də mövzunu ixticai-mailəşdirmək məqsədi ilə belə bir yazı yazmaq qərarına geldim. Şamaxı, İsmayıllı və Muğanlı ərazilərində yollarda tez-tez təmir işləri aparılır. Bunu bir neçə səbəbi vardır. Əsas səbeb budur ki, həmin ərazilər seysmik aktiv zonadır və burada torpaq sürüşmələri tez-tez baş verir. Ona görə də yollarda çatlar və deformasiyalar yaranır. Bəs bunun qarşısını müyyən qədər almaq üçün nə etmək lazımdır? Men bualla aqsaqqallara və yol tikintisi mütəxəssislərinə müraciət etdim. Maraqlıdır ki, eyni məntiqli cavablar alındı. Məlum oldu ki, torpaq sürüşmələrinin təsirini azaltmaq üçün həmin ərazilərdə iri ağaclar, kökü torpağına at qatlara işləyən ağaclar əkmek lazımdır. Belə ağaclar da yene qoz, palid və el arasında ağ yasəmən deyilən ağ akasiya ağaclarıdır. Ele yerler var ki, orada sürüşmənin təsiriñi dahada azaltmaq üçün evkalip ağacları əkmek lazımdır. Bu ağaçın kökü dəha böyük olur və dəha çox dərinə işləyir. Yol tikintisi işçiləri dədilər ki, yol kənarında ağaç əken başqa təşkilatdır və biz onların işinə müdaxilə edə bilmirik. Bəs onlar kimlər

dir? Məlum oldu ki, bu Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyidir. Onlar həmin torpaq sürüşməsi olan yerlərdə və Şamaxıdan Bakıya qədər yolların kənarında, dağetəyi yerlərdə məsəzə zolaqları salırlar. Bu çox gözəl bir işdir. Bəs bu ərazilərdə hansı ağaclar əkilir? Ele gözlə görünür ki, yeni salinan məsəzə zolaqlarında əsasən Eldar şami, sərv ağaçları və başqa dekorativ ağaclar əkilir. Bu ağacların da demək olar ki, yarısı yay aylarında quruyur və gelən il bir de həmin ərazilərdə eyni ağaclar yenidən əkilir.

Mən orta məktibdə oxuyanda və tələbəlik illərində yaz-payız aylarında

ağacəkmə kompaniyalarında iştirak etmişəm. Bildiyimən görə şam, sərv və başqa dekorativ ağacların kökü ne çox dərinə getmir, nə də ətrafa yayılır. Həmin ağacların kökü balaca olur. Bu ağacların ancaq xoş görüntü yaratır. Onlar ne torpaq sürüşməsində, nə də yol kənarında lazım olan ehtiyacı ödəmir. Bəs ekoloqlar bunu niyə nəzərə almırlar? Mənə elə gəlir ki, bunun bir neçə səbəbi vardır və əsas mənşət budur ki, ekoloqlar yol tikintisi işçiləri ilə məsləhətəşmələr aparmalar, özləri bildirlərini edirlər. Bununla da milyonlarla vesait hesabına inşa edilən yolların qorunması təmin olunmur. Hətta bəzi yol tikinti işçiləri dədilər ki, yeni salinan məsəzə zolaqlarında və yol kənarlarında əkilən ağaclar Rusiya meşələrində əkilən ağaclarlardır.

Mən, möhtərem cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin çıxışlarını diqqətli izləyirəm. 2017-ci ilin iyul ayında Nazirlər Kabinetinin ilin 1 yarısının yekunları və qarşısında duran vəzifələr müzakirə edilərken möhtərem cənab Prezidentimiz Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə tapşırıq verdi ki, "yeni məsəzə massivləri salınarken meyve ağaclarının əkilməsinə üstünlük verin. Indi XXI əsrdir. Hər sahədə iqtisadi faydalara nəzərə alınmalıdır".

Bəs gərən onlar bu tövsiyyəyə, bu tapşırığa niyə eməl etmirlər? Aldığım məlumatata gərə ağaç və qoz ağacları onların indi əkdikləri ağaclarından dəhə az xərcə emələ gəlir.

Ağ akasiyanın çiçəyi ham olkezmədə arıcılığın inkişafında çox dəyərli yem basazıdır, hem də ağaçın gövdəsi en güzel tikinti materialıdır. Kökləri də çox dərinə işləyir, torpaq sürüşmədən və erroziyadan xeyli qoruya bilər.

Bir üstünlüyü de vardır ki, 30-40 il-dən sonra tikinti materialı kimi gövdəsini kəsib istifadə etdiyə o, məhv olmur. Köklərindən daha 4-5 pöhrelər göyerir və tezliklə böyüyüb boşluğu doldurur. Eyni zamanda bu ağaclar quraqlığa davamlı olduğuna görə çöl-lərdə əkilməsi və inkişafına daha az xərc tələb edilir. Belə olan halda nə üçün bəzi məmurlar ölkənin bündəcənə ziyan vurular və onlara verilən tapşırığı, tövsiyyəni yerinə yetirmir?

...Ve yol tikintisi bəşəriyyət tarixində həmişə aktual olub. Yolların yenilənməsi, müasir tələblərə uyğun tikilməsi və yolların mühafizəsi həm dövlət, həm də xalq üçün föqələdə əhəmiyyətlidir.

Məmmədtəğıbəy Nağıbəyov
Bakı Dövlət Universitetinin
Jurnalistika fakultəsinin
tələbəsi

Canım Vətən,
yenəmi Arazi suvarılır
ədəbiyyat zəmin?

"Ağdam" şeirini yanan şairin Vətənə bu cür sual verməsi risklidir.

Vətən dil açsaydı cavabı sualında verərdi: - bəs
sumlanan Ağdama tökülen ne id?

Şair eyhamı anlayardı; ədəbiyyat zəmisini suvarmaqdə təkəcə sudan istifadə etmirlər. Yoxsa bayraqlar bayraq olmadı...

Görsən, Vətən "gözünü yumub ağızını açsa, "yorğunum" dese, Qulu Ağsəs neyəyəcək? Bildim. O, qırx dörd günün ruh yüksəkliyindən aldığı cəsarətə vərib suali.

Şeirin yayıldığı günlər şaire unudulmaz, gözəl hissələr yaşatdı. Buna hamımız şahid olduq. Qələbe sevinçi bir azərbaycanlı kimi, şeirin dillər əzbəri olması isə

zən yumorunda pozur. Məsələn, soruşsa "necəsən?" desən ki, "yaxşıyam, hələ ölməmişəm" çəkinməden: "insallah o da olar" deyə bilər. Bəzi fikirlərini söyleməkdə sərbəstliyə yol verse də çox vaxt ürəyindəkiliyi deməyə xəsislik edir. Bax beledir o. Amma zarafatından incimirk. Niyəsini mən bilmirəm, bəlkə siz bileyiniz.

Qulu Ağsəs dörd misralıq şeir, bes-altı sözdən ibarət fikir yazış qələmini dəfterin üstüne qoyub gedir. İndi gel bu dörd misranın üstüne yüksəldiyi mənəni şeirdən ayır görüm necə ayırsan. Şeire bir məna verəcəksən, yeddişbaşlı əjdaha kimi o yanından yeni bir mənəni çıxacaq. Tədqiqatçılara nə var, hərəsi öz interpretasiyاسını yazacaq, zülüm oxucunundur. Biri öz həlinə uyğunlaşdırıb söyleyəndə digeri etiraz edəcək ki, yox, o mənəda deməyib. Şeirin özündən də soruşturma olmaz ki, bunu hansı mənəda yazmışan.

Qulu Ağsəsin labirintləri

şair kimi onu riqqətə getirməyə bilməzdə. "Ağdam" şeirini yazdığını vaxtadək o, poeziya və publisistikadakı yeri, redaktorluq fəaliyyəti ile Azərbaycanın dəyerinə çevrilə bilməşdi. Yurdı işğaldən azad ediləndən sonra yaratdığı söz xəritəsi ilə də ürkəklərdə yerini təzədən rəhatladı.

"Ağdam" şeirin adına təxəllişü "Ağsəs" qədər ya-

rasıdır. Uşaqlıq yaddaşlı, xatirələr məskənlə, yurd həsərtli "Ağ-qara bağ" şeiri Məhəmmədhüseyin Şəhiyarin "Heydər babaya salam" poemasını xatırladır. Yazılma tarixləri, məkanları fərqli olsa da yaratdıqları təessürat oxşardır.

Qulu Ağsəsin yaradıcılığında ağır terminlərə, avropa dillərindən son illərdə dilimizə keçən tələffüzü çətin sözlər rast gəlinmir. Bir-iki dəfə gözə çarpsa belə bu gec-gec qarşılaşıduğumuz yaxşı insanların sawını xatırladılar. Ana dili onun şülbündə pis insanlar kimidir: dəyişməz və əbedi. Yazdıqlarını oxuduqca düşünürük; ifadələrində qəlizlik olmadığı halda nədir onun yaratdıqlarını mürəkkəbləşdirən? Cavab yubanır. Yaradıcılığını bu cür ağırlaşdırın səbəbin dərin-fəlsəfi mənə yükü olması ağıla tez gəlir. Şeirləri balaca boy-buxunu ilə bütünə bir nesli idarə edən, hər çətin işin öhdəsinən gəlib gücünü dinməz-söyləməz, öyünədən nümayiş etdiren insana bənzəyir. Bir misrasını oxuyan, düşüncələrin tərəfini: şair burda nə demək istəyib? Həmin misrani təzədən oxuyursan: həə, - deyirsin - nə demək istədiyini anladım. Maraq güc gəldiyindən, ya da bəyəndiyinən görə bir də oxuyanda dodağından "Allah bilir, şair özü burda başqa məqamı nəzərdə tutub" kəlmələri qopur. Belə məqamda şair oxucu üçün sırlı görünməyə başlayır. Qulu Ağsəsin şeirlərinin ədəbi labirint olduğunu qənaətindəyəm. Dəlaşiq xətlərin arasında seçim etmək çətinləşir. Hansı tərəfinə düşüb harasından çıxacağını düşünürən. Nə özün yol tapırsan, nə də uzaqdan səni izleyən adam istiqamət vərə bilir. Baxırsan-baxırlar, düşünürsən-düşünür-lər. Belə də, buna görə onun yaradıcılığından belə çox yazılıb. Hər bir müəllif, hər ədəbiyyatşunas Qulu Ağsəs labirintlərini çözülməyə çalışır. Nəyi nə üçün, kim üçün, niye yazdığını isə təkcə şair özü bilir. Sadə görünən mürəkkəb şeirlər, düyünlü görünən açıq fikir-lər Qulu Ağsəs yaradıcılığında menaları ile maraqla doğurur. Bir qədər fərqli deyək: Qulu Ağsəsin mətnin(ə)də söz yox, məna artıqlığı olur. Bəzən bir misrasını deyəndə el arasında tez-tez işlənən hər hansı bir deyimi xatırlayırsan. Yaxud real həyatdadı hansısa bir əlamət onun poetik dilində üstürtlü şəkildə beyinə elə ötürülür, düşünürük ki, hamımız şeir dilində danişir. Onun oxucunu öz poeziyásında həbs etməyi də var. Ele hökm çıxarır, daxili dünyanla şairin dünyası arasında azırsan. İllerdir, özümüz hələ de qərar bilmirik, üzüyənde ocağımı özümüzü yandıraq.

Təkcə yaradıcılığından yazılımayı, onu tənyanlar şəxsiyyətini söz-söz, fikir-fikir çözülməyə çalışıblar. Sözümü qəribliyi salımayacaqsınızsa deyim ki, qələm dostları Qulu Ağsəsi sözleşdiriblər. Onun şəxsiyyətinin təsvirində kəlmələr usta əlində gilə döñür. Bu tərefdən yanaşanda şairin xeyli sayda heykəlini görürük. Sanki hər kəs bu qeyri-adi istedad sahibini, yaradıcılığı son derecə maraqlı olan şəxsi ayrı-ayrılıqla analiz etməklə onun özündəki mənəni izah etməyə çalışıblar. Bəli, söz kimi, fikir kimi insanın da mənalı-mənasızı olur. Məncə, Qulu Ağsəsin ferd kimi mənəsi həm həlim, həm də sərt olmağındadır. Bu iki keyfiyyəti özündə elə daşıyır, biri o birindən çox görünür. Qoşa gedirlər. Biri digəri lazımdır. Ona görə haqqında danişılanda nə "Qulu Ağsəs sərt adamdır", deyirlər, nə de "fağir adamdır" söyləyirlər. Həlimliyini qabarsaq, dilindən çıxan keşkin sözləri yadımıza düşər, "sərtdir" deşək, dilimiz quruyar. Qulu Ağsəs sözünün yerini-yolunu, hərəketinin ölçü-biçimini elə bilir. Bu qaydanı bə-

*Döşəyin altı kitabı,
Kimin yeridi? Sən tap!*

Nümunəni tapmaca kimi usaqlar üçün işləmek olar. Şagirdlər arasında əyləncəli kiçik səhnə hazırlasalar, yəqin ki, kitabdan ayrılmayan uşağın adını söyləyərlər.

*Hardasa çölün düzündə
Su köşkü olmalıydı.
Ürəyimin alt gözündə
Son eşqim qalmalıydı.*

Şair iki məkan göstərib: köşk, siyirmə... fəaliyyətə oxucuya qalır. Faydalanaq olar - köşkdən aldığı su ilə son eşqi həb kimi başına çək.

Sözbütövlüyün, doğruluğun ifadəsi:

*"Su da atmazdı arxadan...
O qədər dürüst idi!"*

Sevginin, bağlılığın qısa-geniş, adi-qeyri-adi izahı:

*"O mənim hər şeyimdi,
Mən onun yarısı"*

Q.Ağsəs şeirlərini hansı hissələrle yazır, oxucuya o cür də çatdırır. Oxumaqdan zövq alıdığımız kimi dini-ləməldən də yorulmur.

Aprelin iyimisine aid şeirini isə altındaki skamyada,varağın bir künçündə oturmadiği vaxtda yazib. İstəyirəm şaire stul göstərim: - Əyləşib dincinizi alın - deyim:

*Gözəl hissələr bəsləyirik,
Üstəlik də baş əyirik.
Biz "Qulu Ağsəs" deyirk
Aprelin iyimisində.
Doğulmaq da bir iş imiş...
Yalan demək vərdişimiz.
"Səni leylik gətiribmiş
Aprelin iyimisində"
Nə tanrınu küsdür, qına,
Nə peşman ol varlığına,
Səksən iki yarılığı al
Aprelin iyimisində.*

(Şairin öz şeirinə nəzirə)

Pərvane BAYRAMQIZI

ƏDALƏT •

25 aprel 2025-ci il

SONA BÜLBÜLLƏR

(Qədir Rüstəmovun əziz xatirəsinə)

*İlahi, bu nə səs, bu nə naledi?
Çəkilib zülmətə ölürmüdü dünya!
Kainat Qadira baş ayır, nədi?
"SONA BÜLBÜLLƏR"ə döñürmüdü dünya?*

KƏNAN QAZİ

Sona Bülbüllərə, onun tək yəni ilk və son ifaçısı olan Qədir Rüstəmovla ilk dəfə nə vaxt qulaq asdığımı tam xatırlamıram. Bu dinləmə yəqin ki 1980-ci illərdə olub. Amma mədəniyyetimizin çox mühüm bir mərhələsi sayılı bilən Sona Bülbüllərin mədəniyyətimizin özü qədər köklü olduğunu, bizim də bu "mahnını" min illərdən bəri dinləməkdə olduğunu deyə bilərem. Bu mahnimin Qədirdən əvvəlki ifaçıları da şəx-sən mənə məlum deyil, Qədirdən sonrakılar isə - Qədirə ən çox bənzəməyə çalışan Mustafa Mustafayev də daxil (hörmətli Aqil Abbas qüsüruma baxmasın) - başlıca təqlidçilikdən ötəyə gedə bilməyiblər. Sona Bülbüllər Qədirindən və yəqin ki musiqi tariximizdə bəri sənət əsəri ilə bu qədər doğmalışan, özdəşləşən ikinci bir nümunə yoxdur. Çahargahın ölməz Mənsuriyyesini Yaqub əmidən dinləmek xoşdur, amma onu Ağaxan Abdullayevdən, Alim Qasımovdan tutmuş Babek Niftəliyev, Mirələm Mirələmov, Gülli Muradovaya qədər gözəl ifaçılardan dinləyib feyziyab olmaq mümkündür. Segahı Arif Babayev, Mahuru Alim Qasımov, Dəşətini Əlibaba Məmmədov, Süleyman Abdullayev, Sabir Mirzəyev gözəl ifa ediblər, Sona Bülbülləri ise Qədirdən başqa heç kimdən dinləmək mümkün deyil. Zalim oğlu bu havanı bir dəfə necə ifa edib, bu havaya necə möhür vurubsa artıq onun özü belə ikinci dəfə o şəkildə oxuya bilməyi... Başqa sənətkarlarımızın repertuarına da Sona Bülbüllərin daxil edilməməsi bütün sənətsever dinləyicilər tərəfindən təbii və böyük məmənuniyyətlə qarşılanıb.

Qu quşu Allahın, ona cəmi birce dəfə oxuma fürsəti verdiyini bildiyindən ömrü boyunca susaraq bütün enerjisini o "ifa" üçün toplayıb o ifani yerine yetirdikdən sonra dün-yadan köçür. Qədir Rüstəmovun Sona Bülbülləri qu quşunun son neğməsidir...

Vaqif Səmədoğlunun maraqlı və təxminən belə bir fikri var, deyir ki "mən yaxşı musiqiyə qulaq asanda dincəlmir, əksinə yoruluram, cünki yaxşı musiqi beyni yoran ağır bir işdir". Qədirin bu ifası da əslində insanı yoran amma yorduqca da ona güc verən, insanın beynində yeni üfüqlər açan möhtəşəm bir dalğarıdır... Sona Bülbülləri dinləmək üçün həmişə vaxtı olan mənim, bundan sonra da "Sona Bülbüllər vaxtım" olacaq... Ən az min dəfə dinlədiyim bu havadan hər dəfə fərqi bir şəkildə 'havalandığımı' etiraf edirəm...

Sona Bülbüllər şəxsən mənim üçün bir tərəfdən "dila getirile bil-məyən və haqqında səssiz qalmışın imkansız olduğu musiqi"dirse (dirnaq içindeki ifade Viktor Hüqo'ya aittir, Hüqo deyir ki: musiqi, sözə deyilə bilməyən və haqqın-

da da səssiz qalmağın mümkün olmadığı şeyləri ifadə edər), digər tərəfdən de "içimizdə həbs edilməyə məhkum olan dərdlərimizi, səslənməsi sadəcə xos təsadüflərə bağlı bir neçə musiqi parçası ilə ortaya çıxaran nadir sənət nümunələrindəndir (Ahmet Hamdi Tanrıpar isə Beş Şəhər əsərində deyir ki: ... Bizi dərdlərimiz nadənsə həbs edilməyə məhkumdur; onlar, dinlənləməsi sadəcə tesadüfə bağlı bir neçə türkükə yaşıyır).

Sona Bülbüllərin mənim həyətində unudulmaz xatirələri də var. Onlardan bəzilərini Qədir Rüstəmov ana topraqla qucaqlaşmadan sizlərə paylaşmaq istəyirəm. BDU-dakı tələbəlik döñəmimin (1989-1995) ilk illərində Qarabağda, ağır savaşlar davam edirdi. Bu savaşlardan birində sol ayağını itirib ön cəbhədən vertol-yotta Bakıya getirilən dayım oğlu Kənan xəstəxanada ağır bir vəziyyətdə yatarken onun yanında qalır, ona ancaq Sona Bülbülləri dinlədib ağrısını unutdurə bilirdik. O illərdə Azərbaycan Radyosunda işləyən dəyerli dostumuz, jurnalist Şəref Cəlilli mənimlə Sumqayıta- Kənanın yatdığı Tecili Yardım

Xəstəxanasına getmiş, musiqini, ədəbiyyatı və təsəvvüfü çox sevən Kənanla çox maraqlı bir radio-reportaj yapmış, bu reportajı - radio programını Sona Bülbüllərin fon musiqisi ilə davam etdirib ele onunla da bitirmişdi. Mühəribənin dəhşətlərini yaşamış, dostlarını və bir ayağını ön cəbhədə itirən Kənanın, bu programın kasetini dinlədikcə yavaş-yavaş sağlığına qovuşduğunu yaxşı xatırlayıram...

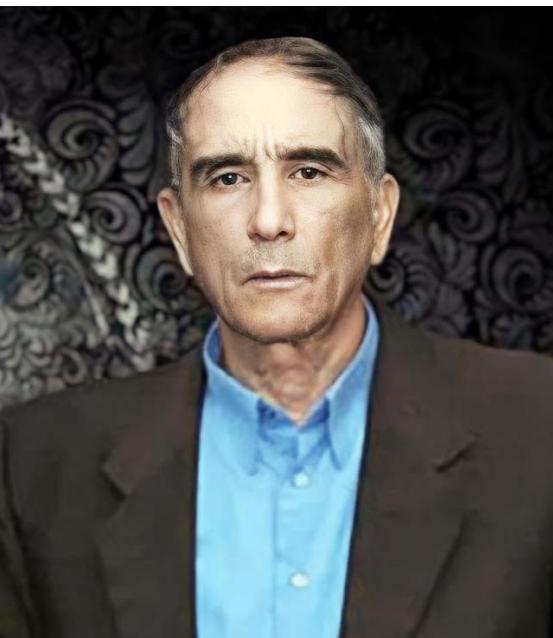
2003-cü ildə sevdiklərini bir göz qırpmında tərk edən və Qədiri çox sevən gənc dayım Arif Həsənoğlu'nun belə bir rübaisi vardır:

*Ay gözəl bülbüller, sona bülbüller,
Yetməzmi bu həsrət sona, bülbüller?
Ağriyır, sizləyir bağrımın başı
Qədir oxuyanda "Sona Bülbüller"...*

Tələbəlik illərində fürsət tapdıqca rayona, doğulub böyüdüyüm kəndə gedər, ailemi bir-iki gün görüb Bakıya qayıdardım. Bu gedişlərdən birində serin bir yay gecəsi idi və ailəmiz, qohumlarımızla gecə yarısına qədər balkonda oturub səhbət edirdik. Gəca yarısını keçidkə birilərinin məni küçədən çağırığını eşitdim. Səsindən tanıdım, məndən 2-3 yaş böyük olan və o illərdə çobanlıq edən bir dostumuzu. Mənim kəndə gəldiyimi dağda bir çoban yoldaşından eşidən dostumuz, dağdakı sürüünü çoban yoldaşına tapşırıb Qədir Rüstəmov'un Sona Bülbüllər mahnısı olan kaseti məndən almaq üçün gecənin qarşılığında 10-15 km yolu piyada kəndə gəlmüşdi... Mən Qədi-

rin kasetini böyük bir məmənuniyyət hissi ilə o dostumuza bağışladım. Sona Bülbüllərə olan bu səmimi münasibət mənənə görə en təbii, qururverici bir sevgi idi... Ayrıca zirvələr feth edən Sona Bülbüllər yüksək dağlarda, geniş dərələrdə de səslənməyi haqq edirdi və temiz havalı əngin dağ zirvələrinin də bu dün-yanın adamı olmayan 'havalı' Qədir'in bu "temiz və dəli hava"sına ehtiyacı vardı...

Yenə tələbəlik illərimin unudulmaz dostlarından ikisinin arasında keçən bir Qədir söhbəti de xatirəm-dədir- o zaman Azərbaycan radio-sunda işləyən Laura Quliyeva dün-yanın malında-mülkündə, müəllim-lərimizin verdiyi dördədə-bəsde gö-

zü olmayıb "bənövşəyə oxşadığı üçün" onlardan həmişə 3 (üç) istəyən və mənalı təbəssümü həmişə üzündə olan tələbə yoldaşımız İlqar Bayramliyev'dən (şair İlqar İlkin'dən) radio üçün bir reportaj alanda Laura İlqardan soruşmuşdu ki, "əger qayıtmasi imkansız uzaq bir yere (yəni gedər-gelməze) getsə özünlə nə apararsan?" İlqar da cavabında demişdi ki Qədirin Sona Bülbüllərini apararam ki, gözüm arxada qalmasın...

Sona Bülbüllərin bir zamanlar kosmosa - yer üzünü təmsilən-göndərildiyini eşitmışdım. Başqa planetlərde yaşayan varlıqlara yer üzünü bu möcüzəsini göndərmək-lə insanoğlunun nələrə qədir olduğunu bildirmək istəyiblər sən demə. Bu gözəl və layiqli seçim təbii ki, bizi ancaq qururlandıra bilərdi və mən yeri gələn hər yerdə Sona Bülbüllərin artıq sadəcə bir yer musiqisi olduğunu deyil, çəkisizləşib əbədiləşən bir kosmos musiqisi olduğunu da musiqi zövqü olanlara deyirdim. Bu sözləri eşidən Türk ardaşlardan biri Sona Bülbülləri çox merak edinca bu parçanı internet üzərindən ona göndərdim və maşın sürərən dinləməməsini tövsiyə etdim. Bir gün mənə zəng edib qəza yapdığını deyən o arkadaş, sən demə maşınını yolin kənarındaki böyük bir çuxura salanda Sona Bülbülləri dinləyirmiş...

Keçən il dünyasını dəyişən əziz qardaşım Polad, vəfatından bir neçə ay əvvəl mənə zəng edəndə mənim yəne "Sona Bülbülləri dinləmə vaxtım"di. Texminən on beş ildən

bəri cəmi bir neçə dəfə görüşdürüyümüz Polad, "sən iyirmi ildir Sona Bülbülləri" dinləyirsən, doymadınmı?" sualını verəndə, "mən ödəndə də qəbrim üstə bu havanı çalarsınız, mütləq eşidəcəyəm!" demişdim. Vəfatından bir neçə ay əvvəl görüşdürüyümüz Polad, "həqiqətən de Sona Bülbülləri" dinləməyə dəyərmiş" demişdi mənə...

Qədir Rüstəmov televiziya kanallarına çıxanda, onunla bağlı veriliş olanda ya da televiziya kanallarında Sona Bülbüllər səslənəndə yaxın qohum və dostlarından bir neçəsi mütləq Azərbaycandan zəng edər, "filan kanalı aç, Qədir oxuyur" deyə mənə xəber verərlər. Qədirin Sona Bülbülləri illərdən bəri qurbanlı yaşayın mənim, bizi sevib-sayan əzizlərimizlə görüş yemir olub...

Hörmətli müəllimim Prof. Kamil Veli Nərimanoğlu'nun şahmat üzrə dünya çempionu olmuş Robert Fişer haqqındaki bir yazısında belə bir fikri var: "Dünyanın dengəsi, həyatın özü üçün önemli olan varlıklar var: W. Faulkner (Folkner), G. Marquez (Markes), C. Castaneda (Castaneda), Borges'in varlığı edebiyat üçün; Üzeyir Bey Hacıbəyli, Dmitri Şastokovic, Fikret Əmirov, Qədir Rüstəmov, Alim Qasımov, Barış Manço musiqi üçün nə qədər dəyərlidirlər." Qədir Rüstəmovun Sona Bülbülləri, Qədirin səs tellerinin titrəməsindən deyil, onun ruhunun səsindən yaranıb. Qu quşuna ömrü boyunca bir dəfə "oxuma" haqqı təniyan Ruh sahibi, insanoğluna da ruhunu bir dəfə səsləndirmə haqqı verib yəqin ki, bu da Qədirin qisəmətində düşüb. Əslində Qədir, bu ruhu səsləndirmək üçün seçilmiş bir "Ruh adam"dır və bu "ifa" onun fiziki ömrünü qisaldıb mənəvi ömrünü sonsuzluğa qəder yaşadacaqdır...

Əslində Sona Bülbüllərin "met-ni" bizim yeddi hecalı bayatılarımızdan mütəşəkkildir:

*Su atdım yara dəydi, sona bülbüller
Əlim divara dəydi, saçı sünbüller.
Dilim-ağzım qurusun, sona bülbüller
Na dedim yara dəydi, saçı sünbüller.*

*Elə yar, yar deyirlər, heç məni demirlər
Ay sona bülbüller!
Elə bil yar deyiləm, bir məni dindirməz,
Ay saçı sünbüller!*

*Evləri kəndələn yar, sona bülbüller
Bizə gül göndərən yar, saçı sünbüller
Gülü yarpıza dönsün, sona bülbüller
Bizdən üz döndərən yar, saçı sünbüller.*

*Elə yar, yar deyirlər, heç məni demirlər
Ay sona bülbüller!
Elə yar, yar deyirlər, bir məni demirlər,
Ay saçı sünbüller!*

*Dəryada gəmim qaldı, sona bülbüller,
Biçmədim zəmim qaldı, saçı sünbüller.
Çox əkəmdik yar cəfəsin, sona bülbüller,
Mənə dərd-qəmim qaldı, saçı sünbüller.*

*Elə yar, yar deyirlər, heç məni demirlər
Ay sona bülbüller!
Elə yar yar deyirlər, bir məni demirlər,
Ay saçı sünbüller!*

Qədir Rüstəmov'un, yeddi hecalı bayati mətninin ortasına əruzla yazılımış və

*Olmasıdı qəm-i eşqin dil-i viranımda
Saxlamazdım onu bu izzət ilə yanımda...*

misralarıyla başlayan qəzəli yerləşdirməsi, heca ilə əruzun mükəmməl bər izdivacınınən gözel nümunələrindən biridir.

Yeni Azərbaycan xalq musiqisi ilə sənət musiqisinin birlikdə yəlliq və yəqin qəzəbiyətini təqdim etmək və əzizlərinən "Gülü yarpıza dönsün, sona bülbüller" Bizdən üz döndərən yar, saçı sünbüller"

misralarının qədim Türk mifologiyası ilə incə bir əlaqəsi var. "Gülü yarpıza dönmək" in mifoloji variantlarından biri olan "vəfəsiz aşiqların mezarlarına gül deyil, yarpız qoyulması" çox maraqlı bir şəkildə bu "mahnının" yaddaşına ilişib qalıb.

Əslində qarğış kimi səslənən bu üç söz, məşuqun "üz döndərməsi" nə baxmayaraq hələ də ona "yar" deyən aşiqin önce yalvarışı, sonra qarğış; cəmiyyətin isə o vəfəsiz cəzalandırmışdır həm də. İctimai münasibətlərdə bir vaxtlar çox həssas olan cəmiyyət, vəfa duygusunu ölçülərənə ilə də bu cəmiyyətdən yaxalarını qurtara bilməyiblər... Halbuki bu vəfalılıq bu günündən fərqli olaraq çox da çətin bir şey deyildi...

Böyük Füzuli də demirdimi:

*Qılır təqsir, edib bir lütif, hər dəm könlüm almaqdan
Vəfa rəsmiñ sanır düşvar, asan olduğun bilmez...*

Qədir Rüstəmovun adına layiq olmayan bu qaralama, rəhmetliyin 14 dekabr 2011 tarixli vəfat günü "qələmə alındı". Sabah - 15 dekabrda "ipə-sapa yatmayan" Qədir Rüstəmov əbədi yatağında istirahətə çəkiləcək, zaman keçdikcə onun vəfat günü, həttə vəfat ilə unulacaqdır. Qədir kimi səsinə, sözünə və engin Azərbaycan musiqisine, Azərbaycan muğamına vəfali olan sənətkarımızın böyük xidmətləri qarşısında kiçik bir vəfa borcu olaraq dəyərli hocamız Doç. Mustafa Aslan'dan onun vəfəti münasibəti ilə bir tarix düşməsini xahiş etdik. İndi Talasda (Türkiyə - Kayseri vilayəti) yaşayın Mustafa Aslan "bizi qırımayıb" Qədirin vəfatına bu tarixi düşdüş:

Azərbaycanın ünlü muğam sənətçilərindən QƏDIR RÜSTƏMOV ÜÇÜN TARİX

*Muğamlar söylədi könlü pür-məl!
Vəfa tamamlandı, erişdi zaval.
Ay balam getdi də tarix yazıldı:
Rüstəmzadə Qədir etdi irtihal.*

2011

Bəli, Qədir Rüstəmov 14 dekabr 2011-də ruhunu Ruh sahibinə teslim edib dünyadan köcdü. Onun ilahi səsiyle möhürlənmiş Sona Bülbüllər isə dünyadan sonuna qədər dil-dil ötəcəkdir...

Allah böyük sənətkarımız Qədir Rüstəmova rəhmət eləsin...

14 dekabr 2011
Kuzey Kıbrıs
Türk Cumhuriyeti

ALLAHVERDİ BAĞIROVUN SƏHİFƏSİ

"MƏN MÜSAHİBƏNİ İSPANAKERTDƏ VERƏJƏM!"

Aprelin 22-də Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Allahverdi Bağırovun 79 yaşı tamam oldu. Şəhidlər ölmür, Allahverdi də ölməyib. Allahverdi haqqında çox yazıtlar. Qəssab Temirin oğlu Allahverdi özü də bir qəssab idi. "Qəssab" sözün Azərbaycanda igit adama deyirlər tərrixdən. Qacar ilk dəfə Məmməd bəy Cavanşir Batmanqlıncı rastlaşanda demişdi:

- Bu, əsl qəssab Məmməddir. And olsun atamın urvahına, mən belə bir igit görməmişəm. Yalnız Lütfeli xan Zəndlə müqayisə edərdim, Lütfeli xan da bunun yanında qorxaqdır.

İndi Allahverdi Bağırov da Məmməd bəy Cavanşir kimi bir igit idi.

Müsahibə verməyi xoşlamazdı. 1991, ya 92-ci iliydi, ne qədər müsahibə almaq istəsək də danışmamışdı, belə demişdi: "Mən müsahibəni İspanakertdə verəjəm!". Amma çay içəndə danışğından bir-iki söz oğurlaya bilmişdik.

Söz verirəm ki, tezliklə həmin vermək istəmədiyi müsahibəni tapıb qəzətimizdə çap edəcəm.

Ona İspanakertdə müsahibə vermək qismət olmadı, amma onun döyüçüləri nəinki İspanakertdə müsahibə verdi, hətta futbol da oynadılar.

İndi Xankəndində Allahverdinin arzuları həm çiçək kimi, həm də orda yaşayan azərbaycanlıların gözlərində sevinc kimi çıxırlayır.

Aqil ABBAS

...Axi deyirlər, şəhidlər ölmür...

22 aprel Beynəlxalq Yer Günüdür

Yəqin ki, dostlarının arasında əsgəri xidmətdə olanları çoxdur. Unutmayıblarsa, əsgəri xidmətə başlayanda hər biri müəyyən müddət məcburi karantin rejimində olub və and içmədən sonra həqiqi xidmətə başlayıb...

Bəzən mənə elə gəlir ki, Yer də Allahın bəndələrinə təyin etdiyi karantin meydanıdır. Onları burada sınaqlardan keçirib, sonra Göye-həqiqi xidmətə göndər...

"Məni əsirlilikdən qurtarmaq üçün Ağdam döyüşlərində əsir düşmüş Suriyadan olan erməni ilə dəyişməli idilər. Belə də oldu. Ermənilər Milli Qəhrəman Allahverdi Bağırova pul təklif etmişdilər ki, həmin Suriya ermənisini qaytarınsın. Amma yeri behişt olsun, rəhmətlik Allahverdi kişilik göstərib erməni pula deyil, mənə dəyişdi. Anamı da buraxdırılar." - Bu kəlmələri səkkiz gün erməni əsirliyində işgəncələrə məruz qalan Hüseynəğa Aydın oğlu Quliyev deyib...

"Onun üzündəki solmuş təbəssümü, yorğun sıfatını unuda bilmirəm. Mənə elə gəlirdi ki, bu güclü, cüssəli oğlan gözlərimin qarşısında bu dəqiqə səndirləyib yixılacaq. Həc kim bilmirdi ki, o, nə zaman yatır. Ümumiyyətə yatırı? Mən çəkiliş qrupumuzun rejissoru Namiq Şirəlibeyov və operator İzzət Əzizovla çəkilişləri səhər o başdan başlayırdıq, eşidirdik ki, Allahverdi artıq hardasa insanların köməyinə çatır, üzərinə düşən hansısa əməliyyati yerinə yetirir.

Gah ermənilərlə danışqlarda olurdu, gah meyit dəyişirdi, gah da ağlayıb-sızlayan ana-bacıların etrafında onlara ürək-dirək verir, saçlarını tumarlayırıdı." - bunları isə müsahibələrinin birində telejurnalıst Nadejda İsmayılova söyləyib.

Bəli, aprelin 22-si Beynəlxalq Yer Günüdür. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, şəhid Allahverdi Bağırov da 1946-ci ilin bu gündə dünyaya gəlmüşdi. Qəhrəman bəndələrindən biri kimi, indi Allahın dərgahındadır. 79 yaşı tamam olur. Mövludu mübarek olsun!

...Axi deyirlər, şəhidlər ölmür...

Elman ELDAROĞLU

Bəlkə də o anadan olanda heç kəsin ağına da gəlməzdi ki, bu körpə bütün qarabağlıların, bütün Azərbaycanın fəxr edəcəyi bir igit olacaq. Axi yeddi bacıdan sonra dünyaya gələn ilk oğul övladıydı. Bir dəstə qızın içinde böyümək, amma əsil kişi kimi böyümək də hər oğlanın işi deyildi. Allahverdinin ayağı sayalı oldu. Sonra igitliyi ilə ondan geri qalmayan qardaşı Eldar, daha sonra Əmir doğuldur. Teymur ata, Zümrüd ana inanmazdları, qız övladlarıyla sevgi ferqi qymadiqları bu üç qardaş zaman gələcək ümidi yeri, pənah qapısı, qəhrəmanlıq nümunəsi olacaq. Hələ zaman axımı olmalıydı, dünya nehrə kimi çalxanmalı, oğuz elləri ağır imtahanaya çəkməliydi. Bax, o günə hələ xeyli vardı...

yüşlərində olur. O zaman Naxçıvanlı kəndində işgalçılardan bütün canlı qüvvəsi və texnikası darmadağın edilir, döyüşçülər Əsgəran qalasına gedər irəliləyir, Pircamal kəndindəkəi bütün yüksəkliklər tutulur, Kətük kəndi ilə üzbez mövqe qurulur.

2015-ci ildə telejurnalıst Nadejda İsmayılovanın verdiyi müsahibədən:

Ölümü ilə əfsanələşən igit: Allahverdi Bağırov

Hələlik zaman o zaman idi. 1946-ci ilin aprel ayının 22-si... Teymur kişinin möcüze bildiyi, Allah vergisi kimi duydugu, bu səbəbdən də adını Allahverdi qoyduğu övladı doğulur. Allahverdi orta təhsilini Ağdam şəhər 1 sayılı məktəbdə alır.

**Qoçaq idmançı,
dürüst məşqçi...**

İdmana böyük həvəsi məktəb illerində və sonrakı vaxtlarda idmanın müxtəlif növlerində keçirilən yarışlarda Ağdamın qələbə qazanmasında rolu olur. O, həmdə, Qarabağ Ağdam futbol klubunun yadda qalan üzvlərindən. 1976-ci ildə keçirilmiş Ümumittifaq birinciliyində Azərbaycanın dördüncü yer tutmasında böyük əməyi olur. Getdikcə etrafındakılarda bu qara, şirin, amma ciddi, zəhmlili oğlanın doğrudan da Allah vergisi olduğunu inanmağa başlayırlar.

Keçmiş futbolçu Müşfiq Hüseynovun xatıresi: "İlk məşqçim, rəhmətlik milli qəhrəman Allahverdi Bağırov olub. Allahverdi mülliəm futboldan önce bizə dürüst olmayı öyrətməmişdi. Bize həyata müstəqil olaraq atılmağımızda rəhmətiyin böyük əməyi olub. Həqiqətən də O, futbolçulara gözəl bir örnek idi."

**Zəhmi, zarafatçı
komandır...**

O, gənc yaşlarından çox cəsareti, qorxmaz, sözübütöv və haqsızlığa dözməyen adam idi. Ona görə də, "davakar" adı da qazanmışdı. Ən xırda bir haqsızlığa susa bilmirdi, etirazını bildirirdi. Bu səbəbdən ermənilərin haqsızlığında laqeyd qala bilməzdi.

Qarabağ mühərabəsi başlayanda ilk yaradılan batalyonlardan birinə- Vətən oğulları batalyonuna Allahverdi Bağırov rəhbərlik edir. Ağdam əhalisi tərefindən göstərilən maddi yardım və öz şəxsi vəsaiti ilə Qarabağ kəndlərində yaradılmış kiçik özünü müdafiə dəstələrinə yaxınlaşdırıb. Kəfənə tutdurub torpağı təpşirir, Məlumatə görə, təkçə Qazançı kəndindən olan üç erməni meyidinə 22 adamımızı dəyişdirə bilir...

Oğlu Elşən Bağırovun xatıresi: Döyüşlər getdiyi vaxt çağrıda bizim böülüye "Zümrüd 26" adı vermişdilər. Qəfil çağırıldır. Atam onda dedi ki, onlar kimi çağırırlar. Dedi bizi. Sonra zaraftla bildirdi ki, edə, niyə çağrıya mənim nənəmin adını qoyublar, öz nənələrinin adını qoymayırlar da....

Vətənpərvər, insansevər...

O, Xocalı soyqırımı zamanı həlak olanların meyitlərinin döyük meydanında çıxarılmasında və azərbaycanlı

esirlerin erməni işgalçı əsgərlərin meyitləri və esirleri ilə dəyişdirilərək azad edilmesində böyük xidməti olub. Həmin əməliyyatlar keçirilən zaman Ağdam rayonu 300 nefər şəhid verir. Bağırov erməni polkovnik Vitali Balasyan vasitəsilə üç gün ərzində 1003 Xocalı esirini ermənilərin əlindən xilas edir, Ağdamın Qarağaci qəbiristanlığında Azərbaycan əsirlerini təhvil alır.

Səkkiz günlük erməni əsirliyində işgəncələrə məruz qalan Hüseynəğa Aydin oğlu Quliyevin söylədikləri: "Məni əsirlilikdən qurtarmaq üçün Ağ-

dam döyüşlərində əsir düşmüş Suriyadan olan erməni ilə dəyişməli idilər. Belə də oldu. Ermənilər Milli Qəhrəman Allahverdi Bağırova pul təklif etmişdi ki, həmin Suriya ermənisini qaytarınsın. Amma yeri behişt olsun, rəhmətlik Allahverdi kişilik göstərib erməni pula deyil, mənə dəyişdi.

Məhz Allahverdi Bağırovun erməni komandırı Vitali Balasanyanla apardığı danışqlar neticəsində hərbi operator Seyidəğa Mövsümlü və Çingiz Mustafayevin Xocalı hadisələrinin məlum görunütürlerini ləntə almış mümkün olur.

Bağirov ermənilərdən alınmış əsirleri avtobusla getirib, sahiblərinə təhvil verir. Şəhidləri isə Ağdam məscidində, kefənə tutdurub torpağı təpşirir, Məlumatə görə, təkçə Qazançı kəndindən olan üç erməni meyidinə 22 adamımızı dəyişdirə bilir...

Bacısı Almaz Bağırovun xatıresi: Universağın müdürü deyib ki, qalın aq var. Verim! Allahverdi deyib ki, sən qıyarın oğlunu o qalın aqda dəfn etsinlər! O belə vətənpərvər, belə insansevər idi. Onun bəyəm imkanı yox idi. O guya cəbhədən yayına bilməzdii? Neçə restoranı, neçə dükani var idi. Kooperativi var idi. Amma etmədi.

Şəhid! Qəhrəman!

Ən böyük hərbi uğuru 1992-ci il 12 iyunda Aranzəmin, Naxçıvanlı kəndi dö-

layan ana-bacıların etrafında onlara ürək-dirək verir, saçlarını tumarlayırıdı. Qəfildən gedib postları yoxlayırdı, Ağdamı qoruyan uşaqların ayıq-sayıq olmaları üçün tapşırıqlar verirdi. Bir də gələrdən ki, əlinə bir dəfə təfəng götürürən, mədafiəçiləri silahla davrandığı öyüredir. Allahverdi Əsgərena - döyüşlərin ən qızığ mərkəzinə gedib oradan ermənilərdən ya ölümümüzü, ya dirimizi alıb getirirdi. Bu erməni silahlı əsərərlə ilə qarşılaşmanın hər dəqiqəsində ölüm var idi..."

Qeyd edək ki, bu döyüsdən Ağdam'a qayidian Allahverdi Bağırov minaya düşərək şəhid olur. Ailəli idi, bir oğlu iki qızı var.

P.S. Allahın vergisi- Allahverdi Bağırov kimi mükəmməl şəxsiyyətlər Azərbaycan xalqının milli sərvətidir, dəyərləri nümunəsidir. Onları unutsaq, hər gün yad etməsək, onlara bənzər övladlar yetişdirməsək, Allah bizi cəzalandırı! Həm də, sərt cəzalandırı! Alar əlimizdən milli sərvətlərimizi, dəyərləri nümunələrimizi, itələyər bizi dibi görünməyən bir uçurumun içərisinə! Allahın qəzəbinə gəlmədən belə oğulları sevin, fəxr edin, onlara oxşamağa çalışın!

Əntiqə Rəşid

(Yazarın arxivindən)
22-04-2023

ƏDALƏT •

25 aprel 2025-ci il

Tural CƏFƏRLİ

MİLLİ MÜDAFİƏ UNIVERSİTETİ: MÜASİR YANAŞMA, YENİ ÇAĞIRIŞLAR

Müasir dünya təhsil və elm sahəsində qabaqcıl texnologiyaların istifadəsi, yeni tədris metodlarının tətbiqi və innovativ tədqiqat işləri baxımından şüretle inkişaf edir. Bu gün elm və təhsil istiqamətində əlçatanlığın təmin olunması, şəffaflıq və yeni təhsil çağırışlarına uyğun şəkildə məqsəd və vəzifələri yerine yetirmək çox önemlidir.

Bu önəmin, zərurətin fonunda Milli Müdafiə Universiteti hərbi təhsilin əlçatanlığını, şəffaflığını, məqsəd və vəzifələrin yüksək peşəkarlıqla həyata keçirməkdədir. Sevinçdirici haldır ki, Azərbaycan gənciyi hərbi təhsil almaqdə maraqlıdır. Vətən müharibəsindən sonra Azərbaycan hərb elmi və təhsili üçün yeni üfüqlər görünməyə başladı.

Milli Müdafiə Universiteti Ali Baş Komandan İlham Əliyevin 5 mart 2022-ci il tarixli, 1626 nömrəli fermanına əsasən, qabaqcıl xarici orduların təcrübəsinə əsaslanaraq yaradılmışdır. Milli Müdafiə Universiteti Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin strukturuna daxil olan və tabəliyindəki xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələri vasitəsilə müxtəlif səviyyələrdə kadr hazırlığını təmin edən xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisəsidir.

Universitet ali təhsilin bütün səviyyələri üzrə mütəxəssis hazırlığını, tam orta, orta ixtisas və əlavə təhsil proqramlarının həyata keçirilməsini, eləcə də hərbi sahədə fundamental və tətbiqi tədqiqatların aparılmasını təmin edir.

Milli Müdafiə Universitetinin elmi potensialı yüksəkdir. Əsas məqsədi Silahlı Qüvvələr üçün mütəxəssislərin, elmi və elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması, dövlət orqanlarının vəzifeli şəxslərinə hərbi-strateji, hərbi-iqtisadi və hərbi-siyasi məsələlərin öyrənilməsi, eləcə də hərb elmləri sahəsində elmi tədqiqatların və əlavə təhsil proqramlarının təşkili olan universitet özündə bütün Azərbaycanın yenilməz ruhunu, qalib simasını və şanlı tarixini cəmləşdirir.

Bu yenilməzliyin, qalibiyətin və şanlı tarixin memarı olan Cənab Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev Azərbaycan əsgerinin və zabitinin daha peşəkar, savadlı, dünyagörüşlü və müasir təhsil imkanlarına malik kadrlar kimi yetişməsinin əhəmiyyətini məhz Milli Müdafiə Universitetinin yaradılması fonunda bir daha göstərmiş oldu.

Yazının əvvəlində qeyd etdiyim kimi Azərbaycan gənciyi hərbi təhsil almağa maraqlıdır. Bu maraq həm də hərbi xidmətə göstərilən diqqət və qayğıının sayəsində gündü-gündən artmaqdadır. Bəli, bu gün Milli Müdafiə Universiteti Azərbaycan gənciyinə parlaq gələcəyin ilk addımlarını, yüksək intellektin başlangıç nöqtələrini və peşəkar kadr kimi xüsusi keyfiyyətlərə sahib olmağın yollarını aşılıyor. Bu yolda əzmlə, inamlı və böyük zəhmətlə çalışan universitet əməkdaşları üzərlərinə düşən məsuliyyəti dərk edir, bütün bilik və bacarıqlarını ortaya qoymuş olur.

Əlbəttə, qalib xalqın, qalib ordunun yüksək təhsilə malik, müasir elmi biliklərə yiyələnmiş hərbi kadrları olmalıdır. Bu işdə Milli Müdafiə Universitetinin gördüyü işlər danılmazdır. Yeni yaradılsa da, ister ölkədaxili, isterse də xarici əlaqələrin qurulması, qəbul prosesində şəffaflığın təmin olunması, istedadlı kadrların yetişdirilməsi üçün əlverişli şəraitə malik olması, yüksək hazırlılıqlı əməkdaşların peşəkar fəaliyyəti ilə universitet ictimaiyyət tərəfindən müsbət rəylər alır.

Bu müsbət rəylərin mənbəyi məhz görülən işe verilən qiymətdir. Əldə olunan nticələr yeni perspektivlərdən xəbər verir. Belə ki, xalqın öz ordusuna olan inamı və rəhbəti bu sahədə təhsil müəssisələrində sağlam mühitin, münbit elmi iqlimin formallaşmasına mühüm təsir göstərir. Dövlət tərəfindən hərbi təhsilə ayrılan diqqət həm də ordunun intellektuallığına göstərilən önəmin bariz nümunəsidir.

Milli Müdafiə Universiteti tarixi köklərində hərb elminin sırrlarını özündə ehtiva edən, müasir hərbi imkanları təqdim etməyi bacaran, gələcək uğurların carşısı kimi çıxış edən təhsil ocağıdır. Bu ocağın istisnə təkcə əsgər və zabitlər deyil, bütün Azərbaycan xalqı isinir, özünü güvəndə hiss edir.

Milli Müdafiə Universitetinin rektoru, general-major Gündüz Əbdülovun yüksək peşəkarlığı, dərin bilik və bacarığı bu gün Azərbaycan hərb elminin gücünə güc qatmaqdadır. Bu gücün, bu peşəkarlığın fonunda Azərbaycan hərb elmi və təhsili müasir dünya hərb elmi, təhsili ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq çərçivəsində tədqiqatlar aparır, yəni hərbi çağırışlara qoşulur. Bu da qarşıya qoyulan məqsəd və vəzifələrə çatmaqdə ən böyük amillərdən biri he-sab olunur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin dediyi kimi: "Həyatını bu şərəflə peşəye - ölkəni, Vətəni qorumaq peşəsinə həsr edən zabitlər, hərbçilər Azərbaycan xalqının daim hörmət və ehtiramını qazanacaqlar".

Ələsgər ƏLİOĞLU

SAHİB İBRAHİMLİNİN LİRİK ŞEİRLƏRİ

Şair Sahib İbrahimlinin imzası ilə hələ ilk tələbəlik illərində tanışam... Yetmişinci illərin ikinci yarısında Gəncəbasarda şeir-sənətə məşgul olan gənc müəlliflərin arasında üç-dörd nəferin imzası çox seçildi. Onu da qeyd edim ki, onların hər biri də sonralar ədəbi meydanda öz sözlərini deyə bildi və ədəbi prosesde öz imzasını daha geniş müstəvidə təsdiqləməyi bacardı...

Bu seçilən imzalar arasında bu gün Sahib İbrahimlinin də adı səslənir. Onun hələ gənclik illərində qələmə almış olduğu bəzi nümunələrin ayrı-ayrı bəndləri hələ də mənim yaddaşımında ilisib qalmışdır:

*Qərib durnalara daş atma, oğlum,
Təbrizin, Bağdadın xətrinə dəyər.
Onları yolundan yubatma, oğlum,
Tanrı əyməyəni qəriblik əyər.*
(“Qərib durnalara daş atma...”)

*Gərək cəbhələrdə, o ağır gündə,
Nakam önləri düşünəm, anam.
Dava kəlməsinə hər an qəlbində,
Köhnə qəlpə kimi gəzdirir anam.*
(“Əsgər gedəcəyəm”)

*Yadına cəbhələr düşdü gör harda,
Qarşımıda torpağın bərəkət toyu.
Övçü tūfəngini atmasın burda,
Sünbüllər qısalar bir giliz boyu.*
(“Taxıl zəmisi”) və s.

Sahib İbrahimlinin bu gün şair xoşbəxtliyi ondadır ki, o öz dənəsini qələmə alır, öz dənəsindən çıxış edir, bir sözle, özünü yazar. Bu da onun fikirlərinin ifade tərzində bir özünəməxsusluq yaradır. Buna görə də diqqətini cəlb edən hər bir mövzunun dərin qatlarına enməkdə çətinlik çəkmir. O, ilk baxışda sade görünən hər bir detali ustalıqla menalıdır, ona yeni bir don geydirməyi gözəl bacarıır. Bu mövzulu şeirlərin iç qatına nəzər yetirək həmişə də biz tər-təzə bir ruhla,

yeni bir mənalandırma, yeni bir poetik araşdırma ilə qarşılaşıraq. Bu baxımdan "Süni çiçəklər" şeiri xatırlatmaq yerinə düşər. Təbii çiçəklər sənəti çiçəklərin fənnində müəllif bədii paralellər aparmaqla təzadalar yaratmağa nail olmuşdur. Süni çiçəklərə üz tutan şair fikrini belə tamamilayır:

*Yazın gəlişindən oyanmazsınız,
Çatmaç bu nəğmədən sizə səs-səda.
Bəzi döñükəltək duymamazsınız,
Kökən ayrılmağın ağrısını da.*

Bu şeirdə süni çiçəklərə təbii çiçəklərin arasındaki karakterik forqlı cəhətlər yüksəmə bir şəkildə müqayisə obyektivə çevrilir. Oxucu bir qədər də irəli getməkə həssaslıq nəticəsində yeni bir düşüncəyə də sahib çıxır. Bu, kökə bağılılıq hissədir...

Ümumiyyətlə, Sahib İbrahimlinin təbiət şeirləri də poeziyamızda yeni bir ab-hava getirir. Onun bu mövzulu əsərləri oxucunu öz arxasında çəkib aparmağa qadır nümunələrdir. Ayrı-ayrı təbiət lövhələrinə nəzər yetirək bir anlıq da olsa özünü həmin məkanda hiss edir. "Gərcə qanadını Göt gölə sərər", "Sahil etüdləri", "Ağ göl sahilində düşüncələr", "Hər bahar ümidi gəyərir söyüd", "Yenə de dağlara gəlmisəm qonaq", "Məni bu dağlardan tez aparmayı", "Dağlara yaz gəlib", "Yazla üz-üzə", "Payız yağışları", "Dağların sovgatı" və bu kimi başqa-başqa poetik nümunələrin hər biri göz qarşısında maraqlı tablolardır. Hətta müəllif bu tabloları yaratmaqla kifayətlənmir, hər bir təsvirini öz felsefi baxışları ilə ümumiləşdirməyə də nail olur. Bu fikrin dəqiqiyi ilə bağlı sadəcə olaraq bir-iki şeirin sonluğuna nəzər yetirmək kifayət eder:

*Ürəyim döñübdür bəzən bir neyə,
Xəyalım dumanda, çəndə azıbdır.
Təbiət nəzərə gəlməsin deyə,
Qayalar köksündən tikan asıbdır.*
(“Yaz lövhələri”)

*Budaqlar səmadan yapışib bərk-bərk,
Yarpaqlar cimirlər şəfəqədə yenə.
Qaya da ağacın ana kökütək,
İşləyib torpağın dərinliyinə.*
(“Qayanın qaşında tənha bir ağac”) və s.

Ədəbiyyatımızda insan ömrünün bar-bəzəyi, mənəməzmunu, maddi-mənəvi dəyər ölçüsü sayılan zehmet haqqında çox yazılmış və yene də yazılmışdır. Bu ənənəvi mövzu üzərində düşünərkən ilk olaraq dahi

*Hərdən uşaqlarla dolur dörd yanı,
İşləyir, yollarda çuxur azalır.
Xəyalında isə hər gün dəninanın
Bərbəd yollarını nizama salır.*

(“Bənna”)

Şeirimizdə ana haqqında yazmayan müəllif yəqin ki, çətin rast gəlinər. Ata mövzusunda şeir yazanlarımız da az deyildir. Ancaq Sahib İbrahimlinin ana-ata haqqında qələmə almış olduğu nümunələr böyük bir silsiləni əhatə edir. Beləliklə, bu silsilənin ardıcılığında ailəcanlı fədakar bir ana və yurd-yuva sevdəli, cəmiyyət qarşısında xeyrəxah əməllərile mağrur dayanan bir ata obrazı yaranır. Oxucuların nəzər-diqqətini həmin silsilədəki ayrı-ayrı şeirlərdən iki bəndə cəlb etmək istəyirəm:

*Ayıl, qurban olum yuxularına,
Könlümdə uyuyan ümidi ayıl.
Durnalar qayıdib gələcək, ana,
Sən də durnalara qoşulub qayıt.*

(“Qayıt, ana!..”)

*Günlərim budaqda saralan yarpaq,
Ömrümdə külekler gəzdi, dolaşdı.
Bir vaxt kürəyimi söykədiyim dağ,
Eh, indi sinəmi göynədən daşdır.*

(“Atamın məzarı ilə səhbət”)

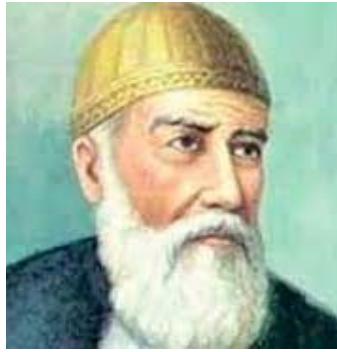
Sahib İbrahimlinin milli-mənəvi dəyərlərimizə poetik yanaşma tərzi də çox diqqət cəlbedicidir. Elə bir zamanında yaşayırıq ki, bəzi milli-mənəvi dəyərlərimiz gündəlik yaşam tərzində tədricən korroziyaya uğramışdır. Bu məqamlarda əsil söz adamlarının səsini ucaltması hava-su kimi çox vacibdir.

Milli qaynarlığımızdan irəli gelən keyfiyyətlərdən biri də, hətta deyərdim birincisi, qızların ən çox and yeri qardaşlarının canıdır. O mənada ki, bacılar qardaşlarını tarixlər boyu özlerinin mənəvi qırur yeri, əvəzsiz arxa-dayağı sanmışlar... Qardaşı olmayan qızlara ən böyük xeyir-düaları da həmişə onlara qardaş diləmek olmuşdur. Şairin "Qızlar çəkinirlər qardaşlarından" şeiri bu yönündə olduqca həyati bir görüntü yaradır. Bu şeirdə qız abır-icməti poetik bir məhərətə tərənnüm olunur. Şeirin sonluğu ilk baxışda bir qədər adı görünəs də, etik bir prizmədan yanaşarkən ne qədər yerinə düşdürüyü duybə-dərək etmək elə də çətinlik törətmir:

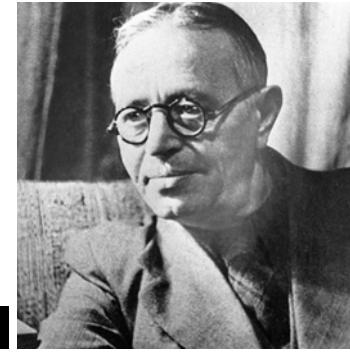
*Qızlar duyğulara alov ələyir,
Yolun özünü də yoldan ələyir.
Qardaşsız qızlara qardaş dileyir,
Qızlar çəkinirlər qardaşlarından.*

Mən şair Sahib İbrahimlinin lirik yaradıcılığından öteri də olsa söz açdım. Ancaq o, bir dramaturq kimi də özünü tanıda bilmişdir. Əsərləri ölkəmizin ayrı-ayrı dram teatrlarında oynanılmış ve reğbətə qarşılanmışdır. Özünün etirafından melum olur ki, qırxinci dram əsərini də yazıp tamamlamışdır. Ancaq mənim məqsədim onun gözəl bir lirik şair olması ilə bağlı söz açmaq olmuşdur. Yekunda bir məsələni xatırlatmaq istərdim. Təessüf hissiliyə qeyd etməliyəm ki, otuz ildən çox AYB üzvü olan, ölkədə öz imzasını tanınan bir sənətkarın yetmiş illik yubleyi kiminse yadına düşməmişdir...

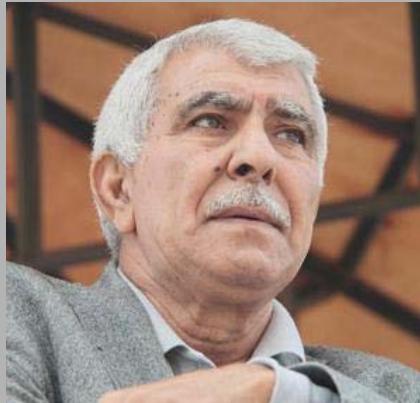
Əlbəttə, bu əsl sənət adamı üçün kiçik bir giley-güzardan o yana keçə bilməz. Ancaq səhbət ondadır ki, haqqında üç-dörd kələm söz açdığını sənətkar bütün bu kimi dəyərlərə layiqdir.

BAYAT

Nº 40 (900)

Zakir Fəxri

SƏNSİZ

Təki sən xoşbəxt ol, sən xoşbəxt yaşa,
Bir daha demərəm "ölərəm sənsiz",
Ömrümü birtəhər vuraram başa,
Yaşayıb keçinə bilərəm sənsiz.

Ataram qəlbimdən qüssə, qəmi də,
Yaşaram vəslinə yetmiş kimi də.
Bir içim suyu da, son tikəmi də
Səninlə şərikli bölgərəm sənsiz.

Söylərəm dost, tanış-bilişlərinə,
Qurbanam bu yere gelişlərinə.
Həyatda uğurlu gülüşlərinə
Ürəkdən şərikli gülərəm sənsiz.

Çəlînar kədərim sarı sim kimi,
Gəl çilən ruhuma təbəssüm kimi.
Məzara baş çəkən bir yetim kimi
İlk görüş yerinə gələrəm sənsiz.

Zakir Fəxri, hicran boş yuvam olub,
Yaşaram gah gündüz, gah axşam olub,
Pərvanə soraqlı dilsiz şam olub,
İçimdə ney kimi mələrəm sənsiz.

QALMAZ BELƏ, QALMAZ DÜNYA

Aşıq Ədalətin
"Yarıq Kərəmi" sini dinlərkən

Biş yeri tərləyən igid,
Girəvə hərləyən igid.
İçində çərləyən igid
Qalmaz belə, qalmaz dünya.

Sığınar bir xəlvət döşə,
Qorxar baxtı bəndə düşə.
Boynunu bükəmə, bənövşə,
Qalmaz belə, qalmaz dünya.

Könül verməzlər şər vaxtı
Arxanca bir qərib baxtı..
Qara qızın qara baxtı
Qalmaz belə, qalmaz dünya.

Övladların çıxdı naşı,
Qəm yükünü özün daşı
Axma anamın göz yaşı,
Qalmaz belə, qalmaz dünya.

ÇİYNİMDƏ TABUT, GƏZİRƏM

Alışdim tək daşımaga,
Çiynimdə yük daşımaga,
Yer yox bir tük daşımaga,
Çiynimdə tabut, gəzirəm.

Dəlaşiram dağı-daşı,
Nə zər, nə yaqt gəzirəm.
Düyün-düyün yollarımı
Aça-aça oxuyan bir

Bir içim suyu da, son tikəmi də Səninlə şərikli bölgərəm sənsiz

Kökden düşmüş ud gəzirəm.
Çiynimdə tabut, gəzirəm.

Gəzirəm dörd bir tərəfi,
Bilmirəm yolum haradı.
Çekir məni sərr tərəfi...
Ölümü gördüm, deyəsən,
Görəsən, olum haradı?
Suyuna dodaq dəyməmiş,
Köksünə ayaq dəyməmiş,
Sinasinə ox dəyməmiş
Gözdən uzaq yurd gəzirəm,
Çiynimdə tabut, gəzirəm.

Dörd yana meydan sulayan,
Səsi ruhunu dalayan,
Axirət deyib ulayan
Yalqız qalmış Qurd gəzirəm,
Çiynimdə tabut, gəzirəm.

Balalar çiçək doğulur,
Gül doğulur balalar.
Balalar göyçək doğulur,
...Qul doğulur balalar.
Torpaqdan altun doğulur,
Daşlardan yaqt doğulur,
Nədənsə şair doğulan
Çiynində tabut doğulur.
Çox göynətdi ürək məni,
Dərdsiz ürəyə qurd düşər...
Silkələmə, fələk, məni,
Çiynimdəki tabut düşər!..

QAYTAR, ANA, QAYTAR MƏNI BEŞİYƏ

Ərk etdiyim dostlar da
üzümə durdular...
Sevdiyim qızlar da
sevgimi üzüme vurdular.
Körpə-körpə umudlarım
bu yollarda əldən salıb
məni tamam yordular.
Ömrün cırhacırında
qaldım şüyüə-üşüyü.
Qaytar, ana, qaytar məni beşiyə.

Avand işim ters gəldi,
cüt səbir ötdü məndən,
gətirəndə nəhs gəldi...
Dilim gəlmədi təpinəm
hər səhər
yolüstü
qabağımdan keçən qara pişiyə.
Qaytar, ana, qaytar məni beşiyə.

Göy üzünün karlığı
görən gözlərin korruğu,
keçidiyim yoluñ darrığı
oddadı məni, oddadı.
Mənə tuş gəlesi sevinc
başım üstən addadı.
Bənd olmaya bilmədim
hər ağıldan düşüyə...
Qaytar, ana, qaytar məni beşiyə.

Hər payız unutdu məni
tanışlar-bilişlər...
Üzümə, gözümə qonmağa
yer tapmadı gülüşlər.
Ciyərim sıqareta alışantek
üzüm-gözüm alışdı
qəm adlı bir nəşeyə.
Qaytar, ana, qaytar məni beşiyə.

Çekilmisəm özümə,
yığılmışam içimə.

Kədər məni səsləmir,
səsləmir sevinc məni,
kiməsə səsləməz məni,
bu darisqallıqdan
bir hovur çıxmə eşiye.
Qaytar, ana, qaytar məni beşiyə.

"BİR AZ DA SEVDİM SƏNİ"

Dağ çayının önündə
Akar sulara baxdım.
Qoşulub göy sulara
Sular axdıqca axdım...
Yenə yadına düşdün,
Xatire-xatire sən
Gözlərimden ölüsdün.
Piçildiyib adını
Akar sulara tutdum.
Bir az da sevdim səni,
Amma bir az unutdum...

Kirələrdə dolaşdım
Küçə-küçə... şəhəri.
Yuxusuz gözlə açdım
Neçə-neçə səhəri...
Kimsəm, arxam olmadı,
Başım üstə bir siniq,
Bir uçqu dam olmadı...
Tək pencəkde keçirdim
Qarlı, şaxtalı qışi.
Sərt şaxtada, soyuqda,
Ayazda sevdim səni -
Bir az da sevdim səni...
Tanıtdım mən sevgimi,
Yola-rize tanıtdım.
Qısıldım tək sevgime,
Çölə, düzə tanıtdım.
Bir az da sevdim səni,
Amma bir az unutdum...

Egey sahilərində
Tənha ruhun dolaşır,
Bir-birinə qaynaşır.
Gömgöy ləpələr coşur,
Bir vaxtsız ayrılığa
Qərib türküler qoşur.
Göynər ruhuna hopur,
XatırLAYA-XatırLAYA
Sahildə dolaşıram...
İçimdən bir ah qopur.
Dərindən nəfəs alıb
Bir udum hava uddum,
Bir az da sevdim səni,
Amma bir az unutdum...

Aramla yaşış yaşır,
Üstüm-başım islanıb.
Sine daşın islanıb,
Daş heykəldən boylanıb
Baxırsan fağır-fağır...
Arxamca su atardın,
Kövrək gözlərin o an
Doluxsunub dolardı.
Bələk də yaşış deyil,
Yağan həmən sularıd...
Başım üstə dolaşan
Kövrək, qərib buluddun...
Bir az da sevdim səni,
Amma bir az unutdum...

Köçəri quşlar da yox,
Göy üzü bomboş qalıb.
Payız, bahar, yay köçüb,
Yuvamda tək qış qalıb.
Dərdimi boşaltdım

Ayrılıq quyusuna,
Xatirə bir daş atdım...
Aylar, illər ötsə də,
Hər an səni gözledim.
Dönmədin... nə gizledim,
Sevgina çox umuddum.
Bir az da sevdim səni,
Amma bir az unutdum...

QARA TORPAQ, MUĞAYAT OL ANAMDAN

Yükünü çəkəmmədim,
Arzusunda bünövrəsini qoyduğu
evini tikəmmədim.
Dumanlı köcdən ayrılib,
ocağı başında yanammadım.
İşq olub gözlərinə qonamadım,
Qara torpaq, muğayat ol anamdan.

Qulaq asmadım
xeyirxah dualarındakı
yalvarışlara.
Damar-damar qəmə dönüb,
çökdüm alnındaki qırışlara.
Xəber tutammadım düşəndə xəstə,
Saxlaya bilmədim gözümün üstə,
Qara torpaq, muğayat ol anamdan.

Ölüm bəlli, olum yox.
Yeri soyuq düşməsin,
Bürüməyə şalıb yox,
İsti közümü yetir.
Külümdən duyuq düşməsin,
Qara torpaq, muğayat ol anamdan.

Qəbrinə gedən cırıllar,
barı, itməsin,
illərin altında qalıb
qoy məzarı itməsin.
Qara torpaq, muğayat ol anamdan.

DÜNYAYLA ÜZ-ÜZƏ

Üzünə, közünə saçı dağılmış,
taxti viran olmuş, tacı dağılmış
Qonur göz, qara qaş, bir qara oğlan
Dolaşar dünyani, gəzər biçarə
axtarar, dəndlərə tapammasız çarə.

Cüyürün qaçarı, quşun uçarı...
Qara qaş, qonur köz, o qara oğlan
Əlindən, dilindən salıb itirər
Bir eşqin sırriñe düşən açarı.

Getdiyi yollar da dalınca qaçar,
Gəldiyi yollarla könlünü açar.
Torpağında gəzər, göyündə uçar
Qara qaş, qonur göz, o qara oğlan.

Qonur gözlərində qara yaşı gəzər,
Qara ciyərində qara daş gəzər
Bu varlı dünyada cibi boş gəzər
Qara qaş, qonur köz, o qara oğlan.

Gözəl sevdalardan sönüük adamlar,
Dost üzündən üzü dönük adamlar
Qarğıyar o ki var, hey danar onu
Gəzdiyi torpağa,
uçuğu göye
Getdiyi yollarla qışqanar onu.

Beləcə, beləcə yaşar dünyada
Gözündən, sözündən, özündən daşar.
Külündən püskürüb, gözündən daşar
Dünyayla üz-üzə bir oğlan yaşar...

Regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviq edilməsi

Nö 15 (2438) 25 aprel 2025-ci il

Azərbaycanın hər bir rayonu demək olar ki, günbəgün dəyişir, inkişaf edir və orda böyük abadlıq, quruculuq işləri görülür. Hətta Sovet dönləmində belə qaz, asfalt olmayan ucqar dağ kəndlərinə asfalt yol salınıb və qaz çəkilib. Bir sözlə, bütün rayonlarımızda yeni infrastruktur, yeni tikililər, milli və şərqi memarlıq üslubuna uyğun binalar inşa olunur. Ölkəmiz bəlkə də dünyada yeganə məmləkətdir ki, mühərribə dövrünü yaşayıb, 30 ildən çox torpaqları işgal altında olub, amma bununla paralel olaraq ölkəmizdə çox möhtəşəm və in-

milyardlarla dollar xeyir getirdi. Həmin vəsaiti isə düzgün istiqamətləndirmək və təyinatı üzrə xərcləmək hər bir vəzifə sahibindən yüksək peşəkarlıq və məsuliyyət tələb edirdi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin də həyata keçirdiyi güclü iqtisadi-siyaset nəticəsində demək olar ki, ölkəmizin büdcəsi ilbeil artdı, hərbi və sosial sahədə çox böyük İslahatlar həyata keçirildi.

Təbii ki, bu abadlıq işləri Siyəzən rayonundan da yan keçmədi. Bu rayonda da Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründə və prezident İlham Əliyevin 20 ildən çox fəaliyyəti müddətində böyük sosial layihələr, abadlıq,

SIYƏZƏNDƏ YENİ TİKİLİLƏR GÖZ OXŞAYIR

sanları hərətə gətirən sosial obyektlər, məktəblər, uşaq bağçaları, xəstəxana və digər binalar tikilib.

Əlbəttə, bunları həyata keçirmək elə də asan məsələ deyildi. Çünkü Azərbaycan bir tərəfdən işgal altında olan 20 faiz torpaqlarını azad etməli idi və bir tərəfdən də şəhərlərdə, rayonlarda, qəsəbələrdə və kəndlərdə yenidənqurma və abadlıq işlərinə start verməli idi. Bunu isə gerçəkləşdirmək elə də asan vezifə deyildi. Ona görə də Ulu Öndər Heydər Əliyev ikinci dəfə xalqın tələbi ilə həkimiyətə gələndən sonra məmləkətəmiz siyasi, iqtisadi və hərbi cəhətdən daha da möhkəmləndi. Beynəlxalq səviyyəli layihələrin, xüsusilə neft və qaz sektoru ilə bağlı programların həyata keçirilməsi və dünyadan məşhur şirkətlərinin bu işe cəlb edilməsi ölkəmizə

quruculuq və yenidənqurma işləri gerçəkləşdirildi.

Siyəzən həm də kənd təsərrüfatı rayonu olub. Düzdur, burda sənaye müəssisələri də fəaliyyət göstərib. Amma onun iqtisadiyyatında tərəvəzçilik, həyvandarlıq, quşçuluq və digər istehsalat sahələri önəmlı əhəmiyyət kəsb edib. Hər bir rayonda ilk növbədə abadlıq işləri görüldürkən yolların asfalt örtüyünün çəkilmesinə, işiq, qaz və su xətlərinin yenidən inşa edilməsinə böyük diqqət yetirilir. Siyəzəndə də heç kimə sərr deyil ki, Sovet dönləmində bir çox sosial problemlər mövcud idi. Kəndlərdə və yaşayış məntəqələrində yollar bərbad vəziyyətdəydi. Hətta bəzi yerlərdə xəstəxana, məktəb yox idi. Olan kəndlərdə isə bir o qədər də dövrün tələblərinə cavab vermirdi. Amma buna baxmayaraq, həyata keçirilən

böyük sosial-iqtisadi proqramlar hesabına rayonun nəinki mərkəzində, hətta ucqar kəndlərində belə müasir tələblərə cavab verən asfalt yollar çəkildi, işiq, qaz, su xətti yenidən inşa edildi, xəstəxanalar, məktəblər və uşaq bağçaları tikildi. Bununla yanaşı, həmin sosial obyektlər də insanlara göstərilən tibbi xidmətin səviyyəsi də yüksəldi. Bir vaxtlar həkim çatışmazlığı olan kəndlərdə müasir tələblərə cavab verən xəstəxanalar istifadəyə veriləndən sonra ora yeni savadlı həkimlər işləməyə geldilər. Əlbəttə, o yerdəki hər hansı adamin fəaliyyəti üçün normal şərait yaradılır, böyük imkanlar açılır, istər-istəməz həmin ünvanlara mütəxəssisler də həvəsle gəlirlər.

Siyəzən şəhərinin mərkəzinin isə özünəməxsus bir gözəlliyi, bir füsünkarlığı və bir ecazkarlığı var. Çünkü burda bir-birindən gözəl parklar, xiyanətlər, istirahət mərkəzləri açılıb. Əlbəttə, bu parklar və istirahət mərkəzləri də insanların ürəkləri istədiyi mekanlardır. Həm də burda son illər yüzlərə müxtəlif ağaclar, gülərlər, bəzək kolları əkilib. Rayonda bir çox yerlərə müasir standartlara cavab verən asfaltla yanaşı, daş örtükler də döşənib. Təbii ki, şəhərdə inşa edilmiş bu obyektlər insanların istər-istəməz diqqətini cəlb edir. Amma insanların ən çox diqqətini cəlb edən Heydər parkıdır. Çünkü bu

parkda son illər daha böyük yenidənqurma və tikinti işləri həyata keçirilib. İstər-istəməz adam parka daxil olanda gözəlliyyin, yaşlılığın, gülünçiçəyin gözəlliyyini hiss edir. Aydınçı ki, bu parkda istirahət etmək və dincəlmək siyəzənlilərə böyük zövq verir.

Parkda nəvəsi ilə istirahət edən yaşlı bir kişi ilə - Hüseyn Hüseynovla tanış olur. Məlum olur ki, Hüseyn kişi uzun müddət neft sənayesində işləyib. Çox əziyyət çəkib və bəhrəsini də görüb. Deyir ki, indi təqaüddəyəm, yüksək de pensiya alıram. Nə oğula ehtiyacım qalır, nə də qızı. Əksinə, mən onlara kömək edirəm. Nəvəmin ikisi universitetdə oxuyur, onlara hər ay öz halal pensiyamdan pul göndərirəm. Amma onlarda məni çox istəyir ey, bir də görürəm rayona gələndə mənə və yoldaşımı nəsə hədiyyə alıb getirirlər. Deyirəm, ay mənim əziz nəvələrim, sizin hədiyyənizə ehtiyacım yoxdur, elə yaxşı oxuyun, xoşbəxt yaşayın, bunlar mənim üçün hədiyyədən də qiymətdir. Nəvələrim isə deyirlər ki, baba, sənin pulun çox bərəketlidir, xərcləyirik qurtarmır. Biz də istəyirik ki, sənin qəlbince hərəkət edək. Hüseyn kişi onu da deyir ki, təkcə bu parkda istirahət edən onun ki-

mi yaşlı adamlar deyil, uşaq-lar, məktəblilər və digər insanlar da bu parka istirahətə gəlirlər.

Odur ey, o kişini görürsen, Lətifi deyirəm, mənim qonşumdur. O da uzun müddət tərəvəzçiliklə məşğul olub. Lətif kişiylə də tanış oluruq. Məlum olur ki, o da pensiyaçıdır, amma yene iş-güclə məşğuldur.

Lətif kişi deyir ki, oğul, mən işsiz dayana bilmirəm, bu yaşımda kənddə mal-qoyun saxlayıram. Şükür Allaha, dolanışığımız ləp yaxşıdır. Südümüzü, qatığımızı özümüz yeyirik, artıq qalanını bazara çıxarıb satırıq.

Siyəzəndə kiminlə görüşdüsə, bu abadlıq və quruculuq işlərinə görə Ulu Öndər Heydər Əliyevə və prezident İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildirdilər. Onlar dedilər ki, bu gün rayonda yenə çox böyük abadlıq və quruculuq işləri görüllür, bunlar hamısı bizim firavan həyatımız üçündür. Şükürələr olsun ki, bu gün mühərribə yoxdur, şəhid vermərik və qulağıımız da dincdir. Bu xoşbəxtliyə görə göydə Allaha, yerdə də Prezidentimizə minnətdarıq!

EMİL FAİQOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ

MEDİANIN İNKİŞAFI AGENTLİYİNİN MƏLİYYƏ YARDIMI İLƏ

ƏDALƏT •

25 aprel 2025-ci il

